

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

DEMOKRATİKLEŞME, KÜRESEL EŞİTSİZLİK
VE İNSAN HAKLARI PERSPEKTİFİYLE
SURİYELİ SİĞİNMACI KRİZİNİN TÜRK
YAZILI BASININDA TEMSİLİ

Yüksek Lisans Tezi

ELVAN SALTOĞLU

İSTANBUL, 2019

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜRESEL SİYASET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DEMOKRATİKLEŞME, KÜRESEL EŞİTSİZLİK
VE İNSAN HAKLARI PERSPEKTİFİYLE
SURİYELİ SİĞINMACI KRİZİNİN TÜRK
YAZILI BASININDA TEMSİLİ

Yüksek Lisans Tezi

ELVAN SALTOĞLU

Tez Danışmanı: DR. ÖĞR. ÜYESİ TİRŞE ERBAYSAL FİLİBELİ

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜRESEL SİYASET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

Tezin Adı: Demokratikleşme, Küresel Eşitsizlik ve İnsan Hakları Perspektifiyle Suriyeli Sığınmacı Krizinin Türk Yazılı Basınında Temsili

Öğrencinin Adı Soyadı: Elvan SALTOĞLU

Tez Savunma Tarihi: 16 Mayıs 2019

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Burak KÜNTAY
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Program Koordinatörü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvan/Ad	İmza
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Tirşe ERBAYSAL FİLİBELİ	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Tolga HEPDİNÇLER	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Defne KARAOSMANOĞLU	

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmanın yűrűtűlmesi sırasında desteęini esirgemeyen, bilgilerinden sonsuz faydalandıęım deęerli danıőmanım Bahçeőehir Ŭniversitesi İletiőim Fakűltesi Yeni Medya Bűlűm Baőkanı Dr. Őęr. Ŭyesi Tirőe Erbaysal Filibeli'ye, eęitim hayatımın her aőamasında beni destekleyen aileme, isimlerini tek tek yazamadıęım dostlarıma, çalıőmalarım sırasında sabır gűsterdięi ve bana katlandıęı için Furkan Batur ve Tuęba Gűktaő'a , araőtırmamı ileriye taőımama katkı saęlayan Dr. Őęr. Ŭyesi Tolga Hepdinler ve Dr. Őęr. Ŭyesi Defne Karaosmanoęlu'na, engin bilgilerini her daim paylaőan çok deęerli hocam Bahçeőehir Ŭniversitesi Sosyal Bilimler Enstitűsű Műdűrű Doç. Dr. Burak Kűntay'a sonsuz teőekkűrlerimi sunarım.

Elvan Saltıőlu

ÖZET

DEMOKRATİKLEŞME, KÜRESEL EŞİTSİZLİK VE İNSAN HAKLARI PERSPEKTİFİYLE SURIYELİ SİĞINMACI KRİZİNİN TÜRK YAZILI BASININDA TEMSİLİ

Elvan Saltoğlu

Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Tirşe Erbaysal Filibeli

Mayıs 2019, 71 Sayfa

Suriye’de ortaya çıkan iç savaş yüz binlerce Suriyelinin rejimden kaçıp bölge ülkelere sığınmasına ve dünya tarihindeki en büyük sığınmacı krizlerinden birisinin yaşanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye 18 Mart 2016 tarihinde sığınmacı krizine ilişkin “18 Mart Mutabakatı” adı altında anlaşmaya varmışlardır. Günümüzde hala geçerliliğini koruyan 18 Mart Mutabakatı çalışmamızın temelini oluşturmaktadır. Bu durumdan hareketle çalışmada, “18 Mart 2016 tarihinde AB ve Türkiye arasında gerçekleşen zirve öncesinde ve sonrasında Türkiye’deki günlük gazetelerde Avrupa’daki sığınmacı krizine ilişkin haberler demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları çerçevesinde nasıl yer bulmuştur?” sorusu sorulmuştur. Araştırma sorusu kapsamında altı adet hipotez oluşturulmuştur.

Çalışmanın ilk bölümünde, araştırmanın teorik altyapısını oluşturan demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları tanımlanarak, medya ile olan ilişkileri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, mülteci ve sığınmacı kavramlarına açıklık getirilerek, Türkiye’deki sığınmacıların mevcut durumları incelenmiş, Türkiye’nin sığınmacı politikası üzerinde durulmuştur. Ayrıca sığınmacıların Türk Basınında temsili üzerine yoğunlaşmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, 18 Mart Mutabakatı öncesi ve sonrası dikkate alınarak farklı siyasi görüşlere sahip altı gazete (*Aydınlık, BirGün, Hürriyet, Sözcü, Türkiye ve Yeni Akit*) seçilmiştir. Gazetelerin 13-20 Mart 2016 tarihli haberleri, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları çerçevesinde içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmada, seçilen gazetelerin, toplam haber sayıları, günlük haber dağılımları, ana sayfalarındaki ilgili haberlerin konumu ve haber başlıkları detaylı ele alınmıştır.

Sonuç olarak 13-20 Mart 2016 tarihleri arasında yetmiş altı haber içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu kapsamda, *Aydınlık* ve *Hürriyet* gazeteleri sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları olgularını dikkate alırken, *Sözcü* ve *Yeni Akit* gazeteleri üç kavrama da haberlerinde yer

vermemiştir. *BirGün* Gazetesi haberlerinde sadece küresel eşitsizlik kavramını dikkate almazken, *Türkiye* Gazetesi, kısmen insan hakları olgusunu haberlerine taşımıştır. Araştırma bulgularımız sonucunda üç hipotezimiz doğrulanırken, üç hipotezimiz kısmen doğrulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: sığınmacı krizi, 18 Mart mutabakatı, demokratikleşme küresel eşitsizlik, insan hakları

ABSTRACT

REPRESENTATION OF THE SYRIAN REFUGEE CRISIS IN TURKISH PRESS FROM DEMOCRATIZATION, GLOBAL INEQUALITY AND HUMAN RIGHTS PERSPECTIVES

Elvan Saltoğlu

Global Politics and International Relations

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Tirşe Erbaysal Filibeli

May 2019, 71 Pages

The civil war in Syria has led hundreds of thousands of Syrians to flee from the regime to one of the largest refugee crises in the history of the world. In this context, the European Union (EU) and Turkey have agreed on "18 March Consensus" concerning the refugee crisis on March 18, 2016. The 18 March Consensus, which still remains valid today, forms the basis of our study. From this point the question, "How did the asylum crisis in Europe find a place in Turkey's daily newspapers before and after the summit of 18 March 2016 between the EU and Turkey in the framework of global inequality and human rights?" was asked in the study. Six hypotheses were set and tested within the scope of the research question.

In the first part of the study, the concepts of democratization, global inequality and human rights, which constitute the theoretical background of the research, are defined and their relations with the media are emphasized. In the second part, after clarifying the concepts of asylum seekers and refugees, current situation of asylum-seekers in Turkey were examined and then focus given to Turkey's asylum policy. Also the representation of asylum seekers in the Turkish press has been handled.

In the third part of the study, six newspapers with different political views (Aydınlık, BirGün, Hürriyet, Sözcü, Türkiye and Yeni Akit) has been selected, considering the news before and after 18 March Consensus. News reports of the newspapers dated 13-20 March 2016 were analyzed with content analysis method within the framework of democratization, global inequality and human rights concepts. In this study, number of news, distributions of daily news, the location of the relevant news in the main pages and the news headlines of the selected newspapers are discussed in detail.

As a result, seventy-six news content analysis methods were analyzed for the period March 13-20, 2016. In this context, it was observed that the newspapers Aydđnlık and Hürriyet considered democratization, global inequality and human rights in their news about the refugee crisis, while Sözcü and Yeni Akit newspapers did not include three concepts in their news. It was found that while the newspaper BirGün just considered the concept of global inequality in news, Türkiye published news about human rights

cases. As a result of our research findings, out of our six hypotheses, three hypotheses were confirmed and three hypotheses were partially confirmed.

Keywords: refugee crisis, 18 March Consensus, democratization, global inequality, human rights

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR	X
ŞEKİLLER	XI
KISALTMALAR	XII
1. GİRİŞ	1
1.1 SORUNSAK VE HİPOTEZLER.....	4
1.2 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	5
1.3 İÇERİK	6
2. DEMOKRATİKLEŞME, KÜRESEL EŞİTSİZLİK, İNSAN HAKLARI KAVRAMLARI VE MEDYA İLE OLAN İLİŞKİLERİ.....	7
2.1 DEMOKRATİKLEŞME	7
2.2 KÜRESEL EŞİTSİZLİK	11
2.3 İNSAN HAKLARI.....	14
3. TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SİĞİNMACILARIN TÜRK BASININDA TEMSİLİ.....	18
3.1 MÜLTECİ VE SİĞİNMACI OLGUSU.....	18
3.2 TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SİĞİNMACILAR.....	20
3.3 TÜRKİYE'NİN SURİYELİ SİĞİNMACI POLİTİKASI.....	21
3.4 MÜLTECİLERİN/SİĞİNMACILARIN TÜRK BASININDA TEMSİLİ	23
4. AVRUPA'DAKİ SİĞİNMACI KRİZİNE İLİŞKİN GAZETE HABERLERİNİN ANALİZİ	26
4.1 SİĞİNMACI KRİZİNE İLİŞKİN HABERLERİN İÇERİK ANALİZİ.....	26
4.1.1 Aydınlık Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi.....	28
4.1.2 BirGün Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi	33
4.1.3 Hürriyet Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi	39
4.1.4 Sözcü Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi.....	48
4.1.5 Türkiye Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi.....	54
4.1.6 Yeni Akit Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi	60

5. SONUÇ	67
KAYNAKÇA	71

TABLolar

Tablo 4.1: Gazetelerin toplam haber sayıları	27
Tablo 4.2: Gazetelerin günlük haber dağılımları	28
Tablo 4.3: Gazetelerin ana sayfalarındaki ilgili haberlerin konumu	29
Tablo 4.4: <i>Aydınlık</i> Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu.....	30
Tablo 4.5: <i>BirGün</i> Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu.....	34
Tablo 4.6: <i>Hürriyet</i> Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu.....	41
Tablo 4.7: <i>Sözcü</i> Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu.....	49
Tablo 4.8: <i>Türkiye</i> Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu.....	55
Tablo 4.9: <i>Yeni Akit</i> Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu.....	61

ŞEKİLLER

Şekil 1.1: Dünya genelinde ulusal gelirden en çok pay alan bölgeler13

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet Ve Acil Durumu Yönetimi Başkanlığı
AFD	: Almanya İçin Alternatif Partisi
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
BM	: Birleşmiş Milletler
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
FIDH	: Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
GSYİH	: Gayri safi yurtiçi hasıla
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
HDV	: Hrant Dink Vakfı
İGAM	: İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi
İNSAMER	: İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi
MHD	: Mülteci Hakları Merkezi
MPG	: Göç Politikaları Grubu
MUDEM	: Mülteci Destek Derneği
NATO	: Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
SGDD	: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türk Diyanet Vakfı
TGC	: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
UMHD	: Uluslararası Mülteci Hakları Derneği
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
VP	: Vatan Partisi
WST	: British Broadcasting Corporation World Service Trust
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1. GİRİŞ

2010 yılında Tunus'ta Muhammed Buazizi'nin kendini yakması, demokrasi arayışındaki insanların bir araya gelerek ayaklanmalarına neden oldu. Tunus'ta başlayan ayaklanmalar Mısır, Libya ve Yemen gibi diğer Arap ülkelerine de sıçradı. Mart 2011 tarihinde ise, Arap Baharı'ndan etkilenen demokrasi, özgürlük ve adalet arayışları Suriye'de Beşşar Esad'ın istifa etmesine yönelik protestoların patlak vererek, iç savaşın başlamasına zemin hazırladı. 2011 yılından bu yana devam eden iç savaşta Birleşmiş Milletler (BM) ve Londra merkezli Suriye İnsan Hakları Gözlemevi tarafından yayınlanan 15 Mart 2018 tarihli verilere göre, savaşta toplam 353 bin 935 kişi hayatını kaybetti. (Mülteciler Derneği 2019) Hayatını kaybedenlerin 106 bin 390'ı sivil ve bu sivilin 19 bin 811'i çocuk, 12 bin 513'ü ise kadın olarak açıklandı. Resmi rakamların kayıt altına alınmış ölümler olduğunu, gerçek rakamların ise 500 binden fazla olduğu söylenmektedir.

Ayrıca, Suriye'de ortaya çıkan iç savaş yüz binlerce Suriyelinin rejimden kaçıp bölge ülkelere sığınmasına yol açtı. Türkiye'ye ilk sığınmacı girişi 29 Nisan 2011 tarihinde gerçekleşmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR), verilerine göre, 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaşın ardından 5 milyon Suriyeli ülke dışına göç etmek zorunda kalmıştır. (UNCHR 2014) İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne göre Türkiye'de biyometrik veriler ile kayıtlı 3 milyon 621 bin 330 Suriyeli yaşamaktadır. (GİGM 2019) Türkiye Suriye'deki iç savaş sonrası en çok sığınmacı kabul eden ülkedir. AB ile Türkiye arasında sığınmacı krizine ilişkin birçok diyalog toplantısı yapılmış, çeşitli yerlerde krizin çözümüne ilişkin zirveler düzenlenerek mutabakat yoluna gidilmeye çalışılmıştır. Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanan "Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme" gereği Türkiye, Suriyeli vatandaşlara "mülteci" statüsü değil, "geçici koruma" statüsü vermiştir. Bu konuda ciddi bir adım olarak, Aralık 2013'te "Geri Kabul Anlaşması" imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre, Türkiye üzerinden kaçak yollarla Avrupa'ya giden sığınmacıları Türkiye geri alacak, bunun karşılığında ise Türk vatandaşlarına vize serbestliği hakkı tanınacaktır. Bunlara ek olarak AB, Türkiye'den 72 kriteri yerine getirmesini bekliyordu. Bu süreçte AB ile olan köprüyü sağlayan Almanya Başbakanı Angela

Merkel, dönemin Başbakanı Davutoğlu ile sayısız buluşma gerçekleştirdi. Fakat işler istenildiği gibi gitmedi ve kimileri “AB sözünü tutmadı” derken, kimileri ise “Türkiye 72 kriteri yerine getiremedi” yorumları yaptı. Bu süreçler devam ederken Türkiye’deki Suriyeli sayısı giderek arttı. “Geri Kabul Anlaşması” sonrasında ikinci kez 29 Kasım 2015’te AB Konseyi üyeleri ve Davutoğlu Berlin’de bir araya geldi. Türkiye “Geri Kabul Anlaşması” dan dolayı yerine getirmesi gereken yükümlülükleri sağlarsa vize serbestliğine imkân tanınacağı sonucu çıktı. Ayrıca AB, Türkiye’ye Suriyeli mülteciler için 3 milyar Euro maddi destek sağlanmasını kararlaştırdı. Tüm bunlar konuşulurken Türkiye’nin Yunanistan ile anlaşmazlığı AB bütün toplantılarda kullandıkları koz olarak ön plana çıkmıştır. AB, Türkiye’den sınırlarını daha iyi koruması talebiyle Yunanistan sahil güvenlik güçleri ile ortaklaşa çalışmasını beklerken, iki ülke de bu talebi gerçekleştirilemedi. Yunanistan karasularında iş birliğini reddederek, olası bir anlaşmanın önünü tıkadı. AB ile Türkiye 18 Mart 2016 tarihinde Brüksel’de “Geri Kabul Anlaşması” sonrası üçüncü kez bir araya geldi ve “18 Mart Mutabakatı” adı altında Suriyeli sığınmacılar konusunda anlaşmaya vardı. Varılan mutabakatın temel hatları ise şu şekildedir;

- I. *20 Mart 2016 tarihi itibarıyla Türkiye’den Yunan adalarına geçen tüm yeni düzensiz göçmenler Türkiye’ye iade edilecektir. İade işlemi, AB hukukuna ve uluslararası hukuka tam olarak uygun şekilde gerçekleştirilecek; hiçbir surette toplu sınır dışı etme işlemi olmayacaktır.*
- II. *Korunmaya muhtaç gruplara yönelik Birleşmiş Milletler (BM) kriterleri dikkate alınmak suretiyle, Yunan adalarından Türkiye’ye iade edilen her bir Suriyeli için Türkiye’den bir diğer Suriyeli AB’ye yerleştirilecektir.*
- III. *Türkiye, Türkiye’den AB’ye yasadışı göçe yönelik yeni deniz ve kara güzergahlarını önlemek için gerekli her türlü tedbiri alacaktır ve bu amaç doğrultusunda AB’nin yanı sıra komşu devletlerle de iş birliği yapacaktır.*
- IV. *Türkiye ve AB arasındaki düzensiz geçişler sona erdiğinde ya da en azından büyük ölçüde ve sürdürülebilir şekilde azaldığında Gönüllü İnsani*

Kabul Planı uygulamaya konulacaktır. AB üye devletleri bu plana gönüllülük esasında katkıda bulunacaktır.

V. *Tüm beklentilerin karşılanması kaydıyla, en geç Haziran 2016 sonuna kadar Türk vatandaşlarına yönelik vize gerekliliklerinin kaldırılması amacıyla, Vize Serbestisi Yol Haritasının katılan tüm üye devletler bakımından yerine getirilmesine hız verilecektir. Bu amaçla Türkiye, Komisyonun yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ile ilgili gerekli değerlendirmesinin ardından, Avrupa Parlamentosunun ve AB Konseyinin verecekleri nihai karar temel teşkil edecek uygun öneriyi nisan sonuna kadar sunmasını sağlamak üzere, kalan yükümlülükleri yerine getirmek için gerekli adımları atacaktır.*

VI. *AB, Türkiye ile yakın iş birliği içerisinde, Türkiye için Sığınması Mali İmkânı kapsamında başlangıç olarak tahsis edilen 3 milyar avronun ödemesini hızlandıracak ve Mart ayı sonundan önce, Türkiye'nin sağlayacağı hızlı bildirimler ile tespit edilecek geçici koruma altındaki kişilere yönelik daha çok sayıda projenin finansmanını sağlayacaktır.*

VII. *AB ve AB'ye üye devletler, özellikle Türkiye sınırına yakın belirli alanlarda Suriye içindeki insani koşulların iyileştirmesine yönelik olarak ve yerel nüfusun ve mültecilerin daha güvenli olacak alanlarda yaşamasını sağlamak üzere Türkiye ile her türlü ortak çabayı gösterecektir. (AB Bakanlığı 2016)*

Sığınmacı krizinin etkilerinin zirveye ulaştığı 2016 yılında, Türkiye-AB ilişkilerinde de yeni bir döneme girildiği ve Avrupa Birliği Bakanlığı Katılım Politikası Başkanlığına göre, zirve sonucunda güçlenen iş birliği ile Türkiye-AB ilişkileri ivme kazanmıştır. (AB Bakanlığı 2017) "18 Mart Mutabakatı" öncesi ve sonrasında Türk Basını zirveye çeşitli yazılı ve görsel mecraları kullanarak yer vermiştir. Medyanın bu zirveye nasıl yer verdiği bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

1.1 SORUNSAK VE HİPOTEZLER

Çalışmada “18 Mart 2016 tarihinde AB ve Türkiye arasında gerçekleşen zirve öncesinde ve sonrasında Türkiye’deki günlük gazetelerde, Avrupa’daki sığınmacı krizine ilişkin haberler demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları çerçevesinde nasıl yer bulmuştur?” sorusu sorulmuştur. Araştırma sorusu ile ilgili olarak dört varsayım bulunmaktadır. Bunlardan ilki, muhafazakâr görüşlü gazetelerin, AB ile gerçekleştirilen 18 Mart zirvesine ilişkin hükümeti olumlayan, AB politikalarını eleştiren haberlere demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları olgularını dikkate almayarak yer vereceği yönündedir. İkincisinde, sol görüşlü gazetelerin, hem hükümetin sığınmacı krizine ilişkin politikalarını hem de AB politikalarını eleştiren haberlere yer vererek, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarının göz önünde bulundurmayaacağı varsayılmaktadır. Üçüncüsünde ise, anaakım medyayı temsil eden gazetelerin, sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarına değinerek, AB ile uzlaşmayı olumlayan haberlere yer vereceği ileri sürülmüştür. Son olarak dördüncü varsayımına göre, ulusalcı gazetelerin AB ile sığınmacı krizine ilişkin yer verdiği haberlerinde hükümet politikalarını eleştirirken, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarını göz önünde bulunduracağı yönündedir.

Bu bağlamda, anaakım medyayı temsilen *Hürriyet*¹ Gazetesi, muhafazakâr görüşü benimseyen *Yeni Akit* ve *Türkiye*² Gazeteleri, sol görüşü temsilen *BirGün*³ Gazetesi ve ulusalcı olarak ise *Aydınlık*⁴ ve *Sözcü* Gazeteleri seçilmiştir. Araştırma sorusunu yanıtlamak ve varsayımlarımızı test etmek amacıyla, 13-20 Mart 2016 tarihleri arasında seçilen gazetelerin “18 Mart Mutabakatı”na ilişkin yer alan haberleri, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları çerçevesinde analiz edilmiştir.

¹ Araştırma kapsamında belirlemiş olduğumuz tarihlerde Doğan Medya Grubu, Demirören Medya Grubu’na satılmamıştır. Doğan Medya Grubu Demirören Grubu’na satıldıktan sonra Türkiye’de anaakım medya kalmadığına dair pek çok tartışma olmuştur. Bu konuda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. İncelemiş olduğumuz dönemde Hürriyet Doğan Grubu’na ait olduğu için anaakımı temsilen ele almıştır.

² *Yeni Akit* Gazetesi, kökten dinci, İslamcı ve muhafazakâr olarak kendini tanımlarken, *Türkiye* Gazetesi merkez sağ ve muhafazakâr görüşü ile bilinmektedir.

³ Sloganı “Halkın Gazetesi” olan *BirGün* Gazetesi, kendini solcu, sosyalist olarak tanımlamaktadır.

⁴ *Aydınlık* ve *Sözcü* Gazeteleri Atatürkçü ve Ulusalcı olarak tanımlanmaktadır.

1.2 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Türkiye’de günlük basılan ulusal gazetelerden *Aydınlık*, *BirGün*, *Hürriyet*, *Sözcü*, *Türkiye ve Yeni Akit* gazeteleri çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem Türkiye’de günlük basılan ulusal gazetelerin farklı siyasi görüşleri göz önüne alınarak belirlenmiştir. Çalışmada AB ile sığınmacı krizinin çözümüne ilişkin olarak yapılan görüşmelerin sonucunda imzalanan 18 Mart Mutabakatı, temel alınarak, araştırmanın zaman aralığı 13-20 Mart 2016 olarak belirlenmiştir.

Seçilen gazetelerde 13-20 Mart 2016 tarihlerinde yer alan köşe yazıları dahil toplam yetmiş altı haber içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Hangi gazetenin, hangi tarihlerde, hangi haberlere, ne şekilde yer verdiği; gazetelerde konuya ilişkin haberlerin toplam sayısı ve gazetelerin ilgili haberleri ana sayfalarında nasıl çerçeveledikleri analiz edilmiştir. Gazetelerin kullandıkları haber dili ve habere bakış açıları, çalışmanın temel hatlarını oluşturan demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarının haberde kullanımları dikkate alınarak detaylı incelenmiştir. Ayrıca gazetelerin siyasi görüşleri doğrultusunda AB ile olan sığınmacı krizine ilişkin olumlu veya olumsuz bakış açılarının habere nasıl yansıdığı da çalışmada yer almaktadır.

Araştırma bulguları ışığında, çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları olguları göz önünde bulundurularak, Türkiye’deki günlük gazetelerin (*Aydınlık*, *BirGün*, *Hürriyet*, *Sözcü*, *Türkiye ve Yeni Akit*) Avrupa’daki sığınmacı krizine nasıl baktıkları kavranmaya çalışılmıştır.

1.3 İÇERİK

Tezin ilk bölümünde; demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları medya ile olan ilişkilerine vurgu yapılarak tartışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde mülteci ve sığınmacı olgusu üzerinde durulmuş, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların durumu üzerine yoğunlaşmıştır. İkinci bölümde son olarak Türkiye'nin sığınmacı politikaları incelenerek, Türk basınında temsili üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümünde araştırmanın örneklemini oluşturan gazetelerdeki haberler içerik analizi yöntemi ile incelenmiş, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları çerçevesinde analiz edilmiştir.

Sonuç bölümünde ise, analiz edilen haberlerden elde edilen bulgular özetlenerek, tartışılmıştır.

2. DEMOKRATİKLEŞME, KÜRESEL EŞİTSİZLİK, İNSAN HAKLARI KAVRAMLARI VE MEDYA İLE OLAN İLİŞKİLERİ

2.1 DEMOKRATİKLEŞME

Demokrasi en basit ifadesiyle, halkın kendi kendini yönetme biçimidir. Katılımcı olan halkın özgür bir biçimde siyasal denetimi seçtiği demokrasilerde, devlet politikalarını şekillendirmede doğrudan veya dolaylı olarak halk eşit haklara sahiptir. Kelimenin etimolojisine bakıldığında; Yunanca “demos” (halk) ve “kratos” (egemenlik) kelimelerine dayalıdır. Robert A.Dahl (2017, s. 19) ‘Demokrasi Üzerine’ adlı yapıtında şöyle diyor:

Yunanca demos, insanlar ve kratos, yönetmek, sözcüklerini birleştirerek demokrasi ya da demokratia terimini ilk kullananlar Yunanlılar, büyük ihtimalle Atinalılar olmuştur. Demos sözcüğünün Atina’da genellikle bütün Atinalılar, bazen de halk, hatta kimi zaman sadece fakir insanlar anlamına gelmesi de ilginçtir. Her durumda demokratia özellikle Atinalılar ve diğer Yunanlılar tarafından Atina’nın ve (o dönemdeki) Yunanistan’daki diğer şehirlerin yönetimini açıklamak için kullanılıyordu.

Jean Jacques Rousseau (2011) ‘Toplum Sözleşmesi’ adlı kitabında insanların varoluş şartlarını, özgürlük imkanlarını ve genel refahlarını korumak amacıyla bir sözleşme yaptıkları anlayışını savunmuştur. Bu sözleşme sonucunda halk yasama gücünü elinde tutar ve halka hesap vermekle görevli bir hükümetin yasayı uygulamasıyla bireysel zaafllara, genel sefalet ve doğal veya toplumsal felaketlere karşı dayanışma, kendini yönetme ve koruma sistemi yaratılmıştır. Rousseau’ya göre egemenliğin özü yasamadır. Bu bakımdan Rousseau, radikal doğrudan demokratik bir yönetim şeklinin savunucusudur.

Alexis de Tocqueville (2016) ise şöyle dile getirmiştir:

Başarılı bir toplum içinde faal olmak yerine gönençli bir toplumda yaşamak size yeterliyse; yönetimin temel hedefi size göre ulusun bütününe çok güçlü kılmak ya da olası en fazla zaferi vermek, ama onu oluşturan bireylerin her birine çok refah sağlayarak, yoksulluğu önlemek ise; o vakit koşulları eşit kılın ve demokrasi yönetimini kurun.

Tocqueville sınıf veya tabaka ayrımı olmaksızın demokrasinin, koşulların eşit kılınması olduğunu dile getirmiştir. Andrew Heywood (2014, s. 272) demokrasinin tek bir anlama sahip, kolaylıkla anlaşılabilir bir fenomen olmadığını ifade etmektedir. Gerçekte birden fazla demokrasi teorisi veya modeli bulunmakta olup her biri kendi halk yönetimi uyarlamasını teklif eder. Ama doğrudan veya dolaylı nasıl olursa olsun demokrasi her zaman halkın katılımı, yönetimi veya kararları doğrultusunda şekillenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri 16. Başkanı Abraham Lincoln, Amerikan İç Savaşı zamanında yaptığı Gettysburg konuşmasında demokrasi için “Halkın, halk tarafından, halk için yönetimidir.” tanımını kullanmıştır. Bu tanıma baktığımızda demokrasinin, kilit noktasının sadece halk olduğu söylenebilir. Bu sonucu destekler nitelikte bir diğer demokrasi tanımını da Emilio Gentile tarafından yapılmıştır. Gentile (2017, s. 7) “*Demokraside Halk Her Zaman Egemendir (Yalan!)*” adlı eserinde halkın önemine şu şekilde değinmiştir:

Demokrasi halkın iktidarını ifade eder. İktidar eğer halka aitse, halk, egemenliğin sahibi demektir. O halde, demokratik bir devlette egemen olan halktır ve hiçbir yönetici halkın üstünde veya dışında olamaz. Yönetenlerin her türlü yetkisi onun iradesinden doğar. Kendini yönetenleri serbest, barışçıl ve düzenli seçimler yoluyla seçen de alayağı eden de sonuçta halktır.

Günümüzün en yaygın yönetim biçimi olan temsili demokrasi rejimi birtakım ilkelere dayanmaktadır. Mahfi Eğilmez (2018, s. 70) tarafından sıralanan ilkelere göre;

Egemenlik hakkı halkındır. Halk kendilerini temsil edecek yöneticileri demokrasilerde, seçim ilkesi ile belirler. İnsan hakları ve özgürlükleri demokrasinin vazgeçilmez ilkeleridir ve demokrasi onları korur. Demokrasilerde her çeşit farklı düşünce ve inanışa saygı gösterilir. Bu sayede farklı görüşler yönetimde kendini ifade olanağına sahip olur. Demokrasilerde yasama, yürütme ve yargının ayrı organlarda temsil edilmesi ilkesi uygulanır. Bu uygulama iktidar tekeli kırıyan bir uygulamadır.

Özetle, demokrasinin ilkeleri ve açıklanan kavramlar göz önüne alındığında demokrasi, halkın kendi kararları ve tercihleri doğrultusunda, özgür iradeye dayanarak kendi kendini yönetmesi ya da kendini yönetecek yöneticileri seçmesi olarak tanımlanabilir.

Siyasetçi Per Ahlmark (1998), bir ülkenin liderlerinin yarıştığı seçimlerde en az iki parti özgürce rekabet ediyor, seçimlere hile karıştırılmıyorsa, ülke nüfusunun en az yarısı oy hakkını kullanıyorsa o ülkeyi demokratik bir ülke olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle, demokratikleşme iki boyutlu bir kavramdır. Bir yanıyla, mevcut siyasi sistemden bir diğer sisteme geçmeyi, öbür yanıyla var olan demokrasinin mevcut değerlerini iyileştirme çabasını ifade etmektedir (Erdoğan 2006).

Demokrasinin gelişim süreçlerini açıklayan Samuel Huntington (2011), modern tarihte demokrasinin üç dalga halinde geliştiğini iddia etmiştir. Bu üç dalgaya baktığımızda Huntington'un, demokrasi tarihini sistematik bir şekilde kategorize ettiği sonucuna varabiliriz. Huntington'a göre birinci dalga, 1828 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) beyaz erkeklerin %50'sinin oy kullanması ile başlamıştır. Günümüzde 'demokrasi' olarak nitelendirilecek düzeyde olmayan bu gelişmeyi, Huntington, o günün şartlarında demokrasiyi anlatması bağlamında yeterli görmektedir. 1943-1962 yılları arasında 36'ya yükselen demokratik ülke sayısından hareketle ikinci dalga meydana gelmiştir. Üçüncü dalga ise, 1974 yılında Portekiz'de meydana gelen Karanfil Devrimi ile başlıyor. Demokratik kazanımların çok zor elde edildiğini savunan Huntington, şiddetsiz bir askeri darbe olan Karanfil Devrimi'nin demokratikleşme yolunda önemli bir gelişme olduğuna inanıyor. Bu üç dalga dışında dünyada ters iki dalga da olduğunu savunan Huntington, birinci ters dalganın 1922 yılında Mussolini'nin iktidara gelmesi, ikinci ters dalganın ise, 1958'de Pakistan'da ilan edilen sıkıyönetimin olduğunu söylüyor. Huntington, demokratikleşme yolunda dünyayı geriye attığına inandığı bu iki ters dalgaya baktığımızda, Pakistan dışında o yıllarda da Yunanistan ve Türkiye'de de iktidara askeri yönetimlerin oturması bu iki ters dalgayı destekler niteliktedir. David Potter (1997) ise farklı bir yaklaşımla demokratikleşmenin en büyük küresel fenomen olduğunu iddia etmektedir. 1970'li yıllarda başlayan demokratikleşme fenomenine vurgu yapan Potter, 1975 yılında dünyadaki ülkelerin %68'nin otoriter rejimlerle yönetildiğini, 1995 yılına geldiğimizde bu oranın %25'lere gerilediğini belirtmektedir. Potter'a göre bu zaman aralığında geriye düşen ülkelerin, en azından politik ve medeni hakları garanti altına almayı başarabildiklerini savunmuştur.

Bu açıdan Türkiye’yi değerlendiren Keyman ve Öniş (2005, s. 36), “*demokrasiye geçiş sürecini tamamlama aşamasında ve demokrasisini devlet-toplum-birey ilişkilerinde yerleşikleştirme ve derinleştirme sürecini yaşayan bir ülke* “olarak tanımlamıştır. Türkiye’yi demokratikleşme sürecini yaşayan bir ülke olarak değerlendirdiğimizde, Türkiye’de medya ve demokrasi ilişkisini de bu bağlamda ele almalıyız.

Dördüncü güç olarak kabul edilen medyanın demokrasi ile olan ilişkisi birçok düşünürün üzerinde uzlaştığı bir konudur. Manuel Nunez Encabo (1997), demokrasinin enformasyon ve iletişim olmadan varlığını sürdürmeyeceğini, demokrasinin gerçekleşebilmesinin de kişilerin kamusal etkinliklere katılımıyla mümkün olacağını belirtir. Bu durumda medya tarafından sürdürülen enformasyon akışı, politikanın alanını genişletirken, siyasetçilerin bu alanda tek başlarına söz sahibi olmalarını engellemektedir. (Bektaş 2001, s. 159)

Bu duruma baktığımızda, medya ve demokrasi arasında anlamlı bir ikilem olduğunu görebiliyoruz. Medya bir yandan iletişim gücüyle demokrasinin içinde var olan bilgilenme özgürlüğümüzü bize sunarken, diğer taraftan içinde tekelleşme eğilimini barındırarak, özgürlüklerin çarpıtılması, kısıtlanması ve iktidar-muhalefet ilişkilerine alet edilmesine doğrudan katkıda bulunuyor. (Talu 2000, s.8)

Oysa medya, demokrasinin içinde var olan bilgilenme özgürlüğümüzü doğru şekilde yönetmek yerine, kamu otoritesi veya yargının yerine kendini koyduğunda, Manuel Nunez Encabo’ya (1997, s. 291) göre, “halkın özgür iradesinin yansıması olan demokrasi yerine ‘mediokrasi’ ‘mediokrasi’ ortaya çıkmaktadır. Encabo’ya göre (1997) ‘mediokrasi’, yasama, yürütme ve yargı olarak nitelendirdiğimiz güçler ayrılığı ilkesine dayanan demokratik topluma doğrudan zarar vermektedir. Demokrasi kavramının mediokrasi kavramına dönüşmemesi için, medyanın kendini siyasi otorite, yargı veya kamusal gücün yerine koymaması, aksine demokrasi ile ortaya çıkan bilgilenme özgürlüğünü tarafsız yerine getirmesi beklenir.

Demokratik rejimlerde medya kamuoyunun sesi konumundadır. İktidar ile yurttaşların arasında köprü görevi görerek, iktidarın vatandaşlara karşı yerine getirmesi gereken

sorumlulukları denetler. Bu çerçevede medya, kimilerine göre kamuoyunun aynası olurken, diğerlerine göre kamuoyunun yaratıcısı konumundadır. Demokratik rejimlerin sahip olması gereken medya tanımına uymayan bu durumun nedeni, medyanın özünde ticari bir kuruluş olduğu gerçeğidir. Bu nedenle medya, zaman zaman dolaylı olarak iktidarın çıkarlarını, doğrudan kendi çıkarları ile birleştirerek, kamuoyunu bu doğrultuda yönlendirebilir. (Atabek ve Dağtaş 1998, ss. 227-228) Abdullah Özkan (2008) ise, bağımsız medyanın, gücünü halkın yararına kullandığında hukuka uygun barış ve huzur olacağı, ‘gücün medyası’ haline geldiğinde ise adaletsizliğe yol açacağını düşünmektedir.

2.2 KÜRESEL EŞİTSİZLİK

Küresel [global] ve küreselleşmecilik [globalism] kavramları ilk kez Reiser ve Davies’in 1944 yılında basılmış bir kitabının sayfalarında yer almış ve yine tarihte ilk kez, Webster sözlüğüne 1961 yılında “küreselleşme” olarak girmiştir. (Hablemitoğlu 2004, s. 39) Epistemolojik olarak ele alındığında küreselleşme; kültürler, ülkeler, bölgeler, insanlar ve pazarlar arasındaki sınırların ortadan kalktığı bütünleşmiş tek bir dünya düzenine işaret etmektedir. Küreselleşme, büyük çaptaki küresel ekonomilerin sürekli artarak birbirine bağımlılığı (Ekin 1999, s. 50) veya batının altyapısı (uluslararası kapitalizm) ve üst yapısıyla (rasyonalizm kültürü) tüm dünyaya yayılması olarak tanımlanabilir. (Oran 2009)

Jeremy Fox’a göre küreselleşme,

Devlet merkezli kurumların ve devlet merkezliliğe yapan atıfların, salt uluslararası değil, tamamıyla küresel bir bağlamda faal olan farklı aktörler arasındaki ilişkilerin yapısı içinde eridiği süreçtir. (2002)

Roland Robertson (1999, s. 99) küreselleşmenin tarihini sistematik bir şekilde beş evrede açıklamıştır. Birinci evre küreselleşmenin oluşum evresi olup, ulus toplulukların yavaş yavaş ortaya çıkması, miladi takvimin yayılmaya başlaması ve insan ve bireye ait düşüncelerin ön plana çıkarıldığı 1400-1750 yılları arasındaki süreçtir. Robertson’a göre, küreselleşmenin başlangıç evresi olarak adlandırılan 1750-1875 yılları arasındaki ikinci evre, üniter yapıları devletlerin oluşumunu ve daha somut insanlık anlayışının

yerleşmesini kapsayan dönemdir. Küreselleşmenin yükseliş evresi diye nitelendirilen üçüncü evre, 1875-1925 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde modernlik sorunu ilk kez temalaşmış, dünya savaşının ilk etkileri ortaya çıkmış, küresel düzeyde yapılan Nobel Ödülü ve Olimpiyat Oyunları gibi yarışmalar gelişim göstermiştir. Küreselleşmenin dördüncü evresi Robertson tarafından hegemonya için mücadele evresi olarak adlandırılmıştır. Bu evre, 1925-1969 arasındaki yılları kapsamaktadır. BM'nin kurulması, ulusal bağımsızlık ilkesinin kabulü ve insanlık tarihini etkileyecek güce sahip kimyasal ve biyolojik silahların ortaya çıkması küreselleşme tarihi açısından öneme sahip olaylardır. Son olarak Robertson, küreselleşme tarihinin son evresine belirsizlik evresi adını vermiştir. Ay'a ayak basılması, iletişim araçlarının çok hızlı artması, küresel düzeyde çevre sorunlarının ortaya çıkması ve hak ve özgürlükler kavramlarının bütün dünyada ele alınmaya başlanması Robertson'a göre küreselleşmenin son evresine neden olan olaylar arasındadır. Bu evre 1960 yılından itibaren başlamış fakat bitişi dile getirilmemiştir. Bu durumda belirsizlik evresinin günümüzde hala devam ettiğini varsaymak yanlış olmayacaktır.

Ferzan Durul, 'Küreselleşme ve İnsan Hakları' (2008, s. 35) adlı kitabında Robertson'un evrelerinden yola çıkarak durumu şöyle özetlemiştir:

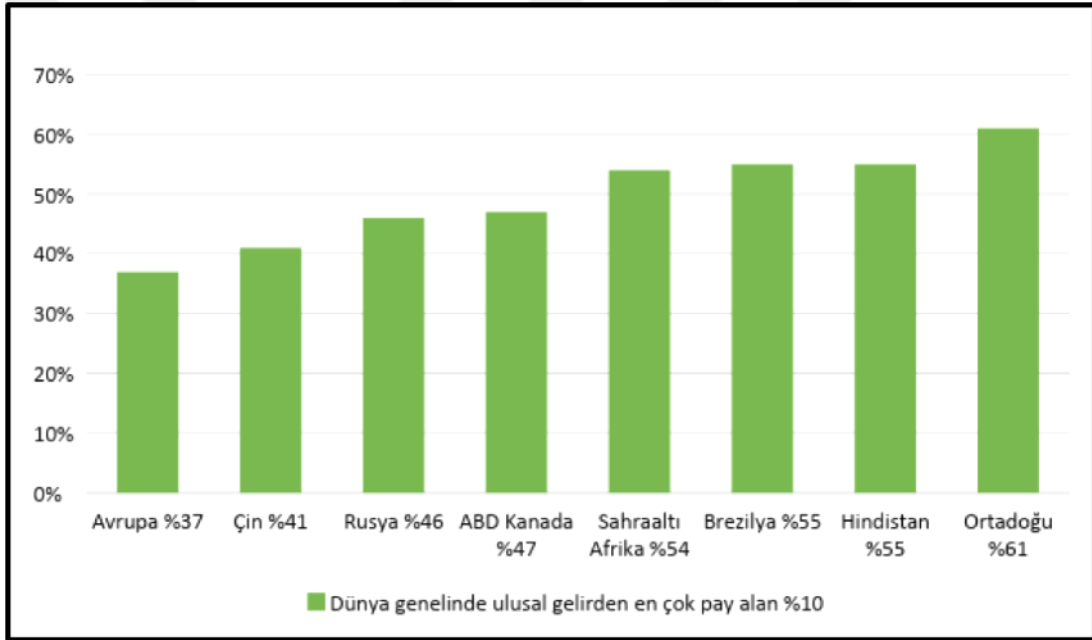
Küreselleşme, coğrafi keşiflerle başlayarak, sanayi devriminden I. Dünya savaşına kadar gelişme göstermiş, 1914-1945 yılları arasında askıya alınmış. II. Dünya savaşından sonra tekrar yükselişe geçmiş ve 1990'lı yıllarda daha da oligunlaşarak, meydana gelen gelişmelerle yerini sağlamlaştırmıştır.

Yaşadığımız yüzyıla baktığımızda, küreselleşme ile birlikte zengin ve yoksul ülkeler arasındaki fark uçuruma dönüşmektedir. Yoksulluk, işsizlik, ölümlerin arttığı hastalıkları, susuzluk, açlık ve kuraklık gibi sorunlar giderek büyüyerek bu uçurumu derinleştirmektedir. Şaban Kardaş ve Ali Balcı (2014, s. 502), küresel ölçekte yaşanan sorunlar ve ayrışmalar dünyada ciddi bir 'sosyal adalet sorunu', ekonomik refah ile eğitim ve sağlık olanaklarının ülkeler ve insanlar arasında adil paylaştırılmadığı bir dünyada var olmanın getirdiği küresel ölçekte yaşanan sorunları da 'küresel adalet sorunu' olarak adlandırmaktadırlar.

Bu durumda, birçok alana yayılmış küreselleşme hızlı bir teknolojik gelişmeye imkân sağlarken, diğer yandan da ekonomik kalkınma açısından hem ülkeler hem de insanlar arasında bir o kadar büyük bir kutuplaşma ve ayrılmaya neden olmaktadır. (Pogge 2006)

Küreselleşmenin yarattığı kutuplaşmanın en çok görünürlük kazandığı, hissedildiği ve etkilediği alan ekonomidir. Bu durumda dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olumlu veya olumsuz bir gelişmenin, dünyanın diğer ucunda hissedilebilmesi en çok ekonomik alanında karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 1.1: Dünya genelinde ulusal gelirden en çok pay alan bölgeler

Kaynak: WID,World (2017)

Dünya Eşitsizlik Laboratuvarı (World Inequality Lab), çeşitli akademisyenlerden oluşan, dünyadaki eşitsizlik üzerine veri tabanını genişletmeyi amaçlayan bir kurum. Yayınladıkları 2018 Dünya Eşitsizlik Raporu'na göre, 2016'da ülkenin en çok kazanan %10'luk kesiminin (en üst %10'luk gelir dilimi) toplam ulusal gelirden tek başına aldığı pay Avrupa'da %37, Çin'de %41, Rusya'da %46, Kanada ve ABD'de %47; Sahraaltı Afrika, Brezilya ve Hindistan'da %55 civarındadır. Şekil 1.1'de verildiği gibi Ortadoğu'da, tahminlere göre dünyanın en eşitsiz bölgesinde ise en üst %10'luk kesim ulusal gelirin %61'ine sahiptir. (WID 2018) Bu sonuçlara göre, dünyanın bir kısmında

ekonomik gelişmeler refah düzeyini arttırırken, dünyanın bir diğerk kısmında yoksulluk ve açlık yaşanmaktadır. Dünyada yaşanan bu iki uç noktanın temel sebebi, gelir dağılımındaki eşitsizlik başta olmak üzere, bireylerin temel insani gereksinimlerini karşılayabilecek barınma, sağlık gibi temel haklara erişiminde yaşanan eşitsizliklerdir.

Bölgeler arası ekonomik eşitsizliği ortaya koymak amaçlı yapılan bir çalışmada kişi başı Gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) verileri 1870 yılından itibaren hesaplanmıştır. (Bolt ve Zanden 2014, s. 67) Çalışmadan elde edilen verilere göre, 1870 yılında dünya genelinde kişi başı GSYİH 873 dolardır. Aynı yıl, ABD'nin içinde bulunduğu ülke grubunun kişi başı GSYİH'si Afrika bölgesinde meydana gelen kişi başı GSYİH'den beş kat daha fazladır. Ülkelerin ilerleyen zaman içinde gösterdikleri gelişim ve sanayileşmenin gelişmesiyle bu farklar daha da artmıştır. Bu gelişmeler sonucunda, en zengin ülkelerin Satın alma gücü paritesi (SAGP)'ne göre hesaplanmış kişi başı GSYİH'si en fakir ülkelerinkinden 1950 yılında on üç, 2003 yılında ise on sekiz kat daha fazla olmuştur.

2.3 İNSAN HAKLARI

İnsan haklarını açıklayabilmek için öncelikle "hak" kavramını anlamak gerekmektedir. Hak, bir kişi, kurum veya ülkenin gerçekleşmemiş iddia veya talebini ifade etmektedir. Bu bağlamda hak hem hukuki hem de ahlaki niteliğe sahip bir kavramdır. (Orend 2002, s. 17) İnsan haklarının gelişimi insanlık tarihi ile paraleldir. Bu gelişim süreçlerinde insanlığın haklarını kazanmaları hiç kolay olmamıştır. (Ünal 1997, s. 19)

İnsan onurunu korumayı temel alan insan hakları anlayışı, bugün ulaştığı düzeye gelinceye kadar tarihsel süreçte evrilerek ilerlemiştir. Bu gelişimin tarihsel ve felsefi kökenleri ilk çağlara kadar uzanmaktadır. Eski Yunan, insan haklarının gelişiminde bir başlangıç noktası olarak ele alınmaktadır. (Kardaş ve Balcı 2014, s. 488)

Özellikle M.Ö. VI. yüzyılda yaşanan gelişmeler sonucunda, insan ve toplumun sorunlarını içinde barındıran Sofizm ve Stoizm gibi düşünce akımları doğmuş, Sokrates, Plato, Aristo, Zenon gibi düşünürler devlet sistemleri, yönetim ideolojileri gibi

konuların yanında insan hakları konusunda da düşünsel bir altyapı hazırlamışlardır. (Kara ve Akkaya 2012, s. 28)

Yeni ağ düşünürlerinin kuramları ise, insan haklarına doğrudan katkı sağlayacak düzeydedir. Jean Bodin, Thomas Hobbes, Jean Jacques Rousseau ve John Locke, devletin yetkilerini sınırlayarak, bireylerin özgürlük alanlarının genişletilmesi fikrindedirler. (Tanör 1994, s. 260)

Felsefi gelişmelerin dışında tarihte yaşanan olaylar sonucu kabul edilen belgelerin, insan hakları kavramının ortaya çıkmasında büyük etkisi olmuştur. Bu belgelerin ilki ‘Magna Charta’ dır. 1215 yılında İngiltere kralı ile soylular arasında varılan ilk anlaşma olma özelliği taşıyan ‘Magna Carta Libertatum’ ile kral ilk kez kendi yetkilerini sınırlayıp, soylulara ilk defa birtakım haklar tanımıştır. Magna Carta’yı, 1628 tarihli *Haklar Dilekçesi*, 1679 tarihli *Habeas Corpus Akti* (Vücuda Sahip Ol), 1689 tarihli *Haklar Bildirisi*, 1776 tarihli *Temel Haklar Virginia Bildirisi*, 1789 tarihli *Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi* takip etmiştir. Bu belgelerden sonra, insan hakları özellikle Batı  lkeleri için anayasalarında yer almaya değer bir nitelik taşımaya başlamıştır. (Kaboğlu 1994, s. 131)

20.yüzyıl ise, insan hakları doktrinin en geniş biçimiyle formüle edildiği bir dönem olmuştur. Bireylerin sahip olduğu klasik haklar genişleyerek devletlerin anayasalarında büyük yer etmiş, BM sayesinde insan hakları evrensel bir nitelik kazanmaya başlamıştır. *BM Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi’nin* ilanı, 1945 yılı sonrası uluslararası düzende bölgesel anlamda insan hakları rejimlerinin doğması, insan hakları hukukunun gelişimini de hızlandırmıştır. Günümüzde insan hakları, Avrupa Konseyi (AK), Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı (AĞİT) ve AB gibi örgütlenmelerin uluslararası düzende oluşturduğu mevzuat ve denetleme mekanizmaları ile ilerlemektedir. (Kardaş ve Balcı 2014, s. 489)

İnsan hakları ve medya birbirleriyle etkileşim içinde olan iki kavramdır. İnsan haklarının olmadığı bir ortamda medyanın var olmasından, iletişim hakkı ve ifade  zg rl ğinden söz edilemez. Bilgilendirilme hakkımızı bize sunan medya çalışanları,

insan haklarının var olduğu, düzenlendiği ve denetlendiği bir toplumda görevlerini yerine getirmektedirler. Bu durumda insan hakları olmadan medya, medya olmadan insan haklarının var olamayacağı gerçeği, iki kavramın karşılıklı olarak birbirlerine bağımlı olduğunu göstermektedir.

İnsan hakları ve medyanın ayrıntılı incelenmesi gerektiğine dikkat çeken Jeess Hamelink, (2001, s. 3) iletişim teorisyenlerinin analizlerle ele alması ve tartışması gereken en acil konunun insan hakları ve medya olduğuna vurgu yapmıştır.

Bu bağlamda insan haklarının medyada kapsanması ile ilgili bir çalışma J. Ovsiovitç tarafından gerçekleştirilmiş olup sonuçları “*News Coverage of Human Rights*” (1993, ss. 705-747) adlı makalede yayınlanmıştır. Çalışma New York Times, Time Dergisi ve CBS Akşam Haberlerinde yayınlanan insan hakları haberlerini 10 yıl süreyle izlemiş ve bu kaynaklarda insan hakları haberlerinin artış ve azalışlarını ortaya koymuştur. Bir diğer önemli çalışma ise, Claire Apadoca tarafından gerçekleştirilen “*The Whole World Could Be Watching: Human Rights and the Media*” (2007, ss. 147-164) başlıklı çalışmadır. Çalışma insan hakları kazanımlarının başarisında haber üretimi ve basın özgürlüğünün etkileri üzerinde durmuş. İletişim ağının geniş, medya kuruluşları sınırlamalarının minimum düzeyde olduğu ortamlarda, insan haklarının korumasının daha kolay olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle, basın özgürlüğü ve insan hakları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu durumda basın özgürlüğü ve medya erişiminin olanaklı olduğu toplumlarda insan hakları ihlallerine az rastlanmaktadır. Bu yönüyle çalışma insan hakları ve medya ilişkisinin iç içe ve koparılamaz bir bütün olduğunu ortaya koymaktadır.

Kısacası, insan haklarının olmadığı yerde ifade özgürlüğü ve özgür medyadan söz edilemeyeceği gibi, özgür medyanın olmadığı yerde insan haklarının korunması ve insan hakları kültürünün geliştirilmesinden söz edilemez. Hamelink’in (2001, s. 11) de belirttiği gibi;

Hala insan hakları kültürünü kurumsallaştırmış olmaktan çok uzağız... Bu nitelikte bir kültür yaratma çabasında çeşitli düzeylerde insan hakları savunusunu konu edinmesi nedeniyle medya temel öneme sahiptir. İnsan hakları hakkında bilgi ve farkındalık yaratarak, medya, yoksul hak sahiplerinin beslenme, barınma, sağlık, çevre gibi sorunlarının birçoğunun insan hakları sorunu olduğunu göstererek ve hak taleplerinin dile getirilmesi, hakları çiğnenmiş olanların yasal çözüme kavuşmasına

da destek sağlar. Ayrıca, hakların varlığının tanınması bu hakları ihlal edenlerin hesap vermesini de sağlar.

Bu doğrultuda, medyanın insan hakları alanında üstlenmesi gereken rol ve işlevler 1978’de BM tarafından “*Kitle İletişim Araçlarının Barışın ve Uluslararası Anlayışın Güçlendirilmesine, İnsan Haklarının Geliştirilmesine ve Irkçılık, Apartheid ve Savaş Kışkırtıcılığı ile Mücadele Edilmesine Katkıda Bulunması ile İlgili Temel Prensipler Bildirgesi*” nde belirtilmiştir. Söz konusu ilkelere göre; ırkçılık ve savaş karşıtlığı ile mücadele edilmesi ve insan haklarının geliştirilmesinde kitle iletişim araçları öncülük etmektedir. Bu durumda kitle iletişim araçları, sömürgecilik, yabancı işgali ve her türlü ırksal ayrımcılık ve baskıyla mücadele ederek, baskı altında sesini duyuramayan insanların, sesini duyurarak uluslararası anlayışın güçlendirilmesi ve insan haklarının geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Doğru 2008).

Bu durumda gazetecilerin bu bilinçle insan hakları ihlallerine karşı kamuoyuna sorumluluklarını yerine getirmeleri ifade özgürlüğü haklarını koruyabilecekleri demokratik ortamlarda mümkündür.

Sonuç olarak insan hakları ve bu bağlamda demokratikleşme ve küreselleşme kavramlarının medyada inşasının incelenmesi, çalışılması gereken bir alan olarak önümüzde durmaktadır. Bu amaçtan yola çıkarak, ilişkili haberlerde kullanılan dil ve söylem stratejileri, habere verilen önem ve kullanılan öncelikler çalışmanın ikinci bölümünü oluşturmaktadır.

3. TÜRKİYE’DEKİ SURİYELİ SIĞINMACILARIN TÜRK BASININDA

TEMSİLİ

3.1 MÜLTECİ VE SIĞINMACI OLGUSU

Uluslararası göç, 1970’li yıllardan bu yana karmaşık bir süreç olarak giderek ivme kazanan küreselleşme hareketi içerisinde kilit bir dinamik olarak yerini aldı. (Miller ve Castles 2008, s. 3). İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren var olan göç olgusu, günümüzde de devam etmekte ve üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri haline gelmektedir. Bireylerin yaşam alanlarını değiştirme olayı olarak ifade edilen göç kavramı, sürekli devamlılık göstermektedir. Devletler tarafından, yasal, yasal olmayan şekilde kategorize edilerek “kaçak”, “mülteci” ve “sığınmacı” gibi alt kategorilerde karşımıza çıkmaktadır.

Türk Dil Kurumu (TDK) göçmen tanımını şu şekilde yapmıştır; “*Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir*”. “Göç” ile “göçmen”, “mülteci” ile “iltica” kavramlarını aynı ekseninde ele alabiliriz. Göç hareketini gerçekleştiren birey/bireyler göçmen sıfatına yerleştirilirken, iltica edenler mülteci olarak isimlendirilmektedir. Hukuki açıdan “mülteci” kavramı ölüm nedeniyle kendi ülkesini terk eden veya terk etmek zorunda kalan ve bir başka ülkenin himayesine ihtiyaç duyan kişidir. (Yılmaz 2005, s. 294)

1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi’ne (BMYK 1951 Sözleşmesi) göre mülteci tanımı şu şekilde yapılmaktadır:

ırkı, dini, tabiiyeti, belli toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıslar.

T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun (YUKK) 61’inci maddesinde tanımlanan “mülteci”

tanımına, 1951 Sözleşmesi'nden farklı olarak “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle” ibaresi eklemiş ve AK üyesi ülkelerden gelerek, Türkiye'den uluslararası koruma talep eden yabancıları da dahil edilmiştir. Bunun yanında YUKK'un, 62'nci maddesine göre, “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle” ibaresine göre, yani AK üyesi ülkeler dışındaki diğer ülkelere Türkiye'ye gelen kişilere “şartlı mülteci” statüsü verilir ve bu kişiler üçüncü ülkelere yerleştirilinceye kadar, Türkiye'de kalmasına izin verilir. (GİGM 2013)

Sığınmacılık ise, bireyin uyruğunun bulunduğu hükümetin baskı, ötekileştirme veya zorlama gibi olumsuz tutum ve davranışları sonucu yabancı bir hükümetin korumasını talep etme durumudur. Bu durumda sığınma hakkı talep eden kişi, ‘mülteci’ sıfatını alana kadar koruma talep ettiği ülkede ‘sığınmacı’ olarak anılmaktadır. “Sığınmacı, mülteci statüsü almaya yönelik başvurusu henüz karara bağlanmamış kişiler için kullanılan bir terimdir.” (Kılıç 2005, s. 176) Türkiye açısından bakıldığında, sığınmacı kişi, mülteci statüsünü alana kadar kendi haklarını koruma altına alabilmek için, ‘transit ülke’ konumunda olan Türkiye’de geçici olarak konumlanmaktadır.

Bu durum GİGM’de (2004) şu açıklama ile tanımlanmaktadır:

2004 tarihli 100 No’lu Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesi kararına göre kitlesel sığınmanın varlığından söz edebilmek için uluslararası bir sınıra doğru dikkate değer sayıda insan hareketliliğinin olması, bu hareketliliğin hızlı bir varışla devam etmesi, ev sahibi (karşılaman) devletin yakın dönemde mevcut bireysel sığınma prosedürlerini uygulayamayacak hale gelmesi gerekmektedir. Bu unsurları içeren kitlesel akının süregelir hale gelmesi durumunda geçici koruma sağlamaktadır.

Bu tanımdan yola çıkarak Suriye’den Türkiye’ye göç eden kişilere “geçici koruma” sağlandığı ve kişilerin “sığınmacı” olarak tanımlanması gerektiği sonucuna varabiliriz.

GİGM (2013) yayınladığı “Türkiye ve Göç” isimli belgesinde “Geçici Koruma Suriye Örneği” başlığıyla durumu şu şekilde özetlemiştir:

Suriye’de yaşanan insani krizin büyümesi sonucunda 300-400 kadar Suriye vatandaşının, 29.04.2011 tarihinde Hatay ili Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısına doğru hareketlenmesi, Suriye’den Türkiye’ye yönelik bir toplu nüfus hareketinin ilk adımını oluşturmuştur. Türkiye, 2011 yılının Nisan ayından itibaren, Suriye’den ayrılmaya zorlanmış kişilerin ani gelişen kitlesel akınlarıyla karşı

karşıya kalmıştır. Suriye'deki durumun ciddiyetini koruması ve sığınmacıların ülkelerine güvenli dönüşlerine imkân verecek koşulların henüz sağlanmamış olması nedeniyle söz konusu sığınmacılara hiçbir ön koşul aranmadan geçici koruma sağlanmaktadır.

3.2 TÜRKİYE'DEKİ SURIYELİ SİĞINMACILAR

Türkiye; ekonomik ve politik olarak gelişmiş Batı ülkeleri ile, gelişmemiş devletler arasında bir köprü niteliğinde bulunması itibariyle, göçmenler tarafından geçmişte transit ülke olarak kullanılmaktaydı. 1980'lerden sonra ise, coğrafi koşulların elverişliliği ve siyasi konjonktür Türkiye'yi transit ülke konumundan çıkarıp, hedef ülke konumuna taşımış, sadece göç veren bir ülke değil göç alan bir ülke konumuna geçirmiştir. (GİGM 2015) Türkiye'nin Suriye'deki iç savaş sonrası en çok sığınmacıyı kabul eden ülke olması, bu durumu kanıtlar niteliktedir. GİGM 2019 verilerine göre, Türkiye'de kayıtlı geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin en çok yaşadığı il 553.387 bin ile İstanbul olarak açıklanmıştır. İstanbul'u sırasıyla, Şanlıurfa (447.622), Hatay (434.046) ve Gaziantep (428.724) illeri takip ediyor. Türkiye genelindeki sonuçlara bakıldığında, erkek nüfusunun (1.962.966) kadınlara (1.658.364) oranla daha çok olduğu göze çarpıyor. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaş dağılımına bakıldığında, kadınlarda 5-9 yaş arası (242.267), erkeklerde ise 19-24 yaş arası (318.799) nüfus yoğunluğu göze çarpıyor. Türkiye'de Suriyelilerin olmadığı tek bir şehir bile bulunmazken, geçici koruma altına alınan kayıtlı Suriyelilerin Türkiye nüfusuna oranı ise ülke genelinde %4.41. Bu durumda Türkiye'de her 100 kişiden 4.41'i Suriyeli oluyor. (GİGM 2019)

İçişleri Bakanlığı, 8 Mart 2019 tarihi itibariyle Türk vatandaşlığı verilen Suriyeli sayısının 79 bin 894 kişi olduğunu, Kasım 2018 itibariyle ise son 8 yılda Türkiye'de doğan Suriyeli bebek sayısının 405 bin 521 olduğunu açıkladı. (Mülteciler Derneği 2019) Açıklanan bu verilere baktığımızda, Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılar kapsamında oluşturduğu politikaların, çeşitli kültürel ve sosyal alanlarda Suriyelilere yönelik yapılan çalışmaların titizlikle oluşturulması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

3.3 TÜRKİYE’NİN SURİYELİ SIĞINMACI POLİTİKASI

Sığınmacı nüfusunun yüksek olduğu ülkelerin, ekonomik ve sosyal hakları eşit dağıtmak için birtakım politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Geliştirilen sığınmacı politikaları kriz yönetim politikalarıdır. Dolayısıyla bir kamu politikası altında, sığınmacıların yerleşim problemlerinden, hukuki statü ve ihtiyaçlarına, istihdam ve ekonomik refah ve hak arama çabalarından mülkiyet haklarına kadar pek çok soruna cevap vermeye yönelik bir süreçtir. Özellikle önemli stratejik bir konumda yer alan Türkiye gibi ülkeler, göçmenlerin topluma katılımını kolaylaştıracak uzun dönemli politikalara yönelmelidir (Kirişçi 2014, s.8). Sığınmacılık, kendi topraklarından zorlanarak, şiddet, zulüm, savaş ortamından kaçma gibi insani sebeplere dayandığından, buna ilişkin politikalar da temelini insan hakları hukukuna dayandırmaktadır. Bu nedenle sığınmacı politikaları, hukuki normlar çerçevesinde oluşturulup, dünyaca kabul gören kurumsal yapılar ile birlikte ele alınması gerekir. UNHCR ve Birleşmiş Milletler Yardım ve Çalışma Ajansı; ulusal hükümetlerle sürdürülen bu politikalara yol gösterici olabilir. (Black 2001, s.63)

Uluslararası kurumlar ile ortak çalışmalar kapsamında ekonomik, politik, hukuki ve sosyal yönleriyle çok boyutlu olan bu durumun hareketliliğine ilişkin faaliyetleri yürüten İçişleri Bakanlığına bağlı GİGM⁵’dir. Fakat, Suriyeli sığınmacılar Türkiye sınırından giriş yaptıktan sonra kayıtları yapılmakta ve ardından ya kamplara yerleştirilmekte ya da illere sevk edilmektedir. Kampların sorumluluğu ilgili kamu kurumlarına (kampların güvenliği İçişleri Bakanlığına, eğitimi Millî Eğitim Bakanlığına vs.) dağıtılarak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve GİGM tarafından koordine edilmektedir. Geçici Barınma Merkezleri yani sığınmacı kamplarında kalanlar 18 Nisan 2019 tarihi itibarıyla 138 bin 645 kişi olarak açıklanmıştır. (GİGM 2019) Türkiye’de toplam 3 milyon 621 bin 330 Suriyeli sığınmacı olduğu halde, barınma merkezlerinde 138 bin 645 sığınmacının bulunması ciddi bir durum tespitidir. Suriyeli sığınmacıların %90’dan fazlası barınma merkezlerinin dışında Türkiye’nin farklı

⁵ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye’ye girişi ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmekle sorumludur. (GİGM, 2017:17)

bölgelerinde yaşamaktadır. Bu durumda Suriyeli sığınmacıların ülke ekonomisine etkileri göz ardı edilmemelidir.

Genel olarak bakıldığında, Suriyeli sığınmacıların yoğun olduğu illerde konut kiralalarında ve emlak talebinde artışlar olmuş, sığınmacıların çalışma izni olmadığı halde düşük ücretler karşılığında kaçak işçi olarak çalışmaları işverenler tarafından olumlu karşılanmıştır. Özellikle niteliksiz güç gerektiren alanlarda Suriyeli sığınmacıların çalışması ⁶ ve göçe bağlı olarak ani nüfus artışı imalat ve perakende sektörüne bir canlanma katmıştır. Ayrıca devletin kamplarda verdiği hizmetlerde kullandığı malları yerel tedarikçilerden temin etmesi bölge ekonomisini rahatlatmıştır. (Orhan 2014, s.19) Fakat sığınmacılar için yapılan harcamaların ekonomi üzerinde ciddi maliyetleri olmuştur. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 23 Şubat 2019'da Suriyeli sığınmacılar için harcanan paranın 37,5 milyar dolar olduğunu söylerken (*Aydınlık Gazetesi* 2019), AB'den Türkiye'ye 29 Kasım 2015 zirvesinde taahhüt edilen miktar 6 milyar euro. Bu miktarında ilk 3 milyar eurosu projelere bağlanarak 2 milyar 71 milyon 816 bin eurosu Türkiye'ye ödendi. İkinci 3 milyar euronun ise 450 milyon euroluk kısmı projelere bağlanmış olup şimdiye kadar 149 milyon 767 bin euroluk kısmı ödendi. Kalan miktarlar 2019, 2020 ve 2021 yıllarında ödenmeye devam edecek. (Mülteciler Derneği 2019) AB'nin taahhüt ettiği miktarı Türkiye'ye direkt olarak değil proje karşılığında gönderdiği ve taahhüt edilen miktarın yanında Türkiye'nin harcadığı miktar göz önüne alındığında Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisini nasıl etkilediklerini görmek zor olmayacaktır. Bu nedenle sığınmacıların ekonomik etkileri, Türkiye'nin oluşturduğu sığınmacı politikasında önemli bir rol oynamaktadır.

Ekonomi politikaları dışında Türkiye'de sığınmacılara sağlanan sosyal haklar ise Türk vatandaşlarıyla hemen hemen eşit düzeye yakındır. Uluslararası koruma başvurusu veya statüsü sahibi ve vatansız olarak tanınan kişiler Türkiye'de 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun hükümlerine tabidir. (SS ve GSSK 2006) Genel

⁶ Çalışma izni olmadan düşük ücretler ile çalışmayı kabul eden sığınmacıların çalıştırılmasına yönelik hukuki düzenlemeler getirilmiştir. Bu kapsamda geçici koruma statüsüne sahip yabancıların iş piyasasına erişimlerini düzenleyen 15/01/2016 tarihli ve 8375 sayılı "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik" ile Suriyeli sığınmacıların sadece mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışabilecekleri belirtilmiştir.

Sağlık Sigortası primlerini ödeyemeyecek durumda olan Suriyelilerin primleri, GİGM bütçesindeki ödenekten sağlanmaktadır. Suriyeli sığınmacılar Türk vatandaşlarının sahip olduğu eğitim haklarına sahiptirler. Bu durumda 06-13 yaş arasında her çocuk için uygulanan zorunlu eğitim Suriyeli sığınmacı çocuklar içinde geçerlidir. Yüksek öğrenim görmek isteyen Suriyeli sığınmacılar ise, üniversitelerin yabancı uyruklu öğrenci kabul kriterlerine göre değerlendirilmektedir. Sığınmacılar evlenme ve boşanmada ise buldukları ülkenin hukukuna tabidir. Bu nedenle Türk Hukuku yasalarına uymaktadırlar.

Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğe göre, Türkiye’de sığınmacı ve sığınma başvurusu sahiplerinin vatandaşlık başvurusu kabul edilemez ve yazılı olarak kişiye bildirilir. Fakat Türk anne veya babadan olan çocuklar ile, evlenme yoluyla Suriyeli sığınmacılar vatandaşlık kazanabiliyor. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Antalya Milletvekili Atay Uslu 2018 yılında, vatandaşlık alan Suriyelilerin sayısının 55 bin olduğunu söylemişti. (Sputnik News 2018)

Bunların dışında Türkiye’de sığınmacılara yönelik farklı araştırma merkezleri ve uluslararası kurumlar faaliyet göstermektedir. Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD), Mülteci Hakları Merkezi (MHD), Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD), İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı bünyesinde kurulmuş olan İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER), Mülteciler Derneği, İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM), Göç Politikaları Grubu (MPG), Mülteci Destek Derneği (MUDEM) önde gelen bazı kurumlardır. Uluslararası iş birliği ve insan hakları temelli çalışan bu kurumlar Suriyeli sığınmacılara yönelik projeleri yönetmektedir. Toplum merkezleri, sosyal uyum, iş ve meslek danışmanlıkları, Türkçe eğitim merkezleri gibi sığınmacıları sosyal hayata entegre etme amaçlı projeler halen devam etmektedir.

3.4 MÜLTECİLERİN/SIĞINMACILARIN TÜRK BASININDA TEMSİLİ

Herhangi bir olguyu ifade etmenin, o olgunun imajını oluşturmak olarak bakabiliriz. Oluşturulan imajın medyanın farklı kanallarında ifade edilmesine “*medya temsili*”

denmektedir. Medya temsilleri farklı türler cinsiyet, ırk gibi konularda eşitsizlik ve adaletsizliklerin yeniden üretimini kapsamaktadır. Dışlama, asimile etme ve ötekileştirme yöntemleri ile ideolojik anlamlar üretilmektedir. (Şen 2016, s. 233)

Van Dijk (2005: 353) Avrupa’da yaşayan göçmenler hakkında ayrımcı/ırkçı söylemin temsiline ilişkin dört başlık belirlemiştir: “*onlar farklıdır*”, “*olumsuz eylemlerde yer alırlar*”, “*sosyal-ekonomik menfaatlerimizi tehdit ederler*” ve “*uyum sağlayamazlar*” (Efe 2015:11). Bu temsiller bazen iktidar ve muhalefet arasındaki çatışmanın nesnesi olabilirler. Mülteci/sığınmacı/göçmen politikaları medyadaki bu temsiller aracılığıyla şekillenir. Son yıllarda, Suriyeli sığınmacılar hakkında yapılan araştırmalar arasında İbrahim Efe’nin yayınladığı SETA raporu, haber ve köşe yazılarında ortaya konulan sığınmacı temsillerini analiz etmiştir. Raporda 8 farklı ulusal gazetenin haber sitelerinde yayımlanan haberler sığınmacı sorunları, yerel sorunlar, siyaset ve sınır güvenliği olmak üzere 4 tematik başlık altında incelenmiştir. Rapora göre, gazetelerin konuya bakış açıları farklıdır. Bu nedenle gazeteler kendi ideolojileri üzerinden sığınmacı temsilleri üretmektedirler. (Efe 2015, s. 76)

Özetle, medyada sığınmacıların/mültecilerin temsil edilmelerinin ülkenin bu duruma bakış açısı kadar, o ülkede varlık gösteren farklı ideolojileri benimsemiş yayın organlarının da bakış açılarındaki farklılıklar etkilidir. Doğal olarak ana akım medyanın sığınmacı/mülteci temsili ile, muhalif medyanın temsili arasında fark olması şaşılabilecek bir olgu olmamalıdır. Ya da iktidarın Suriyeli sığınmacılara bakış açısını, iktidara yakın gazetelerde bulmamız veya muhalefetin Suriyeli sığınmacılara bakış açısını, yakın siyasi görüşlerini paylaştığı gazetelerde karşımıza çıkması tesadüf olmayacaktır.

2005 yılında, British Council ve British Broadcasting Corporation (BBC) World Service Trust (WST) iş birliği ile medyanın toplumsal katılımındaki rolünü desteklemek amacıyla başlattığı Medya ve Toplumsal Katılım projesinde, Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu hazırladı. Projede Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC 2006) ulusal ortak olarak yer aldı. Kılavuzun “*Kültürel Çeşitlilik ve Medya*” bölümünde mülteci ve göçmenler ile ilgili medya içeriği oluştururken dikkat edilecek noktalar şöyle açıklandı:

- *Mülteciler ve göçmenlerin, ağırlıklı olarak güç ve olumsuz koşullar nedeniyle vatanlarını terk ettikleri daima göz önünde bulundurulmalıdır. Mülteciler ve göçmenler hakkında olumsuz duygular uyandırabilecek tanımlamalar yapılmamalı, ırkçı ve ayrımcı söylemler kullanılmamalıdır.*
- *Mülteci ve göçmenlerin hukuki durumları farklılık göstermektedir. Bu nedenle, medya içeriği oluşturulurken doğru terminoloji kullanımı için uzman kuruluşların desteğine başvurulmalıdır.*
- *Herkes için uyulması gereken özel hayatın dokunulmazlığı ile ilgili kurallar mülteci ve göçmenler için de gözetilmelidir. Konuşulacak kişinin rızası önceden alınarak, kişi konuşması sonrasında karşılaşabileceği olası riskler konusunda bilgilendirilmelidir.*
- *Mülteci, göçmen ve insan ticareti mağdurlarının gerek kendi gerekse ülkelerinde bıraktıkları yakınlarının can güvenliği için medyada açık kimlik ve görüntülerinin yayınlanmamasına özen gösterilmelidir.*
- *Mülteci ve göçmenlerin genel olarak içinde buldukları yaşam koşullarının olumsuzluğu dile getirilirken, insan onurunun korunması ilkesine dikkatle uyulmalı, kişiler rencide edilmemelidir.*

Çalışmanın üçüncü bölümünde AB ile Türkiye arasında 18 Mart 2016 tarihinde gerçekleşen zirve öncesinde ve sonrasında Türkiye'deki günlük gazetelerin, (*Aydınlık, BirGün, Hürriyet, Sözcü, Türkiye ve Yeni Akit*) Avrupa'daki sığınmacı krizine ilişkin haberleri içerik analizi yöntemi ile incelenecek, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları çerçevesinde tartışılacaktır.

4. AVRUPA'DAKİ SIĞINMACI KRİZİNE İLİŞKİN GAZETE HABERLERİNİN ANALİZİ

Çalışma kapsamında, sığınmacı krizine ilişkin haberler demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları çerçevesinde analiz edilmiştir. Kullanılan içerik analizi yöntemi ile, haberlerde 3 olgunun varlığı sorgulanmıştır. Demokratikleşme kavramı için, haberlerde AB Türkiye arasında varılan anlaşmalar üzerinden diğer üye ülke devletlerinin söylemleri dikkate alınmıştır. Küresel eşitsizlik kavramı için haberlerde, Suriyeli sığınmacıların ülke ekonomisine etkileri, insan hakları olguları için ise Suriyeli sığınmacıların sahip oldukları haklar üzerinde durulmuştur.

4.1 SIĞINMACI KRİZİNE İLİŞKİN HABERLERİN İÇERİK ANALİZİ

Aydınlık, BirGün, Hürriyet, Sözcü, Türkiye ve Yeni Akit gazetelerinde 13-20 Mart 2016 tarihlerinde yer alan köşe yazıları dahil toplam yetmiş altı haber içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları olguları göz önünde bulundurularak, seçilen gazetelerin Avrupa'daki sığınmacı krizine nasıl baktıkları kavranmaya çalışılmıştır. Hangi gazetenin, hangi tarihlerde, hangi haberlere, ne şekilde yer verdiği; gazetelerde konuya ilişkin haberlerin toplam sayısı ve gazetelerin ilgili haberleri ana sayfalarında nasıl çerçeveledikleri analiz edilmiştir.

Tablo 4.1: Gazetelerin toplam haber sayıları

Gazete Adı	Zaman Aralığı	Toplam Haber Sayısı
<i>Aydınlık</i>	13-20 Mart 2016	6
<i>BirGün</i>	13-20 Mart 2016	12
<i>Hürriyet</i>	13-20 Mart 2016	17
<i>Sözcü</i>	13-20 Mart 2016	14
<i>Türkiye</i>	13-20 Mart 2016	12
<i>Yeni Akit</i>	13-20 Mart 2016	15

13-20 Mart 2016 tarihlerinde Tablo 4.1’de incelenen gazetelerin toplam haber sayıları görülmektedir. Tabloya göre, *Hürriyet* Gazetesi akabinde ise *Yeni Akit* ve *Sözcü* Gazeteleri en çok habere sahipken, *Aydınlık* Gazetesi “sığınmacı krizi” konusunda en az habere yer veren gazete konumundadır.

Tablo 4.2: Gazetelerin günlük haber dağılımları

Tarih	<i>Aydınlık</i>	<i>BirGün</i>	<i>Hürriyet</i>	<i>Sözcü</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Yeni Akit</i>	Toplam
13 Mart 2016	2	4	2	2	2	2	14
14 Mart 2016	1	2	3	3	3	3	15
15 Mart 2016	0	0	1	1	0	1	3
16 Mart 2016	0	0	3	2	0	3	8
17 Mart 2016	0	3	2	1	1	2	9
18 Mart 2016	1	1	2	1	2	3	10
19 Mart 2016	2	1	2	2	1	1	9
20 Mart 2016	0	1	2	2	3	0	8
Toplam	6	12	17	14	12	15	76

Tablo 4.2’de gazetelerin toplam haber sayılarının güne dağılımları görülmektedir. Dağılımlara bakıldığında en az habere yer veren *Aydınlık* Gazetesinin “sığınmacı krizi” konusunda dört gün hiç haber girmedeği göze çarpıyor. En çok habere yer veren *Hürriyet* gazetesinin günlük haber dağılımları orantılıyken, *Hürriyet* Gazetesine haber sayısı olarak yakın diyebileceğimiz *Yeni Akit* Gazetesinin hiç habere yer vermediği tek bir güne sahip olduğunu görüyoruz. Bunların dışında 12 haber ile iyi bir orana sahip *Türkiye* gazetesinin iki gün boyunca bu konuda haber yayımlamadığı görülmektedir.

Tablo 4.3: Gazetelerin ana sayfalarındaki ilgili haberlerin konumu

Gazete Adı	Manşet	Ana Sayfa	Köşe Yazısı
<i>Aydınlık Gazetesi</i>	0	2	2
<i>BirGün Gazetesi</i>	2	1	2
<i>Hürriyet Gazetesi</i>	2	4	3
<i>Sözcü Gazetesi</i>	0	1	3
<i>Türkiye Gazetesi</i>	1	3	3
<i>Yeni Akit Gazetesi</i>	1	0	2
Toplam	6	11	15

Tablo 4.3’de görüldüğü üzere ‘sığınmacı krizi’ ile ilgili haberlere diğer gazetelere oranla iki manşet ile *Hürriyet* ve *BirGün* gazeteleri daha çok değer vermiştir. 13-20 Mart 2016 tarihleri arasında sığınmacı krizine ilişkin ana sayfada dört haberi *Hürriyet* Gazetesi yayımlarken, 3 haber de *Türkiye* Gazetesi yayımlamıştır.

Çalışmanın bu bölümünde 13-20 Mart 2016 tarihleri arasında *Aydınlık*, *BirGün*, *Hürriyet*, *Sözcü*, *Türkiye* ve *Yeni Akit* gazetelerinde yukarıda yer alan haberlerin başlığı, konumu, kullanılan fotoğraf ve çalışmanın ana hattını belirleyen, ‘demokratikleşme’, ‘küresel eşitsizlik’ ve ‘insan hakları’ kavramları çerçevesinde içerik analizi yöntemi yapılarak ayrıntılı incelenmiştir.

4.1.1 Aydınlik Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi

Aydınlık Gazetesi, 1 Mart 2011 tarihinden bu yana günlük ulusal gazete olarak varlığını sürdürmektedir. Sloganı, “Vatan-Emek-Namus” olan gazetenin, Doğu Perinçek’in Genel Başkanı olduğu Vatan Partisi (VP) tarafından desteklenmektedir. Perinçek, *Aydınlık* Gazetesinin kuruluşuna ve yayınına önderlik ederek, başyazarlık yapmıştır. Perinçek’in yazıları günümüzde hala gazetede yayımlanmaktadır.

VP kendisini, “Türkiye’deki işçi sınıfının, esnaf, köylü ve tüccarların ortak milli iktidarı için mücadele eden öncü parti” olarak tanımlamaktadır. (VP 2017) Atatürkçü, ulusalcı, halkçılık ilkesine bağlı, halkı emperyalizm ve kapitalizm tahakküm ve zulmünden kurtarma amacını benimseyen VP ile aynı ideolojik eksene sahip olan *Aydınlık* Gazetesi de bu doğrultuda yayın hayatını sürdürmektedir.

Tablo 4.4: *Aydınlık* Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu

TARİH	HABER BAŞLIĞI	BAŞLIĞIN KONUMU
13 Mart 2016	FRANSIZ CUMHURBAŞKANI HOLLANDE: Türkiye’ye taviz verilmemeli	Gündem
	ALTERNATİF PARTİ Almanya’da yükselişte	Gündem
14 Mart 2016	İnsanlığı pazarlık masasına yatıran Batı uygarlığı / Ali Rıza Taşdelen	Köşe Yazısı
18 Mart 2016	AB şantaja başladı AB şartları ağırlaştırdı	Ana sayfa sonu Tam sayfa Gündem
19 Mart 2016	SİĞİNMACI deposu oluyoruz AB ikna etti paket onaylandı	Ana sayfa sağ üst köşe Gündem
19 Mart 2016	Avrupa’nın çetin Kayseri pazarlığı / Gönül Kenter	Köşe Yazısı

Tablo 4.4’de *Aydınlık* Gazetesi haber başlıkları ve ilgili haberlerin ana sayfalarında nasıl çerçeveledikleri görülmektedir. Tablodan hareketle gazete, sığınmacı krizi konusunda 4 gün herhangi bir haber yayımlamamıştır. *Aydınlık*, çalışma kapsamında ele alınan gazeteler içerisinde en az haber bulunan gazetedir.

Aydınlık Gazetesi, 13 Mart 2016 tarihinde yayımlanmış “FRANSIZ CUMHURBAŞKANI HOLLANDE: Türkiye’ye taviz verilmemeli” başlıklı haberine gündem sayfasında ufak bir yer vermiştir. Haberde Hollande’nın ufak bir fotoğrafı bulunmaktadır. *Aydınlık* gazetesi haberde, ‘sığınmacı’ kelimesi yerine ‘mülteci’ kelimesini kullanmıştır. Haberin içeriğine bakıldığında, AB vize serbestisi ve insan hakları konularında Türkiye’nin uyması gereken 72 kriteri yerine getirilmeden taviz verilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Gazete Hollande’nın açıklamalarından “Eğer

kriterler karşılanmazsa, Haziran'da vize serbestisi de olmayacak” şeklindeki açıklamasını haberin sonuna eklemiştir.

Aynı tarihli “ALTERNATİF PARTİ Almanya'da yükselişte” başlıklı haberi ise gündem sayfasında dikkat çekecek büyüklükte yer almıştır. İçerik olarak baktığımızda, Almanya'da gerçekleşecek olan seçimlerin belirleyiciliği bağlamında Euro ve göçmen krizi ele alınmıştır. Haberde “Euro ve göçmen krizi belirleyici” ve “AFD, Euro'ya karşı, Rusya ile iş birliğini savunuyor” olmak üzere iki alt başlık atılmıştır. İlk alt başlığa göre, AFD'nin (Almanya için Alternatif Partisi) Euro kurtarma politikası ile kurulduğunu ve bu seçimden alacağı oylara kesin gözüyle bakıldığının üzerinde durulmuştur. Diğer alt başlıkta ise, AFD'nin savunduğu bir diğer konu olan mülteci ve göç yasasının sertleşmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca gazete, Rusya ile “İslami teröre karşı iş birliğini” savunan AFD'nin Almanya'da yükselişe geçmesine değinmiştir.

Aydınlık Gazetesi 14 Mart 2016 tarihli Ali Rıza Taşdelen, “İnsanlığı pazarlık masasına yatıran Batı uygarlığı” başlıklı köşe yazısında “sığınmacı krizine” insani olarak yaklaşmaktadır. Taşdelen, Sığınmacıların İngiltere'ye geçmek için bekleyişlerini ve bu bekleyişin gerçekleştiği Fransa'nın Calais kasabasındaki sığınmacıların dramını kaleme almıştır. Kadın ve çocuk göçmenlerin zor durumda olduklarını ifade eden Taşdelen, göçmenlerin Türkiye'de tutulması için 3 milyar Euro veren AB'yi eleştirerek her yıl İngiltere'nin Fransa'ya göçmenleri kasabada tutmak için milyonlar verdiğine değinmiştir. Bunun dışında kasabanın esnafının bile göçmenleri istemediğini, çadırları yaktığını cümlelerinde ifade eden Taşdelen, İngiltere'nin AB üyeliğinden çıkmasının göçmenlere çok daha zarar vereceğini ifade etmiştir. “Uygarlığı, ekonomisi, ahlaki yerle bir olmuş, birbirlerine şantaj yapan, kuyusunu kazan Avrupalı sosyal demokrat liderler” ifadelerini kullanan Taşdelen'in, Avrupalı liderleri eleştirmesi ve küresel eşitsizliğe vurgu yapmasının yanında yazısı boyunca sığınmacı yerine mülteci kelimesini ısrarla kullanması dikkat çekmektedir.

15,16 ve 17 Mart tarihlerinde “sığınmacı krizi”ne ilişkin hiç haber girmeyen *Aydınlık* Gazetesi, 18 Mart 2016 tarihli “AB şantaja başladı” başlıklı haberine ana sayfanın en alt kısmında ufak bir yer vermiştir. Gazete, geçmiş tarihli manşetine atıfta bulunarak

“Aydınlık gündeme getirmişti” vurgusunu yapmıştır. Habere gündem sayfasında geniş yer veren gazete, “AB şartları ağırlaştırdı” başlığı ile sığınmacıların Yunanistan’ın kuzeyindeki İdomeni kampından bir fotoğrafını kullanmıştır. Haberde “mülteci” yerine “sığınmacı” kelimesini kullanmayı tercih eden *Aydınlık Gazetesi*, AB’nin Brüksel’deki zirvesinde Türkiye’ye karşı şartların ağırlaştırıldığını habere taşımıştır. Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk’un “ihtiyatlıyım” açıklamasını ve “Merkel’den olumsuz sinyal” alt başlıklarını habere ekleyen gazete, AB-Türkiye arasındaki sığınmacı krizi anlaşması için, “Sığınmacıları Türkiye’ye hapsedmek” yorumunu yaparak, diğer haberlerin de olduğu gibi sığınmacı krizine karşı insani bakış açısını sürdürmüştür.

Gazete, 19 Mart 2016 tarihli “SİĞINMACI deposu oluyoruz” başlıklı haberini ise ana sayfada sağ üst köşeye ufak puntolarla yerleştirmiştir. Haberde dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu’nun fotoğrafını kullanan gazete, AB üyesi ülkeler sığınmacı anlaşması için Davutoğlu’nu ikna etti açıklamasında bulunmuştur. Mülteci yerine sığınmacı kelimesinin kullanılması haberde dikkat çekmektedir. *Aydınlık Gazetesi* bu anlaşmanın Türkiye için doğru olmadığını ve Türkiye’nin istemeyerek ikna olduğu fikrini haberde vurgulamıştır. Gazete, gündem sayfasında “AB ikna etti paket onaylandı” başlığı ile haberi tam sayfa yayımlamıştır. Haberde Brüksel Zirvesi sonrası Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ile el sıkışan dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu’nun ve kamplarda yaşam mücadelesi veren sığınmacıların fotoğrafı kullanılmıştır. Diplomatik gözlemciler Türkiye’nin sığınmacı deposu olacağını düşünüyor açıklamasını haberine ekleyen gazete, aynı zamanda “Vizesiz Avrupa” alt başlığı ile Türkiye’nin taahhütlerini yerine getirdiği takdirde sürecin işleyeceğine de vurgu yapmıştır. Gazete ayrıca “9 Maddede Anlaştılar” başlığı ile Brüksel Zirvesi sonucunda anlaşılan 18 Mart Mutabakatı konu başlıklarını maddelemektedir. Gazetenin anlaşmaya olumsuz baktığı haberde açıkça belli olurken, ileriye dönük birçok öngörü sıralayan gazete, diplomatik gözlemcilerin fikirlerini habere doğrudan yansıtmıştır. Fakat bu gözlemcilerin Türkiye’den olup olmadığı veya kim olduklarını dile getiren bir açıklama haberde bulunmamaktadır.

Aynı haberi destekler nitelikte Gönül Kenter’in “Avrupa’nın çetin Kayseri pazarlığı” başlıklı köşe yazısı, “SİĞINMACI deposu oluyoruz” başlığı ile ana sayfada yer alan

haberinde verilmiştir. Kenter, yazısında, sığınmacı krizinde AB ile anlaşmaya varan Türkiye'yi değerlendirirken, ağır bir dille de eleştirmiştir. Merkel'in seçimlerde ağır bir darbe aldığına dikkat çeken Kenter, Hristiyan Birlik Partisi CSU'nun Başkanı Bavyera Başbakanı Horst Seehofer'in cümlelerine gönderme yaparak "istememezlik" telaffuzu ile de alaycı ifadeler kullanmıştır. Kenter, "ANTİ TÜRKİYE KOALİSYONU" alt başlığında, Avrupa'nın söz konusu Türk düşmanlığı olduğunda, kolayca anlaşmaya varabildiğine vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda Kenter, anlaşma aşamalarında bu durumu zafer olarak gören bazı medya kuruluşlarına da "Türkiye'nin havuz medyası" benzetmesini yapmıştır. Sığınmacı krizi yerine göç sorunu demeyi tercih eden Kenter, anlaşmayı "diplomatik yenilgi" olarak görmektedir. Hatta bu durum için "diplomatik fiyasko" benzetmesini yapmıştır. "Göç krizini çözerken Türkiye'ye kazık atan AB'dir" diyen Kenter, yazısının sonunda Türkiye Cumhuriyeti'ne yani dolaylı yoldan aslında iktidara yapılması gerekeni "sonuç" alt başlığında açıklamıştır.

Sonuç olarak *Aydınlık* Gazetesi benimsediği ilkeleri ve siyasi görüşü göz önüne alındığında, AB ile sığınmacı krizine ilişkin haberlere olumsuz baktığını açıkça belli ediyor. Fakat bu olumsuz bakış açısı dışında, gazete AKP iktidarının iç ve dış politika dinamiklerini ağır bir dille eleştirerek, sığınmacı krizine dair haberlerde alaycı ve iğneleyici üslubuyla dikkat çekiyor. Ayrıca gazetenin 18 Mart Mutabakatı öncesi ve sonrası incelediğimiz haberlerinde Suriye iç savaşına ilişkin sığınmacıların haklarına karşı duyarlı davrandığı görülüyor. Küresel güçlerin Suriye vatandaşlarına karşı takındıkları tutumu haberlerine yansıtan *Aydınlık* Gazetesi, yaşadığımız yüzyıla baktığımızda, küreselleşme ile birlikte zengin ve yoksul ülkeler arasındaki farkın uçuruma dönüştüğünü haberlerinde açıkça ima ediyor. Bu uçurumun anti demokratik ülkeler ile demokratik ülkeler arasında daha kesin çizgiler ile var olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, *Aydınlık* Gazetesinin çalışmamızın ana hatlarını oluşturan demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarına sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde dolaylı olarak değindikleri sonucuna varılabilir.

4.1.2 BirGün Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi

14 Nisan 2004 tarihinde yayın hayatına başlayan *BirGün* Gazetesinin sermayesi, çeşitli sendika ve meslek odalarından toplanılan paralar ile oluşturulmuştur. Sloganı “Halkın Gazetesi” olan *BirGün* Gazetesi, kendini solcu, sosyalist olarak tanımlamaktadır.

Tablo 4.5: *BirGün* Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu

TARİH	HABER BAŞLIĞI	BAŞLIĞIN KONUSU
13 Mart 2016	Vize konuları AKP'nin çalışmadığı yerden... Türkiye 'vizesiz AB' için bu adımları atabilir mi?	Manşet Tam sayfa Dünya
	Türkiye'ye vize konusunda taviz verilemez	Dünya
	Düzensiz göçte Türkiye VE AB OMUZ OMUZA	Tam Sayfa Dünya
	Kıbrıs'tan Türkiye-AB anlaşmasına darbe	Dünya
14 Mart 2016	Sandığa göçmen krizi damga vurdu	Dünya
	Olan biteni kader sanma enayiliği üstüne! / Enver Aysever	Köşe Yazısı
17 Mart 2016	AB'DEN AÇIKLAMA: Biz öyle demedik Üyelik de, serbest dolaşım da yok!	Ana sayfa Dünya
	AB Peru'ya vizeleri kaldırdı	Dünya
	Vizesiz Avrupa için gerekli belge: Demokrasi / Kader Sevinç	Köşe Yazısı
18 Mart 2016	Türkiye AB'ye üyelik için henüz hazır değil	Dünya
19 Mart 2016	AB göçmenleri geri gönderecek Türkiye kazandı mı?	Manşet Tam sayfa Dünya
20 Mart 2016	FIDH: AB'ninki bir utanç anlaşması	Dünya

Tablo 4.5’de *BirGün* Gazetesi haber başlıkları ve ilgili haberlerin ana sayfalarında nasıl çerçeveledikleri görülmektedir. Tablodan hareketle gazete, sığınmacı krizi konusunda iki gün herhangi bir haber yayımlamazken, iki gün sığınmacı krizine ilişkin haberlerine manşette yer vermiştir.

BirGün Gazetesi 13 Mart 2016 tarihli “Vize konuları AKP’nin çalışmadığı yerden” başlıklı haberini ana sayfada manşetten görmüştür. Haberde Schengen bölgesine vizesiz girilebilmesi için Türkiye’nin uyması gereken kriterlerin AKP hükümetini zorlayacağı belirtilmiştir. Gazetede yer alan habere göre, henüz AB ile bir anlaşmaya varılmamışken hükümete yakın gazetelerin bu durumu “zafer” olarak görmesi eleştirilmektedir. Gazete dünya sayfasında “Türkiye “vizesiz AB” için bu adımları atabilir mi?” başlığıyla haberi tam sayfa olarak yayımlamıştır. Haberde Türkiye’nin hayata geçirmesi gereken 72 kriterden bazıları açıklayıcı bir şekilde ele alınmıştır. Bu kriterlerden Kıbrıs, üçüncü ülkelere uygulanan vize, terörle mücadele kanunu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ek protokolleri, kişisel verilerin koruması gibi konuların AKP hükümetini zorlayacağına değinilmiştir. Haberin alt başlıklarına baktığımızda, “GKRY değil Kıbrıs” başlığında Türkiye’yi en çok zorlayacak maddenin Türkiye’nin Kıbrıs vatandaşlarına verdiği e-vizede Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ifadesi yerine, Kıbrıs Cumhuriyeti adıyla hitap etmesi gerektiğidir. *BirGün* Gazetesi AKP hükümetinin bu durumu gerçekleştirebileceğinin meçhul olduğunu düşünmektedir. Diğer bir alt başlık olan “Terörle mücadele kanunu” ise, AB standartlarına göre değiştirilmesi üzerine kurulmuştur. Gazete bu durumu “Türk hükümetinin hele ki Kürtlere karşı savaş yürüttüğü ve gazetecileri bile terör ‘den tutukladığı bir noktada, böyle bir değişiklik yapması hayalden öte değil.” cümlesiyle açıklamıştır. AB talep ettiği, AKP hükümetinin Romanların durumunun iyileştirilmesi adına hayata geçirilecek olan eylem planını ise gazete alaycı bir dille eleştirmiştir. Haberin bir diğer alt başlığı olan “Soykırımcılar gelemez” ise AB yargı alanında da değişiklik isterken, gazete bu durumu Türkiye’deki yolsuzluklara tekrar yargı yolunun açılmasına vurgu yapmıştır. Genel olarak haberde AB kriterlerinden söz edilse de AKP hükümetinin siyasi kararları eleştirilmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)’den haberde sık sık söz edilirken vizesiz AB için AKP hükümetinin atması gereken adımların gerçekleştirilemeyeceği yönünde algıların var olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

BirGün Gazetesinin aynı tarihli bir diğer haberi, “Türkiye’ye vize konusunda taviz verilemez” başlığı ile Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande’ın Türkiye’ye vize serbestliği ve insan hakları kriterleri konusunda taviz verilemez açıklamasını dünya sayfasının en alt kısmına taşımıştır. Haberde, Hollande’ın kürsüde açıklamalar yaparken çekilmiş bir fotoğrafı kullanılmıştır. Ayrıca gazete, Hollande’ın bu açıklamalarının, İtalya Başbakanı Minister Matteo Renzi ve bazı sosyal demokrat liderlerle görüşükten sonra dile getirmesine dikkat çekmiş ve birçok Avrupa liderinin Türkiye ile varılan anlaşma ile AB’ye şantaj yapıldığını savunduklarını habere eklemiştir.

Yine 13 Mart 2016 tarihli, “Düzensiz göçte Türkiye VE AB OMUZ OMUZA” başlıklı haberi *BirGün* Gazetesi dünya sayfasında geniş yer vererek tam sayfa yayımlanmıştır. Haberde Brüksel zirvesinde liderlerin geniş fotoğrafı kullanılmıştır. Bir başka dikkat çeken durum ise “Düzensiz göçte Türkiye VE AB OMUZ OMUZA” başlığının AB kısmının büyük harflerle girilmiş olmasıdır. Gazete bu duruşuyla bir yandan Türkiye’nin yanlış bir yolda olduğu mesajını vererek, bir yandan da AB ulaşılmazlığına vurgu yaparak iktidarı eleştirel biçimde tiye almaktadır. *BirGün* Gazetesi haberi dört alt başlıkta vermiştir. İlk olarak, “Geri kabulün şartları” başlığı ile düzensiz göçün ve Merkel’in ziyaretinin bu durumu hızlandırdığını, AB’nin tüm üye ülkelerle ikili olarak yapması gereken anlaşmaları topyekûn tek bir anlaşmada birleştirmesine değinmiştir. Diğer bir alt başlık ise, “Uluslararası hukuka uygunluk” olarak belirlenmiştir. 1951 BM Mültecilerin Statüsüne yönelik Sözleşmeye değinen gazete, bir Suriyelinin geri gönderilmesine karşılık, Türkiye’de kayıtlı bir Suriyelinin geri alınması ilkesini uluslararası hukuka aykırılığını savunmaktadır. Bu durumu da AB’nin çalıştıramadığı 3.ülkelere sığınmacı yerleştirme sisteminin işlevsellik kazanmasını amaçladığını dile getirmiştir.

Bu eleştirisini destekler nitelikte haberde, Almanya’da bulunan Suriyeli göçmenlerin %50’si üniversiteliyken, Türkiye’de bulunanların ise oranının %5 olduğuna vurgu yapılmıştır. Haberin üçüncü alt başlığı ise “Vizesiz dolaşım”. Gazete bu durumun söylendiği kadar kolay olmadığını ve meşakkatli bir sürecin var olduğu gerçeğine değinmiştir. Yakın bir gelecekte bunun mümkün olmadığını “neredeyse imkânsız bir

hedef’ diyerek dile getirmiştir. Son olarak “Mali yardım” alt başlığı ile Türkiye’nin aldığı 3 milyar Euroluk yardımın yetersiz olduğunu ve AB’nin savunduğu, Türkiye’nin şimdiye kadar Suriyeli sığınmacılar için yapmış olduğu harcamaların, AB ve üye ülkelerin yaptıkları ile aynı olduğu düşüncesini eleştirmiştir. Haberde bu yaklaşımın sağlıklı olmadığı üzerine değinilirken, gelecek için AB sorumluluklarını devretmek yerine paylaşması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

BirGün Gazetesi 13 Mart 2016 tarihli son haberine “Kıbrıs’tan Türkiye-AB anlaşmasına darbe” başlığıyla dünya sayfasında çok az bir yer ayırmıştır. Kıbrıs Cumhurbaşkanı Nicos Anastasiadis’in sözlerine yer verilen haberde ona uygun olarak kendisinin fotoğrafı kullanılmıştır. Financial Times gazetesinde konuşan Anastasiadis’in “Türkiye Kıbrıs Cumhuriyeti’ni tanımadıkça, limanlarını Kıbrıs gemilerine açmadıkça asla vetoları kaldırmayacağım” sözlerini haberine eklemiştir. Ayrıca müzakerelerin hızlanmasına izin vermeyeceğini söyleyen Anastasiadis’in bu söylemlerine az da olsa yer veren gazete belli ki haberi küçük puntolarla gazeteye taşıyarak fazla da dikkat çekmek istememektedir.

14 Mart 2016 tarihli “Sandığa göçmen krizi damga vurdu” başlıklı haberde Almanya’da gerçekleşen seçimlerde Almanların “göçmen” korkusu ile oy kullandığını söyleyen *BirGün* Gazetesi, habere fotoğrfsız ufak bir yer ayırmıştır. Gazete, seçimlerin Merkel’in gerek kendi kişisel kariyeri açısından gerekse mevcut koalisyon hükümetinin geleceği açısından sınav niteliği taşıdığını da haberine eklemiştir.

Ayrıca “Olan biteni sanma enayiliği üstüne!” başlıklı Enver Aysever imzalı köşe yazısı da gazetenin ‘Güncel’ sayfasında yer almıştır. Aysever, iktidarı ve onunla sığınmacı krizi konusunda anlaşmaya varan AB’yi çok sert bir dille eleştirerek, “*Göçmen meselesinin hem bizi, hem yakın komşularımızı, hem de uygar görünümlü ‘ahlaksız teklif’ sahibi AB şürekâsını etkileyeceğini biliyoruz. Bu konuşmalar rahat yapılıns diye AKP iktidarından daha uygun kim bulunabilir ki? Alıp satma işlerinde ustalar!*” sözlerini kullanmıştır. Yazısında halka seslenerek öneriler veren ve yapılması gerekenin “birlik içinde” olmak olduğuna dikkat çeken Aysever, Gezi olaylarına işaret etmiştir. Yazının en dikkat çekici yanı ise, “Hepimiz bu kirli düzende az ya da çok göçmeniz!”

cümlesi olmuştur. Aysever, iktidarın ve pazarlık ettiği AB'nin de içinde olduğu bu kirli düzende bizimde her an topraklarımızı kaybedebileceğimiz riskine dikkat çekmiştir.

Üst üste iki gün sığınmacı krizine ilişkin haber yayımlamayan *BirGün* Gazetesi, “AB’DEN AÇIKLAMA: Biz öyle demedik” başlıklı haberi 17 Mart 2016 tarihinde ana sayfanın sağ köşesinde ufak puntolarla görmüştür. Haberde Brüksel Zirvesi’nde bir araya gelen liderlerin toplu fotoğrafı kullanılmıştır. AB Komisyonu Başkan Yardımcısı Frans Timmermans’ın “Anlaşmada Türkiye’ye serbest dolaşım teklif edilmedi” açıklamasını habere ekleyen *BirGün* Gazetesi dünya sayfasında haberi detaylı olarak vermiştir. Ana sayfada kullandığı fotoğrafın aynısını daha büyük boyutlarda veren gazete Merkel’in “AB üyeliği şu anda gündemde değil” ve AB’nin “Serbest dolaşım teklif edilmedi” cümlelerini haberin spotuna taşımıştır. Haberde “sığınmacı” ve “göçmen” kelimeleri kullanılmıştır. “Merkel de yok dedi” ve “Renzi de karşı çıktı” iki alt başlığını kullanan *BirGün* Gazetesi, AB’nin Türkiye ile mutabık kalacağı anlaşmanın bu şekilde kararlaştırılmadığını haberinde vurgulamıştır. Ayrıca İtalya Başbakanı Matteo Renzi’nin “*Türkiye ile müzakerelerde bazı ilkeler vurgulanıyor ki, bunlar insan hakları ve basın özgürlüğünden başlayarak ve kıtamızın kimliğini yansıtan, bizim için temel ilkelerdir*” açıklamasını da haberine eklemiştir.

Sığınmacı krizine ilişkin aynı tarihli bir başka haberde, *BirGün* Gazetesi “AB Peru’ya vizeleri kaldırdı” başlığını dünya sayfasında en üste koymuştur. Ayrıca gazete, Peru Dışişleri Bakanı Ana Maria Sanches’in fotoğrafını da haberde kullanmıştır. Türkiye ile yıllardır vize pazarlığı yapan AB’nin Peru ile vize muafiyeti anlaşması imzalanmasına vurgu yapılmıştır.

Son olarak *BirGün* Gazetesi yazarlarından CHP Avrupa Birliği Temsilcisi Kader Sevinç, “Vizesiz Avrupa için gerekli belge: Demokrasi” başlıklı yazısında, Türkiye’nin AB sürecindeki en kilit kavramın “demokrasi” olduğuna dikkat çekmiştir. Sevinç, yazısında AB ile Türkiye’nin sığınmacı krizi kapsamında anlaşmaya çalışmasının, “basit bir siyasi pazarlık”tan çok daha fazlasını olduğunu, AB’nin sığınmacı krizini pazarlık konusu yaptığından dolayı ahlaki bir soruna yol açtığını ve Türkiye’nin bu anlaşmayı fırsata çevirmediğini, olayın denklemini doğru kuramadığını yazısında sık sık

dile getirmiştir. Bu sebeple iktidara ve AB'ye eleştirilerini yazısında vurgulamıştır. Yazının temel fikrine baktığımızda, Türkiye'nin güçlü bir demokrasisi olmadan uluslararası müzakere gücü olmayacağı dile getirilmiştir. Sevinç, “Ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasını, uluslararası rekabet gücünü kapsayan her alanda olduğu gibi, vize serbestliği görüşmelerinin de merkezinde demokratikleşme” var diyerek CHP'nin bu demokratikleşme kavramına da destek verdiğini yazısında vurgulamıştır. Ayrıca Sevinç'in yazısında, AB-Türkiye müzakerelerine olumlu bakış açısını koruduğunu ve bu ilişkinin düzeltilebilir bir durumda olduğunu “*Türkiye için gerçeklerle değerlerin birleştiği noktada demokrasi var. Denklemi düzeltmek, sınavı geçmek mümkün*” sözleriyle anlatmıştır.

18 Mart 2016 tarihli *BirGün* Gazetesi, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker'ın “Türkiye AB'ye üyelik için henüz hazır değil” açıklamasını başlığına taşımıştır. Haberde Juncker'ın bir fotoğrafı kullanılmıştır. Ayrıca gazete haberde, “sığınmacı” kelimesini kullanmıştır. Juncker dışında Merkel'in “Türkiye'nin AB üyeliği gündemde yok” ifadelerini de habere ekleyen gazete, “Zirve'de neler konuşuluyor?” başlığı ile haberde ufak da olsa bir kutu hazırlamıştır. AB-Türkiye zirvesinde yaşananları habere aktaran gazete, AB için “Türkiye'ye istediğinden daha azını önermeyi planlıyor” yorumunu yapmıştır.

Çalışmanın temelini oluşturan 18 Mart Mutabakatı sonrası *BirGün* Gazetesi 19 Mart 2016 tarihli “AB göçmenleri geri gönderecek” başlıklı haberini manşetine taşımıştır. Haberde içerikle bağlantılı olarak Brüksel Zirvesi'nden bir fotoğraf kullanılmıştır. Zirvede Türkiye'nin taleplerine net cevaplar verilmediğini ifade eden gazete, Yunanistan'a ulaşan göçmenlerin 4 Nisan'dan itibaren Türkiye'ye döneceğine vurgu yapmıştır. Manşete taşınan haberi, “Türkiye kazandı mı?” başlığı ile dünya sayfasında geniş yer veren *BirGün* Gazetesi haberde, asker gözetiminde sınırda tutulan sığınmacıların fotoğrafına geniş yer vermiştir. Türkiye'nin zirvede isteklerine “yuvarlak” yanıtlar verildi benzetmesi yapan gazete, bu durumu 5 maddede özetlemiştir. Anlaşmanın Türkiye için net olmadığına vurgu yapılırken, anlaşmanın içeriğine de haberde değinilmiştir. Ayrıca Gazete “Davutoğlu ile Juncker'dan tarihi mi değil mi tartışması” alt başlığında Davutoğlu'nun anlaşmayı tarihi bulmasına cevap olarak, AB

Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker'dan anlaşma tarihi değil açıklamasını da haberine eklemiştir. “AB'nin Türkiye'ye istediğini yaptırdı” sonucu çıkan haberde, Türkiye'nin bu anlaşma ile kazanan taraf olmadığı açıkça görülmektedir. *BirGün* Gazetesi bu duruma oldukça eleştirel yaklaşmıştır.

BirGün Gazetesi'nin son haberi 20 Mart 2016 tarihli “FIDH: AB'ninki bir utanç anlaşması” başlıklı haberine Ahmet Davutoğlu'nun Brüksel Zirvesi'nde anlaşma sonrası çekilmiş bir fotoğrafını eklemiştir. Haberde Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu'nun (FIDH), sığınmacı krizi konusunda yapılan anlaşmaya verdiği sert açıklamaları yayımlamıştır. “*Utanç verici ve basiretsiz anlaşmayı güçlü bir şekilde kınar*” cümlesine yer veren gazete, FIDH Başkanı Karim Lahidji'nin söylemlerini olduğu gibi habere aktarmıştır.

Sonuç olarak sol görüşlü bir gazete olan *BirGün*, sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde iktidarın AB ile olan ilişkilerini oldukça ağır bir dille eleştiriyor. AB vize serbestisi konusunu haberlerine sıkça taşıyan gazete, AB'ye karşı olumsuz haberler üretmezken, AB ile AKP ilişkilerini iç ve dış politika üzerinden eleştiriyor. Gazetenin haberlerinden insan hakları, demokrasi ve basın özgürlüğü kavramları üzerine eğildiği sonucu çıkarılırken, küresel eşitsizlik bağlamında herhangi bir bulguya rastlanmıyor. İncelenen haberlere göre AB'nin AKP ile anlaşabilmesi fikrine dair muhalif bir bakış açısı ile içerik ürettiği tespit edilmiştir.

4.1.3 Hürriyet Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi

Hürriyet, 1 Mayıs 1948 tarihinde Sedat Simavi tarafından kurulmuş ulusal günlük yayımlanan gazetedir. “Türkiye Türklerindir” sloganı ile faaliyet gösteren *Hürriyet* Gazetesi, araştırma kapsamında Doğan Medya Grubu'na ait olup, araştırmamız içerisine anaakım medyayı temsilen alınmıştır.

Tablo 4.6: Hürriyet Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu

TARİH	HABER BAŞLIĞI	BAŞLIĞIN KONUMU
13 Mart 2016	TARİFETE AB İNDİRİMİ KAÇAKÇILIKTA AB DAMPİNGİ	Manşet 3.Sayfa
	İnsan yaşamı pazarlık konusu yapılamaz YAŞAMLA PAZARLIK OLAMAZ	Ana sayfa Gündem
14 Mart 2016	MELKEL ZORDA	Dünya
	Ercan'a karşılık Türk limanları	Dünya
	"Türkiye ile varılan anlaşma AB zirvesinde onaylanacak"	Dünya
15 Mart 2016	MERKEL: ANKARA'YA ÖDÜN YOK	Dünya
16 Mart 2016	AB-Türkiye pazarlığına RUMLARDAN VETO SİNYALİ	Dünya
	Para pazarlığı yapmıyoruz	Dünya
	Türkiye'nin istikrarı Avrupa'nın da istikrarıdır / İsmet Berkan	Köşe Yazısı
17 Mart 2016	BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜ GÜNDEME GETİRECEĞİZ Basın özgürlüğü ve Kürt meselesini gündeme getireceğiz	Ana sayfa Dünya
	AVRUPA, TÜRKİYE FORMÜLÜNÜ ARIYOR	Dünya
18 Mart 2016	Mülteci pazarlığında Rum itirazına AB desteği AB İLE PAZARLIKTA Kıbrıs Rum düğümü	Ana sayfa Dünya
	Derin çelişkiler ülkesine hoş geldiniz Brüksel'de bugün çok uzun bir gün olabilir / İsmet Berkan	Köşe Yazısı
19 Mart 2016	İMZA TAMAM VİZESİZ AVRUPA HEDEFİNE ONAY ÇIKTI	Manşet Dünya
	Türkiye nereye? / Taha Akyol	Köşe Yazısı
20 Mart 2016	AB ile anlaşma uygulamaya bağlı 5 SORUDA ANLAŞMA	Ana sayfa Gündem
	Türkiye'ye karşı çalıştık	Dünya

Tablo 4.6’da *Hürriyet* Gazetesi haber başlıkları ve ilgili haberlerin ana sayfalarında nasıl çerçeveledikleri görülmektedir. Tablodan hareketle gazete, sığınmacı krizi konusunda her gün haber yayımlamıştır.

13 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi “TARİFEYE AB İNDİRİMİ” başlığıyla AB zirvesinin, Ege’den botla kaçış tarifesini kişi başı bin dolardan, 350 dolara inmesini manşetine taşımıştır. Haberi 3.sayfadan veren gazete, fotoğraf olarak bir göçmen bebeğin annesinin elinde çamurdan temizlenmesini manşete koymuştur. 3.sayfada “KAÇAKÇILIKTA AB DAMPINGİ” başlığıyla haberi gören *Hürriyet*, AB’nin Türkiye ile sığınmacılar için uzlaşma masasına oturmasının, kaçakçılar için indirimle gidildiğine değinmiştir. İçerik ile alakalı fotoğraf kullanan gazete, bir botun üzerinde fazla sayıda göçmenin görüntülediği bir fotoğrafı habere eklemiştir. Liderlerin göç krizine çözüm aramasının, kaçakçıların işine yaradığını yansıtan gazete, “Bot 350 jet-ski 30 bin dolar” alt başlığıyla umut yolculuğu tarifesi adı altında sığınmacı krizine insani açıdan yaklaşmıştır.

Hürriyet, aynı haberin yanına ana sayfada “İnsan yaşamı pazarlık konusu yapılamaz” başlığıyla CHP Lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nun AB zirvesini eleştirdiği açıklamalarını haberleştirmiştir. Hükümeti eleştiren Kılıçdaroğlu’nun, “Ayıp olan şu, bir insanın yaşamı para bağlamında pazarlık konusu olamaz. Sanki adam Başbakan değil kaçak sarayda oturan zatın tahsildar memuru. Böyle bir anlaşmayı kabul etmiyorum.” sözleri haberin spotunda görülmektedir. Haberde Kılıçdaroğlu’nun Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi üzerinden iktidarı eleştirirken AB’ye dair bir yorum yapmaması dikkat çekicidir. Yapılan pazarlığı dile getirirken, “Bunlar gittiler, pazarlık konusu yaptılar ve adına da ‘Kayseri Pazarlığı’ diyorlar. Buranın yasaları yok mu? Bunu kabul edemeyiz. Aklınızı başımıza alın.” sözleri bu durumu desteklemektedir.

14 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi “MERKEL ZORDA” başlıklı haberinde ise Almanya’da gerçekleşen seçimlerin sonucunda Başbakan Merkel’in kan kaybettiğine ve göçmen karşıtı Almanya için Alternatif Partisi’nin üç eyalette de meclise güçlü olarak girdiğine değinmiştir. Gazete haberde Merkel’in, sandık başında oy kullanan Almanların ve Yunanistan’ın Makedonya sınırındaki bir kampta ısınmaya çalışan

göçmen çocuk fotoğraflarını kullanmıştır. Sığınmacı krizinin AFD'ye yaradığına değinen gazete resmi olmayan seçim sonuçlarını haberine taşımıştır. Ek olarak "Davutoğlu ile Merkel telefonda görüştü" alt başlığı ile Merkel'in Davutoğlu ile yaptığı telefon görüşmesinin ayrıntıları da haberde görülmektedir.

Aynı tarihli farklı bir haberde *Hürriyet* Gazetesi, "Ercan'a karşılık Türk limanları" başlığı ile, Brüksel'deki zirvede dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu ve Rum lider Nikos Anastasiadis'in gizli bir görüşme gerçekleştirdiğine vurgu yapılmıştır. Brüksel Zirvesi'nde Ahmet Davutoğlu ve Nikos Anastasiadis'in fotoğrafını kullanan gazete, Atina ve Lefkoşa kaynaklı haberleri referans göstererek konuşmanın detaylarını habere katmıştır. Türkiye'nin teklifine AB'nin diğer liderlerinin destek verdiğini söyleyen gazete "AB'DEN TÜRK TEKLİFİNE DESTEK" alt başlığı ile haberi desteklemiştir.

14 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi, Avusturya Dışişleri Bakanı Sebastian Kurz'un ufak bir fotoğrafını kullandığı "Türkiye ile varılan anlaşma AB zirvesinde onaylanacak" başlıklı haberinde, Kurz'un Türkiye ile AB arasındaki anlaşmaya sıcak baktığına değinmiştir. Ayrıca gazete Kurz'un, Türkiye'yi destekler nitelikte "*Türkiye ile bir anlaşma sağlanacağını varsayıyorum. Mülteci sorununu AB üyeliğinde bağımsız görmeliyiz.*" cümlelerini de haberine eklemiştir.

Araştırma kapsamında incelenen bütün gazetelerin en az haberi girdiği 15 Mart 2016 tarihinde *Hürriyet* Gazetesi "MERKEL: ANKARA'YA ÖDÜN YOK" başlıklı haberine ufak bir yer ayırmıştır. Merkel'in seçim sonrası değerlendirmelerinin ele alındığı haberde Merkel'in küçük bir fotoğrafı da kullanılmıştır. *Hürriyet*, Merkel'in "Türkiye açıklaması" alt başlığı ile Türkiye'nin bütün şartları yerine getirmesi gerektiğine vurgu yaparken, sığınmacı krizini çözmek için Türkiye ile görüşmek zorunda olduğu cümlesi de habere eklenmiştir.

Hürriyet Gazetesi 16 Mart 2016 tarihli haberinde ise "AB-Türkiye pazarlığına RUMLARDAN VETO SİNYALİ" başlığını fotoğrafsız olarak yayımlamıştır. Habere az yer ayıran gazete, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ve Rum lider Nikos Anastasiadis'in görüşmesine dikkat çekmiştir. Bu görüşme sonucunda Twitter

üzerinden açıklama yapan Tusk'ın, *“Türkiye ile mülteci konusunda iş birliğini güçlendirmek önemli, ancak AB'nin kapsamlı stratejisinin tek ayağı olamaz, olmamalıdır. Kıbrıs, önemli bir AB üyesidir. Hiçbir üçüncü ülke benim için bir AB ülkesinden daha önemli olamaz.”* açıklamasını da haberinde vurgulamıştır.

Aynı tarihli Donald Tusk ve dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu'nun fotoğraflarıyla *“Para pazarlığı yapmıyoruz”* başlıklı haberi yayımlayan *Hürriyet* Gazetesi, haberde iki liderin görüşmesini ele almıştır. Davutoğlu'nun, *“Üç milyar avro olarak deklare edilen, daha sonra üç yıl için 6 milyar avroya çıkartılması planlanan bu konuları zirvede ele alınacak maddi külfet paylaşımı konusunda Türkiye'nin pozisyonu açıktır.”* cümlelerini haberine taşıyan gazete ayrıca Reuters Haber Ajansı AB Komisyonu'nun Türkiye'nin yerine getirmesi gereken kriterlerin önemli bir bölümünü karşılaması halinde Türk vatandaşlarına Schengen bölgesine giriş için vize muafiyeti sağlanmasını önermeye hazırlandığına dair iddiayı da haberinin sonuna eklemiştir.

16 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi köşe yazarı İsmet Berkan *“Esas güvenlik açığı: PKK'nın bombacısı nerede?”* başlıklı köşe yazısında Ankara'da düzenlenen terör saldırısına ilişkin düşüncelerini paylaşmıştır. Yazının devamında *“Türkiye'nin istikrarı Avrupa'nın da istikrarıdır”* alt başlığı ile de Suriye iç savaşına ve bu durumun doğurduğu sığınmacı krizine değinmiştir. Türkiye'nin yaşadığı her sorun aslında Avrupa içinde sorun oluşturduğuna vurgu yapan Berkan, Türkiye'nin kendi iç siyasi gündemini biraz daha geri plana atıp Avrupa ile yakınlaşmaya ve derinleşmeye ihtiyacımız var diyerek AB-Türkiye ilişkilerinde Brüksel zirvesine olumlu bakışını ortaya koymuştur.

17 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi *“BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜ GÜNDEME GETİRECEĞİZ”* başlıklı haberinde ise Almanya Başbakanı Angela Merkel'in fotoğrafı ile ana sayfanın alt kısmına taşımıştır. Haberde Merkel'in açıklamalarına yer veren gazete, Merkel'in *“Elbette görüşmelerde basın özgürlüğü ve Kürt meselesini kararlı bir biçimde gündeme getireceğiz. PKK'ya karşı mücadelede tüm Kürtleri düşünerek orantılı güç kullanmasını isteyeceğiz”* cümlelerini haberinde kullanmıştır. Fakat başlık olarak Merkel'in sadece *“basın özgürlüğünü gündeme getireceğiz”* cümlesini

kullanmıştır. Konu ile ilişkili olarak ana sayfada yer alan haberin yanında “Angelina Atina’da mültecileri ziyaret etti” haberinin kullanılması Merkel’in açıklamalarını yumuşatır nitelikte olmuştur. Merkel’in açıklamalarına ek olarak haber, sığınmacı krizine ilişkin insani bir yaklaşım getirmiştir. Haberi detaylı olarak iç sayfasında gören *Hürriyet* Gazetesi, Merkel’in “*Basın özgürlüğü ve Kürt meselesini gündeme getireceğiz*” ifadesini doğrudan haberin başlığına taşımıştır. Ayrıca Merkel’in parlamentodaki konuşmasından alt başlıklar çıkararak gazete, Merkel’in söylemlerine geniş yer vermiştir. “*Türkiye uzun yıllardır AB’ye aday üye. Benim için ahde vefa ilkesi geçerli*” cümlesini haberine ekleyen gazetenin Almanca-Türkçe çeviri hatasında haberde dikkat çekmektedir. 30 farklı dilde Almanya ve Avrupa’dan haber ve analiz hizmeti veren “Deutsche Welle” yayın organı, Merkel’in Türkiye’nin sığınmacı politikalarına övgü yağdırdığına, müzakerelerin gazeteni haberinde vurguladığı gibi “ucu açık” yürütüldüğüne değinmiş fakat “ahde vefa” gibi Müslümanlığın önemli özelliklerinden sayılan ve Kur’an da geçen bu kavramı haberine dahil etmemiştir. Ayrıca, Merkel’in parlamentodaki konuşmalarının Almanca-Türkçe birebir çevirilerinde de bu kavrama rastlamak zaten mümkün değildir.

17 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi “AVRUPA, TÜRKİYE FORMÜLÜNÜ ARIYOR” başlıklı haberine ise dünya sayfasında yer vermiştir. Haberde içerik ile bağlantılı dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker ve Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk’un Brüksel Zirvesi’nde çekilmiş fotoğrafı kullanılmıştır. Gazete, haberi Brüksel Zirvesi’ni özetler nitelikte 5 alt başlıkta hazırlamıştır. Vize muafiyeti, başlıkların açılması, Yunan adalarına yeni geçen göçmenler, Türkiye’nin alacağı her Suriyeliye karşılık Türkiye’den bir Suriyeli’nin AB tarafından alınması, ek 3 milyar Euro ve Suriye’de güvenli bölge konuları haberde ayrı ayrı ele alınmıştır. Her madde için Türkiye’nin ve AB’nin sorumluluklarını sıralayan gazete, Türkiye’nin AB tarafından önüne konulan 72 kriterin tamamını uygulaması gerektiğine vurgu yapmıştır.

18 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi, “Mülteci pazarlığında Rum itirazına AB desteği” başlıklı haberini ise ana sayfasına ufak puntolarla taşımıştır. Haberin detayına dünya sayfasında yer veren gazete ana sayfada, fotoğraf olarak AB bayrağı kullanarak,

“Türkiye’nin açılmasını istediği 5 başlığa Rum vetosunu aşamadı, zirvede bu konuda yeni teklif sunulacak” ifadelerine yer vermiştir. Dünya sayfasında, “AB İLE PAZARLIKTA Kıbrıs Rum düğümü” başlığını atan *Hürriyet*, Brüksel Zirvesi’ne gelen Angela Merkel’in arabadan indiği bir fotoğrafını kullanmıştır. Haberde, Rum lideri Nikos Anastasiadis’in, Türkiye’nin yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde bir kez daha veto kullanabileceğine vurgu yapılmıştır. “BAYPAS ÇABASI” alt başlığını atan gazete, AB’nin hazırladığı yeni bir taslak olduğunu ve Türkiye’nin bu taslağı onaylaması halinde sürecin hızlanabileceğine dikkat çekmiştir. Ayrıca gazete, “Taslakta neler öne çıkıyor” alt başlığıyla bir kutu hazırlayarak, taslağın içeriğini haberine eklemiştir.

Son olarak ise 18 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi’nde yazar İsmet Berkan’ın sığınmacı krizine ilişkin yazısı yayımlanmıştır. “Derin çelişkiler ülkesine hoş geldiniz” başlıklı yazıda, Türkiye’nin bir yandan terör saldırıları bir yandan da terörün yarattığı tedirginlikle boğuşurken Avrupa ile bütünleşmek istemesi ve AB fonları ile yapılmaya çalışılan projeler için aşırı istekli olunması eleştirilmiştir. Bu durumu “*inanılmaz çelişkiler*” olarak nitelendiren Berkan, köşesinde “Brüksel’de bugün çok uzun bir gün olabilir” alt başlığı ile Brüksel Zirvesi’nde görüşülecek konuları beş başlıkta toplayarak açıklamıştır. Fakat yazısının kilit noktası, Kıbrıs’ın ikna edilip edilemeyeceği üzerinedir. Brüksel Zirvesi’nin uzun süreceğini ve sonuç çıkmazsa eğer 29 Kasım’da varılan ilk uzlaşmanın geçerliliğini koruyacağını düşünen Berkan’ın AB’ye güven duymadığı ve Türkiye’nin içinde bulunduğu durumun oldukça sıkıntılı olduğu düşüncesi açıkça yazısına yansımıştır.

Çalışmanın temelini oluşturan 18 Mart Mutabakatı sonrası 19 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi, “İMZA TAMAM” başlıklı haberini, dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ve AB Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker’in toplu fotoğrafı ile manşetine taşımıştır. Anlaşmayı olumlayan bir dil kullanan gazete, “Haziran’da vizesiz Avrupa” ve “mülteci krizi pazarlığında uzlaşma çıktı” ifadeleri ile AB-Türkiye ilişkilerine yapıcı bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Ayrıca *Hürriyet*, manşete taşıdığı haberin fotoğrafı üstüne, “BİLDİRİDE HUKUK VE ÖZGÜRLÜK ÇAĞRISI” başlığı ile AB liderlerinin insan hakları ve basın özgürlüğü

endişeleri sonuç bildirgesine yansdı notunu düşmüştür. Gazete haberin detayını, Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande, Yunanistan Başbakanı Aleksis Çipras ve dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu'nun tebrikleştığı bir kareyi “VİZESİZ AVRUPA HEDEFİNE ONAY ÇIKTI” başlığı ile dünya sayfasında yayımlamıştır. Haberde, “mülteci akının durması için Türkiye'ye umut bağlayan AB”, “Türkiye'nin haziranda vizesiz Avrupa hedefine onay çıktı” gibi Türkiye için olumlu cümleleri kullanmıştır. Ayrıca, “Sonuç bildirisinde özgürlük vurgusu” alt başlığında “*AB Konseyi, demokrasi, hukuk devleti, ifade özgürlüğünün de dahil olduğu temel haklara saygı söz konusu olduğunda Türkiye'nin en yüksek standartlara saygı duymasını beklediğini yineler*” açıklamalarına yer vermiştir. *Hürriyet* Gazetesi'nin ana akım medyayı temsil eden bir gazete olduğunu varsaydığımızda, anlaşmaya olumlu baktığını, Türkiye aleyhine yapılan açıklamaları haberine eklese dahi, asıl etkinin bu anlaşmanın “kazanıldığı” olduğu yönünde bir sonuç çıkardığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Aynı tarihli *Hürriyet* Gazetesi'nde, Taha Akyol'un “Türkiye Nereye?” başlıklı yazısı görülmektedir. “İYİ HABER AB'DEN” alt başlığı açarak Brüksel Zirvesi'nden çıkan AB Türkiye anlaşmasına değinen Akyol dış politikada yaşanan olaylar sonucu oluşan karamsar tablonun ardından “iyi haber” olarak nitelendirdiği AB Türkiye anlaşması için, “*müzakere sürecinin hızlandırılması*” kararına vurgu yapmıştır. Bu süreçte muhalefetin hükümete yardım etmesi gerektiğini düşünen Akyol, hukuk ve demokrasi referansımızın AB, güvenlik şemsiyemizin Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO) ve en büyük dış ticaret ve ekonomik ortağımızın Avrupa olduğuna değinerek, anlaşmaya olumlu baktığını yazısında açıkça dile getirmiştir.

20 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi “AB ile anlaşma uygulamaya bağlı” başlıklı haberini ise fotoğrafsız olarak ana sayfanın en alt kısmında ufak bir yer ayırmıştır. Habere çok az bir yer ayıran gazete, sığınmacı anlaşmasının uygulanabilirliğini sorgulamıştır. Haberin detayına gündem sayfasında değinen gazete, “5 SORUDA ANLAŞMA” başlığı ile göçmen kampında görüntülenen bir çocuğun fotoğrafını kullanmıştır. Brüksel Zirvesi'nde sonuçlanan anlaşmanın analizini yapan *Hürriyet*, anlaşmanın “*uzlaş*” niteliğinde olduğuna vurgu yapmıştır. Bunun dışında, anlaşma için olumlu ve olumsuz eleştirileri de habere ekleyen gazete, “vize muafiyeti kesin mi?”,

“Başlıklar konusunda Türkiye istediğini elde etti mi?”, “Anlaşma, AB’nin Türkiye’deki olumsuzluklara kaldığı anlamına geliyor mu?” ve “Geri gönderme sorunsuz uygulanabilecek mi?” gibi kilit sorulara da cevap aramıştır. Genel anlamda anlaşmayı ve sonuçlarını olumlu değerlendiren *Hürriyet* Gazetesi, endişelerini de haberinde göz ardı etmemiştir.

20 Mart 2016 tarihli *Hürriyet* Gazetesi, “Türkiye’ye karşı çalıştık” başlıklı haberine ise dünya sayfasının en altında çok az bir yer ayırmıştır. Yunanistan Başbakanı Aleksis Çipras’ın fotoğrafı ile verilen haberde, Çipras’ın sığınmacı krizi anlaşması hakkında yorumlarına değinilmiştir. Türkiye için olumlu konuşan Çipras’ın “*Kıbrıs Rum Yönetimi lideri Anastasidis ile yakın işbirliği içinde Türkiye’nin mantıksız taleplerinin görüşme masasından çıkarılması için 10 gün sessiz, sedasız çalıştık*” ifadesini de haberin sonuna eklemiştir.

Analiz edilen *Hürriyet* Gazetesi’nin anaakım medyayı temsil ettiği göz önüne alındığında, sığınmacı krizi ve AB ile varılan 18 Mart Mutabakatı’nı olumlayan haberler yaptığı görülmektedir. Gazetenin, haberlerinde demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları olgularına sıkça rastlanmıştır. Gazete özellikle sığınmacı krizinin insani boyutlarını haberlerine yansıtarak, 3.sayfada işlemiştir. *Hürriyet* kimi zaman sığınmacı kimi zaman ise mülteci kavramlarını kullanarak, terminolojik olarak iki kavramın farkını ortaya koymamaktadır. Anaakım medya temsili olan *Hürriyet*, iktidarın ve toplumun büyük çoğunluğunun AB’ye bakış açısı doğrultusunda haberlerini şekillendirmesine rağmen, muhalefetin veya AB ile uzlaşma aşamasında çeşitli AB ülkeleri liderlerinin olumsuz açıklamalarını da haberlerinde kullanmıştır.

4.1.4 Sözcü Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi

Haziran 2007’de yayın hayatına başlayan *Sözcü* Gazetesi, Atatürkçü ve Ulusalcı bir gazete olarak tanımlanabilir. Sloganı, “Sözcü susarsa Türkiye susar” olan gazete, hükümeti eleştiren yazılarıyla bilinmektedir.

Tablo 4.7: *Sözcü* Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu

TARİH	HABERİN BAŞLIĞI	BAŞLIĞIN KONUMU
13 Mart 2016	Bırakın ‘vizesiz Avrupa’yı, kendi adalarımıza pasaportla giriyoruz	Gündem
	Hollande: Türkiye’ye vize ile ilgili taviz verilmemeli	Dış Haberler
14 Mart 2016	Erdoğan’dan AB’ye sert tepki: Ne rakamı yahu!	Gündem
	Sığınmacılar için bakanlık kuruluyor	Gündem
	Erdoğan ve Davutoğlu’nun “uluslararası temsil” çekişmesi / Zeynep Güranlı	Köşe Yazısı
15 Mart 2016	Sığınmacı krizi Almanya’da ırkçı partinin oylarını patlattı	Dış Haberler
16 Mart 2016	Mülteci akını 7 binden 2 bine düştü	Gündem
	Türkiye’ye güven yok	Gündem
17 Mart 2016	6 milyar Euro zora girdi	Gündem
18 Mart 2016	İktidar, kendi ayağına sıktı	Gündem
19 Mart 2016	Vizesiz Avrupa BAŞKA BAHARA Kayseri pazarlığından Avrupa kazançlı çıktı	Ana sayfa Gündem
	Kurtuluş Savaşımış! / Bu kafayla!... / Mehmet Türker	Köşe Yazısı
20 Mart 2016	AB ile anlaşma sonrası denetimler arttı, 320 göçmen yakalandı	Gündem
	Bombaların istikrarı!.. / Anlaşma tamam / Mehmet Türker	Köşe Yazısı

Tablo 4.7’de *Sözcü* Gazetesi haber başlıkları ve ilgili haberlerin ana sayfalarında nasıl çerçeveledikleri görülmektedir. Tablodan hareketle gazete, sığınmacı krizi konusunda eksiksiz her gün haber yayımlamıştır. Gazete sığınmacı krizine ilişkin haberlerini 13-20 Mart 2016 tarihlerinde manşetine taşımamıştır.

Sözcü Gazetesi 13 Mart 2016 tarihli ilk haberine gündem sayfasında, “Bırakın ‘vizesiz Avrupa’yı, kendi adalarımıza pasaportla giriyoruz” başlığı ile geniş yer vermiştir.

Haberde birden fazla fotoğraf kullanan gazete, Türk adalarındaki Yunan işgalin belgeleri başlığıyla eski manşetleri ve konu ile alakalı görüntüleri haberinde kullanmıştır. Haberde hükümeti eleştiren *Sözcü*, vizesiz Avrupa yerine Yunan adaları sorununu haberde ele almıştır. “EGE, YUNAN GÖLÜ OLDU” ve “DAVUTOĞLU SUÇ İŞLİYOR” iki alt başlığı ile haberi veren gazete, geçmişte yaşanan olayları da hatırlatarak haberi desteklediği görülmektedir. Ayrıca, Mili Savunma Bakanlığı eski Genel Sekreteri Emekli Albay Ümit Yalım’ın sözlerine de haberde yer vermiştir.

Yine aynı tarihli *Sözcü* Gazetesi, Hollande’nın söylemi olan “Türkiye’ye vize ile ilgili taviz verilmemeli” başlığı ile ikinci haberine ufak bir yer ayırmıştır. Sadece Hollande’nın cümlelerinin yer aldığı haberde ufak da olsa Hollande’nın fotoğrafı kullanılmıştır. Gazete, Türkiye’nin vize serbestliği alabilmesi için yerine getirmesi gereken 72 kriteri haberinde vurgulamıştır.

14 Mart 2014 tarihli *Sözcü* Gazetesi ise, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Türk Diyanet Vakfı (TDV)’nin Uluslararası İyilik Ödülleri töreninde AB hakkındaki konuşmalarını haberine taşımıştır. “Erdoğan’dan AB’ye sert tepki: Ne rakam yahu!” başlığını atan *Sözcü*, Erdoğan’ın kürsüdeki fotoğrafını da haberde kullanmıştır. Erdoğan’ın, “*Türkiye bize rakam versin dediler. Ne rakamı yahu! Şu anda burada 3 milyon insan var. Bundan sonra da kapımız açık.*” ifadelerini doğrudan haberinde kullanmıştır.

Sözcü, 14 Mart 2016 tarihli bir başka haberinde ise, “Sığınmacılar için bakanlık kuruluyor” başlığı ile gündem sayfasına taşımıştır. Haberde Türkiye’ye sığınan 2.5 milyon mülteci için Göç ve Uyum Bakanlığı kurulacağına değinilmiştir. Dönemin Başbakanlık Başdanışmanı Murtaza Yetiş’in “3 MİLYAR EURO ÇOK AZ” cümlesini alt başlıktan gören gazete, Yetiş’in “*Almanya, sadece bir eyalete gidenler için 20 milyar Euro fon ayırdı. 3 milyar Euro bir defaya mahsus olmamalı*” cümlelerini de haberine eklemiştir.

14 Mart 2016 tarihli *Sözcü* Gazetesi yazarı Zeynep Gürcanlı, ”Erdoğan ve Davutoğlu’nun “uluslararası temsil” çekişmesi” başlıklı yazısında Türkiye-AB ilişkileri kapsamını geniş bir çerçevede ele almıştır. Gürcanlı, *Sözcü* Gazetesinin tam sayfa

yayımladığı köşe yazısında birçok alt başlık açarak iktidarı AB müzakereleri konusunda ağı bir dille eleştirmiştir. Ayrıca Gürcanlı, AB Zirvesi'ni yöneten dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu ile Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan arasında uluslararası platformlarda Türkiye'yi "temsil etme" çekişmesi olduğuna dikkat çekmiştir. Bu çekişmede Erdoğan'ın yaptığı yorumlara muhalefetin cevaplarını da yazısına dahil eden Gürcanlı, AB ile yapılacak olan anlaşmanın Türkiye iç politikasını da etkileyeceğine sık sık yazısında değinmiştir. "*Halkların Demokratik Partisi (HDP) vekillerin dokunulmazlığı, Erdoğan'ın Washington ziyareti, Zaman, Today's Zaman ve Cihan Haber Ajansı gibi yayın organlarına kayyum atanması bunlardan birkaçı*" ifadelerini kullanan Gürcanlı, Almanya Başbakanı Angela Merkel'in mülteci krizi yüzünden AB içinde Türkiye'nin en büyük savunucusu haline geldiği tanımını yapmıştır. Merkel ile Davutoğlu görüşmesini eleştiren Gürcanlı, Davutoğlu'nun "kayseri pazarlığı" terimini kullanmasına karşı olaya daha insanı yaklaşılması gerektiğini savunarak dönemin Başbakanı Davutoğlu'nun söylemlerini eleştirmiştir. Eğer bu "pazarlık" gerçekleşirse doğabilecek sonuçları sıralayan Gürcanlı, her şekilde Türkiye'nin zararına olacağını yazısında savunmuştur. Son olarak "Ankara Fısıltısı" başlıklı köşesinde, vize ne zaman kalkar? sorusuna alaycı bir dille farklı ülkelerin deyişlerinden örnekler vererek cevaplarını sıralamıştır.

Sözcü Gazetesi "Sığınmacı krizi Almanya'da ırkçı partinin oylarını patlattı" başlıklı haberini 15 Mart 2016 tarihinde dış haberler sayfasında yer vermiştir. Haberde Merkel'in renkli bir fotoğrafı kullanmıştır. Alman halkının göçmen krizi faturasını Angela Merkel ve partisine kesildiğine değinen *Sözcü*, seçimin asıl kazananının göçmen karşıtı aşırı sağcı AFD olduğuna vurgu yapmıştır. Ayrıca gazete, haberinde "mülteci" yerine "sığınmacı" ve "göçmen" kavramlarını kullanmıştır.

Sözcü Gazetesi "mülteci akını 7 binden 2 bine düştü" başlıklı 16 Mart 2016 tarihli haberinde AB Komisyonu'nun hazırladığı Türkiye-AB eylem planına değinmiştir. Planda Türkiye için olumlu geri dönüşlerin olması dışında, Türkiye'ye verilmesi beklenen 3 milyar euroluk kaynağın ülkelere nasıl dağılacağı grafik verilerek habere taşınmıştır. Grafiğe göre en büyük katkı yapacak olan Almanya listenin başında yer almıştır.

Aynı tarihli *Sözcü* Gazetesi'nin bir başka haberinde ise "Türkiye'ye güven yok" başlığı ile birlikte, Brüksel Zirvesi öncesi Türkiye-AB ilişkileri kapsamında eleştirel bakışları haberleştirilmiştir. Fotoğraf olarak, Türkiye ve Almanya bayraklarını haberine ekleyen gazete, Alman Haber Ajansı'nın verilerini kullanarak, Türkiye'nin tekliflerine en sıcak bakan Alman halkının bile üçte ikisinin anlaşmaya karşı çıktığını dile getirmiştir. Ayrıca *Sözcü* haberinde, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ve Rum lider Nikos Anastasiadis'in fotoğraflarını habere ekleyerek fotoğraf altı yazısı olarak "RUM LİDERDEN VETO ŞANTAJ" başlığını kullanmıştır.

17 Mart 2016 tarihli *Sözcü* Gazetesi "6 milyar Euro zora girdi" başlıklı haberinde ise Merkel'in keyifli bir fotoğrafına yer verilmişken, başlığın üst kısmında, fotoğraf üstü "Davutoğlu'nun AB zirvesindeki keyfinden eser kalmadı" yazısıyla beraber dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu ve Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ile beraber çekilmiş 7 Mart ve 15 Mart tarihli iki fotoğrafı yayımlamıştır. Bu iki fotoğrafın altına da gazete, "*Davutoğlu, 7 Mart'taki zirvede oldukça neşeliydi. Yandaş basın zirve sonucu "Vizeler kalkıyor" diye duyurmuştu. Başbakan önceki akşam Tusk ile buluştuğunda ise gerginliği yüzüne yansiyordu*" yorumunu getirmiştir. Ayrıca gazete haberde, "mülteci" yerine "göçmen" kelimesini kullanmıştır. AB ile Türkiye anlaşmasına en sıcak bakan kişi diye nitelendirilen Almanya Başbakanı Angela Merkel'in bile yaptığı açıklamalarda olumlu olmadığına vurgu yapan *Sözcü* Gazetesi, anlaşmanın tehlikede olduğunu ifade etmiştir. Bu tehlikeye dikkat çekerken, iktidara ve "yandaş medyaya" eleştirisini de haberine eklemiştir.

Gazete, 18 Mart 2016 tarihli haberinde ise "İktidar kendi ayağına sıktı" başlığını atarak Brüksel Zirvesi'nin Türkiye için olumsuz geçtiğini, iktidarın bu konuda yaptığı hataya dikkat çekmiştir. Brüksel Zirvesi'nden liderlerin toplu fotoğrafını kullanan gazete fotoğrafa, "Avrupa Birliği, Türkiye'nin isteklerine olumlu yanıt vermedi" notunu düşmüştür. Haberde, "VİZE MUAFİYETİ", "SİĞİNMACI TAKASI", "3 MİLYAR EURO" ve "5 BAŞLIĞIN AÇILMASI" alt başlıklarını kullanan *Sözcü* Gazetesi yine haberinde, "mülteci" yerine "sığınmacı" ve "göçmen" kelimelerini kullanmıştır. İktidarı krize çare bulmak konusunda ağır bir dille eleştiren gazete, "*ayağına sıktı*" yorumuyla

bu durumu desteklemiştir. Zirvede gündeme gelen basın özgürlüğü kavramını Türkiye'nin iç politikalarındaki örneklerle cevaplandırın *Sözcü*, çantasında Nevruz kutlaması davetiyesi bulunan İngiliz Akademisyen Chris Stephenson'un sınır dışı edilmesini haberine eklemiş ve Stephenson'un fotoğrafını haberde kullanmıştır. Bu sonuçlar neticesinde *Sözcü* Gazetesi, Brüksel Zirvesi'nden Türkiye için olumlu bir sonuç çıkmasının zora girdiğine vurgu yapmıştır.

Çalışmanın ana hatlarını oluşturan 18 Mart Mutabakatı sonrası 19 Mart 2016 tarihli *Sözcü* Gazetesi, "Vizesiz Avrupa BAŞKA BAHARA" başlığını attığı haberine ana sayfanın sağ alt köşesinde yer ayırmıştır. Gazete, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker, Hollanda Başbakanı Mark Rutte, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ve dönemin Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun çekilen toplu bir fotoğrafını haberde kullanmıştır. Fotoğrafın altına "KAYSERİ PAZARLIĞINDA TUŞ OLDUK" notunu ekleyen gazete, "bu şartlara göre AB kazandı diyerek", sığınmacı krizinde AB Türkiye uzlaşmasını olumlamadığı görülmektedir. Haberin detayını "Kayseri pazarlığından Avrupa kazançlı çıktı" başlığı ile gündem sayfasına taşıyan *Sözcü*, ana sayfada kullandığı fotoğrafa benzer toplu bir fotoğraf kullanmıştır. Ayrıca gazete haberde, AB'nin vizesiz seyahat ve 3 milyar euro yardım için "Önce ödevini yap" benzetmesinin Türkiye'ye karşı verilen bir mesaj olduğuna değinmiştir. "RUMLARIN İSTEDİĞİ OLDU" ve "VİZESİZ SEYAHAT YOLDA" gibi attığı alt başlıklarında anlaşmanın Türkiye aleyhine gerçekleştiğini ve bu durumun Türkiye için "zafer" olmadığına vurgu yapmıştır. Ek olarak gazete, "AB'den Erdoğan'a ayar geldi Davutoğlu düzeltmeye çalıştı" alt başlığını atarak, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın AB aleyhine söylediği cümlelere karşılık Erdoğan ve Brüksel Zirvesi'ndeki Davutoğlu'nun "çekişmesini" haberine eklemiştir.

Yine aynı tarihte *Sözcü* Gazetesi yazarı Mehmet Türker, "Kurtuluş Savaşıymış!" başlıklı yazısında Türkiye'nin iç politikası ve terör olaylarına vurgu yaparak, AKP iktidarını eleştirmiştir. Türker, "Bu kafayla!.." alt başlığında ise az da olsa AB müzakerelerine değinmiştir. Vizesiz Avrupa'nın hayal olduğunu düşünen Türker, iktidara gönderme yaparak, AB kapılarında Türkiye'nin daha çok bekleyeceğini söylemiştir.

Araştırma kapsamının son tarihi olan 20 Mart 2016 tarihli *Sözcü* Gazetesi, “AB ile anlaşma sonrası denetimler arttı, 320 göçmen yakalandı” başlıklı haberini gündem sayfasında ufak puntolarla yayımlamıştır. Haberde AB ile anlaşması neticesinde, İzmir’de yasadışı geçişlerin önlenmesi için denetimlerin arttığına vurgu yapılmıştır. Denetimler sırasında çekilen fotoğrafları da habere ekleyen *Sözcü* gazetesi, diğer haberlerinde olduğu gibi göçmen kelimesini kullanmıştır.

Aynı tarihli *Sözcü* Gazetesi’nde köşe yazarı Mehmet Türker “Bombaların istikrarı!..” başlıklı yazısında, Taksim’e yapılan canlı bomba saldırılarına değinerek iktidarı eleştirmiş, yazısının sonuna “Anlaşma Tamam” alt başlığını atarak, AB ile imzalanan anlaşmaya değinmiştir. Anlaşmanın AB üyesi ülkeler için iyi haber olduğunu, fakat Türkiye için “kazık” olduğunu ifade eden Türker, “Türkiye, para uğruna mülteci deposu haline gelecek” yorumunu yapmıştır. Ayrıca Türker, iktidara “Hadi canım sen de!” diyerek alaycı bir dille anlaşmaya inanmadığını ifade etmiştir.

İktidara muhalif duruşu ile bilinen *Sözcü* Gazetesinin 13-20 Mart 2016 tarihleri arasındaki sığınmacı krizine ilişkin haberlerine baktığımızda, en dikkat çekici olan unsur, hemen hemen her haberin gazetede ufak boyutlarla yer verilmiş olmasıdır. Gazete, AKP’ye karşı AB ile uzlaşma konusunda eleştirel, güvensiz ve iç politika dinamikleri üzerinden yaklaşmaktadır. Varılan 18 Mart Mutabakatı’nı yenilgi olarak nitelendiren *Sözcü* Gazetesi, haberlerinde sığınmacı kavramını kullanmıştır. Gazetenin haberlerinde AB’ye karşı ne olumlu ne olumsuz herhangi bir yaklaşım olmamasına rağmen, AB-Türkiye ilişkilerinde AB’nin bakış açısıyla sığınmacı krizine çözüm getirdiği görülmektedir. Bu nedenle gazete, AB’nin sığınmacı krizi konusunda Türkiye karşısında kazandığını savunmuştur. Çalışma kapsamında *Sözcü* Gazetesi’nin, incelenen haberlerinde demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları üzerine hiçbir olguya rastlanmamıştır. *Sözcü* Gazete haberlerinde, sığınmacı krizine ilişkin AB ile anlaşmaya tamamen politik yaklaştığı görülmüştür.

4.1.5 Türkiye Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi

Türkiye Gazetesi, İhlas Holding bünyesinde yayımlanan ulusal günlük gazetedir. İhlas Gazetecilik tarafından, “basın etik ilkeleri ile temel hak ve özgürlüklere sıkı sıkı bağlı olan gazete” olarak tanımlanan gazetenin siyasi görüşü, muhafazakarlık ve merkez sağdır.

Tablo 4.8: Türkiye Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu

TARİH	HABER BAŞLIĞI	BAŞLIĞIN KONUMU
13 Mart 2016	HAGUE TEKLİFİNE BAĞIŞ'TAN TEPKİ Ayrıcalıklı üyelik bize hakarettir!	Dünya
	Vizesiz AB için Güney Kıbrıs'ı tanımak şart mı? / Prof. Dr. Çağrı Erhan	Köşe Yazısı
14 Mart 2016	WULF'TAN ELEŞTİRİ: AVRUPA BİRLİĞİ ACİZLİK İÇİNDE	Dünya
	İNGİLTERE-AVUSTURYA Üyelik yolunda ümit vermediler	Dünya
	DAVUTOĞLU İLE MERKEL TELEFONDA GÖRÜŞTÜ Yeni zirve öncesi dayanışma	Gündem
17 Mart 2016	MERKEL'DEN YİNE TAM DESTEK Türkler para istemekte haklı	Ana sayfa Dünya
18 Mart 2016	AB “cimri” davranıyor	Dünya
	Merkel'e birkaç soru... / Nuri Elibol	Köşe Yazısı
19 Mart 2016	TAMAMDIR TÜRKİYE AB'DEN İSTEDİĞİNİ ALDI	Manşet Dünya
	MÜLTECİ AZALACAK SURİYE'NİN BÖLÜNMESİNE DİRENİYORUZ	Manşet Gündem
20 Mart 2016	İNSAN HAKLARI kâğıt üzerinde Ele verir talkını, kendi yutar salkımı	Ana sayfa Analiz
	Hırsları Akıllarının önüne geçenler... / Nuri Elibol	Köşe Yazısı

Tablo 4.8’de *Türkiye* Gazetesi haber başlıkları ve ilgili haberlerin ana sayfalarında nasıl çerçeveledikleri görülmektedir. Tablodan hareketle gazete, sığınmacı krizi konusunda 15-16 Mart 2016 tarihlerinde hiç haber yayımlamamıştır.

Araştırma kapsamında ilk haber olan 13 Mart 2016 tarihli *Türkiye* Gazetesi, “HAGUE TEKLİFİNE BAĞIŞ’TAN TEPKİ Ayrıcalıklı üyelik bize hakarettir” başlıklı haberini sayfanın sonunda ufak puntolarla vermiştir. Haberle ilişkili olarak ufak bir fotoğrafta kullanılmıştır. İçerik olarak baktığımızda, haberde İngiltere’nin eski Dışişleri Bakanı William Hague’nin Türkiye’nin AB üyeliği için yeni bir statü üretilmesi teklifine karşılık eski AB Bakanı Egemen Bağış’ın cevap niteliğindeki sözlerini haberine taşımıştır. Türkiye’nin AB üyelik sürecinde yeni bir statü üretilmesi teklifine Bağış, “*Kendi AB üyeliği hakkında kararsızlık yaşadığı için Haziran’da referanduma gidecek olan İngiltere’nin yöneticileri Türkiye için formül üreteceklerine İngiltere ve diğer kararsız ülkeler için müktesebat değişikliğini sağlar ve yeni statüye geçerse, Türkiye’de önündeki yasal seçenekleri değerlendirebilir.*” yanıtını doğrudan haberine aktarmıştır.

Aynı tarihli *Türkiye* Gazetesi, Prof. Dr. Çağrı Erhan’ın “Vizesiz AB için Güney Kıbrıs’ı tanımak şart mı?” başlıklı köşe yazısında, Türkiye ile AB arasındaki sığınmacı krizi sonrasında gündeme gelen vizesiz AB ülkelerine girişin sağlanabilmesi için Türkiye’nin Güney Kıbrıs’ı tanınması gerekli mi? sorusuna cevap aranmıştır. 2016 yerine 2005 yılında bu durum gündeme gelseydi eğer AB müzakerelerinin hızlanabileceğine değinen Erhan, 2016 itibariyle bu durumun Türkiye’nin AB üyelik sürecinde bir kar sağlamayacağı gibi, Türkiye’nin GKRY’ni “Kıbrıs Cumhuriyeti” olarak tanınması gerektiğine değinmiştir. Öyle ki AB ile içinde bulunduğumuz durumun Güney Kıbrıs’ı tanımak şartına doğru gittiği üzerinde durulmuştur.

14 Mart 2016 tarihli *Türkiye* Gazetesi “WULF’TAN ELEŞTİRİ: AVRUPA BİRLİĞİ ACİZLİK İÇİNDE” başlıklı haberinde ise, eski Almanya Cumhurbaşkanı Christian Wulf’un AB’ye yönelik eleştirilerine dünya sayfasında yer vermiştir. Haberde içerikle uyumlu Wulf’un fotoğrafı kullanılmıştır. Gazete Wulf’un “cümlelerini doğrudan kullanmıştır. AB’yi acizlik içinde gören Wulf’un Türkiye lehine cümleleri haberin kaynağını oluşturmaktadır.

14 Mart 2016 tarihli *Türkiye Gazetesi* İNGİLTERE-AVUSTURYA “Üyelik yolunda ümit vermediler” başlıklı haberini ise dünya sayfasının en altında kullanmıştır. Haberde, dönemin İngiltere Maliye Bakanı George Osborne ve Avusturya Dışişleri Bakanı Sebastian Kurz’un fotoğrafları kullanılmıştır. İki isminde ülkelerinin televizyon kanallarında verdikleri demeçleri doğrudan habere aktaran *Türkiye Gazetesi*, Türkiye için AB üyelik süreci konusunda ki olumsuz görüşlere ufak da olsa gazetede yer vermiştir.

Aynı tarihte yayımlanan DAVUTOĞLU İLE MERKEL TELEFONDA GÖRÜŞTÜ “Yeni zirve öncesi dayanışma” başlıklı haberi *Türkiye gazetesi* gündem sayfasının en üstüne taşımıştır. Haberde içerik ile bağlantılı Ahmet Davutoğlu ve Angela Merkel’in fotoğrafı kullanılmıştır. Gazete haberde 18 Mart’ta Brüksel’de gerçekleşecek olan Türkiye- AB zirvesinin hazırlıklarının ele alındığı görüşmeyi doğrudan aktarmıştır.

15 ve 16 Mart 2016 tarihlerinde sığınmacı krizine ilişkin haber yayımlanmayan *Türkiye Gazetesi*, 17 Mart 2016 tarihli sayısında, “MERKEL’DEN YİNE TAM DESTEK” başlıklı haberini Merkel’in bir fotoğrafını kullanarak ana sayfasına ufak puntolarla taşımıştır. Almanya Başbakanı Angela Merkel’in, “*Mülteci krizinin çözümü için Türkiye’nin yardımına ihtiyacımız var. AB üyeleri de üzerlerine düşeni yapmalı*” sözlerini ana sayfadaki haberine eklerken, haberin detaylarını dünya sayfasına taşımıştır. Gazete, dünya sayfasındaki haberinde Merkel’in söylemi olan “*Türkler para istemekte haklı*” cümlesini başlığa taşımıştır. Merkel’in fotoğrafının kullanıldığı haberde AB karşısında Türkiye’ye olumlu konuşan Merkel’in söylemlerine vurgu yapılmıştır. Bir yandan Türkiye’ye sığınmacı krizinde destek veren Angela Merkel’in, bir yandan ise vize serbestliği konusunda Türkiye’nin de yapması gerekenler olduğunu söyleyen yaklaşımı habere yansıtılmıştır. Bu sebeple gazetenin habere olumlu yaklaştığını ve Merkel’in Türkiye’nin destekçisi olduğu fikrini benimsediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Türkiye Gazetesi 18 Mart 2016 tarihli “AB “cimri” davranıyor” başlıklı haberinde ise, henüz başlamayan Türkiye-AB Zirvesi’nin basına sızan detaylarına yer vermiştir. Gazete “mülteci” yerine “sığınmacı” kelimesini haberinde kullanmıştır. Ayrıca haberde,

AB'yi eleştiren gazete verilen sözlerden vazgeçildiğine vurgu yapmıştır. Gazete, AB'nin Türkiye'yi zorladığını fakat bu durumun karşısında taviz vermekten kaçan AB'nin tutarsız davrandığını savunmuştur. *Türkiye Gazetesi* iktidarın yanında, AB'nin ise karşısında olduğunu haberinde açıkça belli etmiştir.

Aynı tarihli *Türkiye Gazetesi*'nde köşe yazarı Nuri Elibol "Merkel'e birkaç soru..." başlıklı yazısında sığınmacı krizi kapsamında AB ve Türkiye arasında gerçekleşecek olan anlaşmada Almanya Başbakanı Merkel'in cümlelerini eleştirmiştir. Merkel'in AB ülkelerine karşı Türkiye'nin tarafını tuttuğunu fakat bunu yaparken Merkel'in yanlış cümleler kurduğunu ifade etmiştir. Merkel'in, ifade ettiği "basın özgürlüğü" ve "Kürt meselesi" kavramlarına değinirken yanlış konuştuğunu savunan Elibol, "*birinin Merkel'e anlatması lazım*" diyerek olaya eleştirel yaklaşmıştır. Türkiye'nin iç politikasında attığı adımlardan Merkel'in söylemlerine cevap veren Elibol, muhalefete de yazısında yüklenmiştir. Türkiye'nin yaşadığı terör olaylarının Almanya'da yaşanması halinde Merkel'in nasıl adımlar atacağını sorgulayan yazar, Merkel'e köşe yazısında cevaplaması gereken sorular sormuştur. Yazıya baktığımızda Nuri Elibol'un, AB anlaşması kapsamında Türkiye'nin, iç politikada ise iktidarın yanında olduğu ve attığı adımlar için destek verdiği anlaşılmaktadır.

Çalışma kapsamında 18 Mart Mutabakatı sonrası 19 Mart 2016 tarihli *Türkiye Gazetesi* "TAMAMDIR" başlıklı haberini manşetine taşımıştır. Gazetenin, AB ile Türkiye arasındaki anlaşmaya olumlu baktığı "*Türkiye teklifini 28 ülkeye kabul ettirdi*" ifadesinden anlaşılmıştır. Haberde, Brüksel Zirvesi'ne katılan liderlerin olduğu toplu bir fotoğraf kullanılmıştır. Anlaşmayı destekleyen *Türkiye Gazetesi* haberde, "*Davutoğlu istediğini almayı bildi*", "*AB anlaşma için tatmin edici dedi*" ve "*Rum kesimi geri adım atmak zorunda kaldı*" gibi cümlelere vurgu yapmıştır. Manşetten verilen haberi dünya sayfasına taşıyan *Türkiye Gazetesi*, "TÜRKİYE AB'DEN İSTEDİĞİNİ ALDI" başlığını atmıştır. İçerikle bağlantılı Brüksel Zirvesi'nde el sıkışan Davutoğlu ve diğer liderlerin de olduğu toplu bir fotoğraf kullanılmıştır. Anlaşmayı, "*Kıran kırana pazarlıkların geçtiği*" zirve olarak tanımlayan gazete, kısaca anlaşmanın neleri içerdiğini de habere eklemiştir. "35 kişiyi öldürenler burada çadır kuruyor" alt başlığıyla Davutoğlu'nun AB'ye, Brüksel'de PKK çadırının kurulmasına verdiği tepkiyi, "*AB'nin*

kalbinde AB'ye sitem” cümlesiyle vurgulamıştır. Ayrıca Kıbrıs Rum Yönetimi lideri Nikos Anastasiadis'in anlaşma için *“tatmin edici”* açıklamasını de habere ekleyen gazete, **“VETODAN VAZGEÇTİLER RUMLAR GERİ ADIM ATTI”** alt başlığını atarak, anlaşmanın Türkiye için *“zafer”* olduğuna dikkat çekmiştir.

20 Mart 2016 tarihli *Türkiye Gazetesi* **“MÜLTECİ AZALACAK”** başlıklı haberini de dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu'nun fotoğrafı ile manşetine taşımıştır. Davutoğlu'nun açıklamalarını doğrudan habere taşıyan gazete, Brüksel Zirvesi'nde çekilmiş bir fotoğrafla birlikte haberin ayrıntılarına gündem sayfasında yer vermiştir. **“SURIYE'NİN BÖLÜNMESİNE DİRENİYORUZ”** başlıklı haberde Davutoğlu'nun Suriye konusundaki açıklamalarına yer veren *Türkiye Gazetesi*, sığınmacı krizi konusunda AB ile varılan anlaşmaya sadece *“Mülteci artmayacak”* alt başlığı ile yer vermiştir. Davutoğlu, Türkiye'nin 72 kriteri tamamlayacağını düşündüğü ve gelişmelerin olumlu yönde olduğu açıklaması haberin ana fikrini oluşturmuştur.

Aynı tarihli *Türkiye Gazetesi* sürmanşetten gördüğü **“İNSAN HAKLARI kâğıt üzerinde”** başlıklı haberinde ise AB'nin sığınmacı politikasını eleştirerek, *“Avrupa ülkeleri taraf oldukları uluslararası protokolü hiçe sayıyor”* açıklamasında bulunmuştur. Haberin içeriğini analiz bölümünde tam sayfa yayımlayan gazete, *“Ele verir talkını, kendi yutar salkımı”* başlığını atmıştır. Haberde sığınmacı kamplarında çekilmiş fotoğraflara yer verilmiştir. *Türkiye Gazetesi* **“Anlaşmanın Anlaşılamayanları”** alt başlığı ile, sığınmacı krizi kapsamında AB ile sağlanan anlaşmaya çeşitli eleştiriler getirmiştir. Haberde, yakın dönem tarihten göndermeler yapılırken, sığınmacıların haklarını koruyan maddelere vurgu yapılmıştır. Fakat bu maddelerin uygulanmadığını ve AB ve BM'nin bu hakları fazlasıyla gasp ettiği üzerinde durulmuştur. Habere insani bakış açısıyla yaklaşan gazete, AB'nin Müslümanları istemediğine de haberde yer vermiştir.

20 Mart 2016 tarihli *Türkiye Gazetesi*'nin bir diğer haberinde ise, **“Af”edersiniz AİHM de var**” başlığı ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin sığınmacılara yapılan kötü muamele ve hak gasplarına ses çıkarmamasına değinmiştir. Haberde sığınmacı çocukların fotoğrafı kullanılmıştır. Sığınmacılara uygulanan kötü muameleler için

AİHM'ye yapılan müracaatlara sessiz kalındığı vurgusu yapılmıştır. “TÜRK'E BİNİ AB'LİYE 6 BİN AVRO” alt başlığı atılarak, Türkiye'nin sığınmacılara en çok sahip çıkan ülke olmasına rağmen, AB tarafından teklif edilen 1000 euronun yetersiz olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca *Türkiye Gazetesi* habere, “Avrupa'nın sığınmacı kabul karnesi” başlığı ile Avrupa'da sığınmacı barındıran ülkelerin sayılarını rakamsallaştırmıştır. Bu duruma haberde “*mülteci krizini adeta bir taşeron devretme*” benzetmesi yapılmıştır. Sığınmacı kelimesi yerine haberde mülteci kelimesi sürekli tekrar edilmiştir.

20 Mart 2016 tarihinde yayımlanan *Türkiye Gazetesi*'nde köşe yazarı Nuri Elibol, “Hırsları akıllarının önüne geçenler” başlıklı yazısında, Türkiye'ye karşı yapılan terör eylemlerine değinmiştir. Elibol, yazısının son paragrafını sığınmacı krizi ve neticesinde varılan anlaşmaya ayırmıştır. AB ile uzlaşmaya olumlu baktığını açıkça belirten Elibol'un, Davutoğlu ve ekibine teşekkür mahiyetinde bir yazı yazmış olduğu açıkça belli olmaktadır. Anlaşmada Türkiye'nin en büyük başarısının vize serbestliği olduğuna vurgu yapan Elibol, AB yardımları olsa da olmasa da Türkiye'nin zaten kapılarını sığınmacılara açtığına dikkat çekmiştir. Ayrıca Elibol diğer yazılarında olduğu gibi, mülteci yerine göçmen kelimesini kullanmıştır.

Muhafazakâr görüşe sahip *Türkiye Gazetesinin*, 13-20 Mart 2016 tarihleri arasında sığınmacı krizine ilişkin haberlerine bakıldığında, gazetenin iktidarın yanında, AB'nin karşısında olduğu sonucuna varılmıştır. Köşe yazıları dışında haberlerde, ana muhalefet partisine hiç yer vermeyen *Türkiye*, AB ile olan ilişkilerde AKP hükümetini destekleyerek, AB ile sığınmacı krizi konusunda varılan 18 Mart Mutabakatı'nı zafer olarak tanımlamaktadır. Gazete haberlerinin analizinde, demokratikleşme ve küresel eşitsizlik kavramları üzerine hiçbir bulguya rastlanmazken, insan hakları olgusu haberlerde kısmen de olsa geçmektedir. AB ile anlaşmaya AKP politikaları ekseninde yaklaşan gazete, sığınmacılara insani yaklaşımlar göstererek, haberlerinde AİHM'ye göndermelerde bulunmuştur. Ayrıca *Türkiye Gazetesi*'nin, haberlerinde çoğunlukla mülteci kelimesini kullandığı dikkat çekmiştir.

4.1.6 Yeni Akit Gazetesi Haberlerinin İçerik Analizi

Siyasi görüşü, köktendinci, İslamcı, muhafazakâr, aşırı sağcı ve antisemit olan *Yeni Akit* Gazetesi Türkiye’de yayımlanan ulusal günlük gazetedir. Hrant Dink Vakfı (HDV)’nin Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Mayıs-Ağustos 2014 raporuna göre (2014), Türkiye’de nefret söylemine en fazla rastlanan ulusal gazete *Yeni Akit* olmuştur.

Tablo 4.9: Yeni Akit Gazetesi haber başlıkları ve başlıkların konumu

TARİH	HABER BAŞLIĞI	BAŞLIĞIN KONUMU
13 Mart 2016	MERKEL’İN İMTİHANI	Dış Politika
	“AK Parti Avrupa’da Darbe Yaptı” / İbrahim Karataş	Köşe Yazısı
14 Mart 2016	Türkiye ile anlaşma çözümün bir parçası	Dış Politika
	Avrupa, 3 milyon mülteciyi barındıramazsa bu acizliktir	Dünya
	AKP Karşısında Dik Duramayan ve Eğilen AB / Kenan Alpay	Köşe Yazısı
15 Mart 2016	Sığınmacı politikaları Merkel’e oy kaybettirdi	Dünya
16 Mart 2016	Asla para pazarlığı yapmadık	Gündem
	Rumlardan AB şantajı	Dünya
	Macar Başbakanı’ndan mülteci resti	Dünya
17 Mart 2016	Batı’nın sonu mu geliyor?	Gündem
	AB’da işler karışık	Dünya
18 Mart 2016	AB’nin Türkiye ile imtihanı	Dünya
	AB Bakanı Bozkuş’dan şantajcı bazı Avrupa liderlerine tepki	Dünya
	RUMLARDAN VETO TEHDİDİ SÜRÜYOR	Dünya
19 Mart 2016	Brüksel’de zorlu imza	Manşet Politika

Tablo 4.9’da *Yeni Akit* Gazetesi haber başlıkları ve ilgili haberlerin ana sayfalarında nasıl çerçeveledikleri görülmektedir. Tablodan hareketle gazete, sığınmacı krizi

konusunda 20 Mart 2016 tarihi dışında her gün haber yayımlamıştır. Gazete sığınmacı krizine ilişkin haberlerini çoğunlukla Dünya sayfasında görmüştür.

Araştırma kapsamında ele alınan 13 Mart 2016 tarihli *Yeni Akit* Gazetesi “MERKEL’İN İMTİHANI” başlıklı haberine gazetenin dış politika sayfasında geniş bir yer vermiştir. Bakıldığında özensiz gibi dursa da, gazete haber ile bağlantılı olarak Merkel’in fotoğrafını kullanmıştır. İçerik olarak haberde Almanya’nın yakın zamanda gideceği seçimin sığınmacı politikasını belirleyeceği üzerinde durulmuştur. “SEÇİMİ SİĞINMACI POLİTİKASI BELİRLEYECEK” alt başlığında Avrupa’daki sığınmacı krizi hissedildikten sonra yapılacak olan ilk seçim olduğu için, bu durumun Almanya için verilmesi gereken bir sınav niteliğinde olduğuna değinilmiştir. Halkın bu konudaki fikrinin direkt olarak sandığa yansıtacağı üzerine dikkat çeken gazetenin “mülteci” değil “sığınmacı” kavramını kullanmış olması da haberde göze çarpan bir detay olmuştur.

Aynı tarihli *Yeni Akit* Gazetesi’ne baktığımızda, İbrahim Karataş, “AK Parti Avrupa’da Darbe Yaptı” başlıklı köşe yazısında AB ile Türkiye’nin sığınmacıların iadesi kapsamında süren görüşmeler doğrultusunda, Türkiye’nin talepleri karşılanırsa bir zafere ulaşacağı üzerinde durmuştur. Bu zaferin mimarının Recep Tayyip Erdoğan olduğunu savunan Karataş, “vize serbestisi, sığınmacıların iadesi ve AB’nin sığınmacı masraflarını üstlenmesi Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti hükümetinin 28 Avrupa ülkesini dize getirmesi” sözleriyle desteklemiştir. Avrupa medyasının başlıklarına da yazısında yer veren Karataş, bu başarının muhalefet kanadında ağır eleştiriler aldığını söylerken alaycı bir tavırla “*Yakında AB’ye girmenin Türkiye’nin zararına olacağına dair propagandalar duyarsanız şaşırmayın*” diyerek eleştiri getirmiştir. Karataş bu yorumları yaparken, “*Ne yaparlarsa yapsınlar Erdoğan’ın ve hükümetin başarısını gölgeleyemezler. Zaten gölgeleri de daha da devleşen Erdoğan’ın heybetini kapatmaya yetmez*” cümleleriyle Erdoğan ve iktidara sempatisini de yazısının her cümlesinde ortaya koymuştur. Vize serbestisinin Türkiye ekonomisine ve turizme olan katkılarından da bahseden Karataş, AB ile gurur duyulacak bir anlaşmanın arifesinde olduğumuzu dile getirmiştir. Son olarak Karataş, Türkiye’nin ekonomik büyümesine ilahi bir bakış açısını getirerek “*3 milyon mazluma bakmanın verdiği bereket*” olarak tanımlamıştır.

14 Mart 2016 tarihli *Yeni Akit* Gazetesi “Türkiye ile anlaşma çözümün bir parçası” başlıklı haberinde ise Avusturya Dışişleri Bakanı Sebastian Kurz’un sığınmacı krizi üzerine cümlelerini haberine taşımıştır. Haber ile ilişkili Kurz’un ufak bir fotoğrafını da kullanan gazete haberde, “mülteci” yerine “sığınmacı” kelimesini tercih etmiştir. Kurz’un “*Türkiye ile anlaşma Avrupalı çözümün bir parçası. Yunanistan’daki sığınmacılara yardım edilmeli, Almanya ve Avusturya’ya gelişlerine izin verilmeli*” ifadelerini de doğrudan haberine taşımıştır.

14 Mart 2016 tarihli *Yeni Akit* Gazetesi “Avrupa, 3 milyon mülteciyi barındıramazsa bu acizliktir” başlıklı bir diğer haberine dünya sayfasında geniş yer vermiştir. Haberde, Almanya eski Cumhurbaşkanı Christian Wulff’un açıklamaları yer almıştır. Haberde, içerik ile bağlantılı olarak Wulff’un fotoğrafına geniş yer verilmiştir. Wulff’un Avrupa’yı İslamlaşmaya karşı korumak söylemiyle sokağa çıkanların Almanya’yı ve halkı böldüklerine ve bunun bir tehlike olduğuna dikkati çekerek, diğer tehlikenin İslam’ı ve Kur’an ayetlerini suiistimal ederek dünyaya korku salmaya çalışanlar olduğu açıklamaları habere taşımıştır. “Alışverişte çocuğum ilginç bir soru sordu” alt başlığı ile Wulff’un çocuğu ile ilgili bir anısını anlatması üzerine bu durumu haberine taşıyan *Yeni Akit* Gazetesi, Wulff’un “*Artık problemlerin kapımızın önünde değil, ülkemizde olduğunu görüyoruz*” yorumunu da haberine eklemiştir.

Son olarak 14 Mart 2016 tarihli *Yeni Akit* Gazetesi köşe yazarı Kenan Alpay, “AKP Karşısında Dik Duramayan ve Eğilen AB” başlıklı yazısında, Türkiye’nin, yani doğrudan iktidarın bu durum sayesinde güçlendiğini ve AB’nin parçalanma veya en azından uzun dönemli bir kaosa sürüklenme ihtimalinin giderek güçlendiği savunulmuştur. AB’yi ağır bir dille eleştiren Alpay, bu durumu farklı gören AK Araştırma Genel Müdürlüğü uzmanı “Cengiz Aktar’a da yazısında göndermede bulunmuştur. Avrupa’da güç dengelerinin değiştiğini, Türkiye’nin bu ortamda avantajlı konuma geldiğine vurgu yapan Alpay, Brüksel Zirvesi dönüşü açıklamalarda bulunan dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu’nun yaptığı açıklamalardan, “*AB liderlerinin içine düştüğü telaşı da özetliyordu*” yorumunu fikrini desteklemek adına yazısına eklemiştir. Ayrıca Alpay, “*Gezi ruhu ve PKK’yla dayanışmanın ötesine geçmesi talep*

edilen teatral ama kan dökmekten başka bir sonuç vermeyen “devrimci mücadele” hayalleri kaldı yine ellerinde” yorumuyla iç politikaya dolaylı olarak da muhalefete gönderme yapmıştır. Bu ideolojik görüşte yazılan bir yazının, sağ görüşlü, islamcı ve iktidara yakın bir gazetede yer alması şaşırtıcı olmamıştır.

15 Mart 2016 tarihli *Yeni Akit* Gazetesi “Sığınmacı politikaları Merkel’e oy kaybettirdi” başlıklı haberine ise geniş yer vermiştir. Haberde Merkel’in bir fotoğrafı kullanılmıştır. İçerik olarak baktığımızda, haberde Almanya’da yapılan seçimin sonuçları detaylı olarak ele alınmıştır. Gazete, Merkel için seçmenin sığınmacı politikaları nedeniyle cezalandırdığı Başbakan tanımını yapmıştır.

16 Mart 2016 tarihli *Yeni Akit* Gazetesi “Asla para pazarlığı yapmadık” başlıklı haberinde ise dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu’nun Brüksel Zirvesi’nde Türkiye’nin ilettiği teklife yönelik açıklamalarına yer vermiştir. Haberde fotoğraf olarak, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ve dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu’nun ikili görüşmelerinden bir kare kullanılmıştır. *Yeni Akit* Gazetesi, Davutoğlu’nun “Hiçbir zaman para pazarlığı yapmadık. Hiçbir şekilde bu meseleyi maddi bir mesela olarak görmedik. Bu mesele insani bir meseledir.” sözlerine vurgu yapmıştır.

16 Mart 2016 tarihli bir diğer haberde *Yeni Akit* Gazetesi “Rumlardan AB şantajı” başlığını atmıştır. Gazete, içerik ile bağlantılı olarak Kıbrıs Rum lideri Nikos Anastasiadis’in fotoğrafını kullanmıştır. Rum liderin “Türkiye, Ankara protokolü ve Müzakere çerçeve Belgesi’nde tanımlanan yükümlülüklerini yerine getirmese yeni fasılların açılmasına müsaade etmeyeceğiz” ifadelerini haberine taşımıştır.

16 Mart 2016 tarihli bir diğer haberde *Yeni Akit*, “Macar Başbakanı’ndan mülteci resti” başlıklı haberini ufak puntolarla haberleştirmiştir. Gazete, içerik ile uyumlu Macaristan Başbakanı Viktor Orban’ın fotoğrafını kullanmıştır. Haberde, AB’nin sığınmacıların üye ülkelere dağıtılması konusundaki kararlarını eleştiren Orban’ın açıklamalarına yer verilmiştir. Gazete, Viktor Orban’ın “Ülkemize kimi kabul edip etmeyeceğimizi, ülkemizi kiminle paylaşacağımızı başkalarının söylemesine izin vermeyeceğiz. Zorunlu

kotayı reddediyoruz, şantaja ve tehdide izin vermeyeceğiz.” ifadelerini habere doğrudan yansıtmıştır. Haberin başlığında “mülteci” kelimesini kullanan *Yeni Akit* Gazetesi, içerikte “sığınmacı” kelimesini kullanmıştır.

17 Mart 2016 tarihli *Yeni Akit* Gazetesi “Batı’nın sonu mu geliyor?” başlıklı haberini ise gündem sayfasına taşımıştır. Haberde, Avrupa’nın dengelerini bozan sığınmacı akını, İngiltere’nin AB üyeliğinin oylanacağı referandum, mülteci krizi ve ABD-AB ilişkileri gibi konuların Batının, tarihsel kimliğini ve varoluş şartlarını temelden değiştirme potansiyeli taşıyan olaylar olduğuna vurgu yapılmıştır. Kısa bir haber olmasına rağmen *Yeni Akit* haberi gündem sayfasının en üstünde konumlandırmıştır. Haberde, içerikle doğrudan ilişkili olmayan ABD’de yapılacak olan seçimleri Donald Trump’ın kazanmasının felaket olduğuna vurgu yapılan fotoğraf altı yazısıyla, Trump’ın fotoğrafı kullanılmıştır.

17 Mart 2016 tarihli *Yeni Akit* Gazetesi “AB’da işler karışık” başlıklı bir diğer haberinde ise, AB-Türkiye Zirvesi kapsamında AB üye ülkelerin aralarındaki anlaşmazlıkları haberine taşımıştır. Haberde Almanya Başbakanı Angela Merkel’in fotoğrafı kullanılmıştır. “AB’da işler karışık” başlığını atan gazete, dilimizin yazım kuralları gereği “AB’de” demesi gerekirken, “AB’da” diyerek bu durumu kendince sembolleştirmiştir. Bu yaklaşımı ile *Yeni Akit* Gazetesi, AB’yi küçümser bir tavır takınmıştır. Haberin içeriğine baktığımızda, AB üye ülkelerin Türkiye-AB anlaşması konusunda farklı yorumlar getirdiğine vurgu yapan *Yeni Akit* Gazetesi, Fransız Cumhurbaşkanı François Hollande, Avusturya Başbakanı Werner Fayman, İspanya Dışişleri Bakanı Jose Manuel Garcia-Margallo ve Macaristan Başbakanı Victor Orban gibi liderlerin AB-Türkiye ilişkileri çerçevesinde hem olumlu hem de olumsuz yorumlarını haberine eklemiştir.

18 Mart 2016 tarihli *Yeni Akit* Gazetesi “AB’nin Türkiye ile imtihanı” başlıklı haberine ise dünya sayfasında geniş yer vermiştir. Haberde Brüksel Zirvesi’nde Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ile dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu’nun el sıkışırken çekilmiş fotoğrafı kullanılmıştır. Zirvede konuşulacak konuları alt başlık olarak habere ekleyen gazete, zirveye ve zirvede görüşecek olan liderlere olumlu baktığı mesajını

habere olduğu gibi yansıtmiştir. Zirvede Türkiye’den yana olmayan Kıbrıs Rum Kesimi, Fransa, İtalya ve Macaristan için ise “*yan çizmeye başladılar*” benzetmesini yapmıştır. Gazete diğer haberlerinde sıkça olduğu gibi “sığınmacı krizi” ifadesini haberinde kullanmıştır. Haberin dikkat çekici tarafı ise, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk için “*ihtiyatlı bir iyimserlik içindeyim. Açık konuşmak gerekirse, iyimser olmaktan ziyade ihtiyatlıyım*” açıklamasının yapıldığını söylüyor olmasıdır. Tusk, “ihtiyatlıyım” yerine “temkinliyim” açıklamasında bulunurken, çeviride *Yeni Akit* Gazetesi bu durumu böyle görmemiştir. Ayrıca dönemin Bulgaristan Dışışleri Bakanı Daniel Mitov’un ifadelerine yer veren *Yeni Akit* Gazetesi, “TÜRKİYE’YE yardım etmeliyiz” alt başlığı ile haberde, Türkiye’ye verilen olumlu mesajları gözardı etmemiştir.

Yeni Akit Gazetesi’nin 18 Mart 2016 tarihli bir diğer haberi ise “AB Bakanı Bozkır’dan şantajcı bazı Avrupa liderlerine tepki” başlığı ile dünya sayfasında yer almıştır. Haberde, dönemin AB Bakanı ve Başmüzakereci Volkan Bozkır’ın Avrupa liderleri hakkındaki söylemlerine yer vermiştir. Haberde içerik ile bağlantılı olarak AB Bakanı ve Başmüzakereci Volkan Bozkır’ın fotoğrafı kullanılmıştır. Fransa ve Çek Cumhuriyeti’nin “*Türkiye’nin şantajlarına boyun eğmeyeceğiz*” açıklamalarına cevap veren Bozkır, bu yaklaşımı üzücü bulduğunu dile getirmiştir. *Yeni Akit* Gazetesi ise, “şantajcı bazı Avrupa liderleri” başlığını atarak, Türkiye’ye karşı olan bazı AB üye ülkelerine verilen tepkiyi açıkça göstermektedir.

18 Mart 2016 tarihli *Yeni Akit* Gazetesi’nin, “RUMLARDAN VETO TEHDİDİ SÜRÜYOR” başlıklı son haberinde, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi lideri Nikos Anastasiadis’in açıklamalarına yer verilmiştir. Haber ile bağlantılı olarak Rum liderin fotoğrafını kullanan gazete, Anastasiadis’in AB ile Türkiye arasındaki muhtemel bir anlaşmayı veto edeceği açıklamasını, tehdit olarak gördüklerini habere açıkça yansıtmıştır.

Çalışma kapsamında 18 Mart Mutabakatı sonrası 19 Mart 2016 tarihli “Brüksel’de zorlu imza” başlığıyla haberi manşete taşıyan *Yeni Akit* Gazetesi, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk, AB Komisyonu Başkanı Jean Cluode Juncker ve dönemin Başbakanı

Ahmet Davutoğlu'nun birlikte çekildikleri fotoğrafı haberinde kullanmıştır. Anlaşmayı manşette 3 maddede özetleyen gazete, "AB LİDERLERİNE TERÖR AYARI" alt başlığı ile Davutoğlu'nun Brüksel'de kurulan PKK çadırına verdiği tepkiye de vurgu yapmıştır. Haberin detayını politika sayfasında veren gazete, "Brüksel'de zorlu imza" başlığını yinelemiştir. Davutoğlu'nun zirvede liderler ile el sıkıştığı bir fotoğrafı kullanan *Yeni Akit*, anlaşmanın maddelerini de küçük bir kutuda haberine eklemiştir. *Yeni Akit* Gazetesi, diğer haberlerde olduğu gibi sığınmacı kelimesini kullanmıştır. Olaya her zaman insani boyutlardan bakarak duygusal cümleleri haberlerine ekleyen gazete, bu haberde de "Türkiye 3 milyon kardeşine kucak açarken AB 72 bin sığınmacıyı almak için adeta ayak diretti" yorumunu yapmıştır. Davutoğlu'nun anlaşma sonrası açıklamalarına geniş yer veren gazete, anlaşmanın bu kadar zorlu geçmesinin nedenini AB olduğunu ve AB'nin üzerine düşenin yapması gerektiği vurgusu habere hâkim olmuştur. Ayrıca Türkiye'nin AB'den beklentileri üzerine kurulmuş olan haberde, Türkiye'nin anlaşmanın geçerliliğini koruması adına yükümlü olduğu 72 kritere çok az yer verilmiştir.

Yeni Akit Gazetesi 20 Mart 2016 tarihinde sığınmacı krizine ilişkin herhangi bir haber yayımlamamıştır. *Yeni Akit* Gazetesi'nin araştırma kapsamında 13-20 Mart 2016 tarihli sığınmacı krizine ilişkin haberlerine bakıldığında, Batı ülkelerini etkisizleştirme çabası içerisinde olup, AB'ye karşı suçlayıcı ve saldırgan olduğu görülmektedir. Gazete haberlerinde, sığınmacılara karşı insani bakış açısı geliştirmesine karşın, bu insanı yaklaşımı insan hakları kavramı üzerine oturmamıştır. Sonuç olarak, analiz edilen *Yeni Akit* Gazetesi haberlerinde araştırma kapsamında incelenen demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları bulgularına rastlanmamıştır.

5. SONUÇ

2010 yılında, Suriye’de iç savaşın başlamasıyla ülkelerinden ayrılan Suriyeliler, Avrupa’ya doğru göç etmeye başladılar. Bu durum Avrupa’da sığınmacı krizinin başlamasına neden olmuştur. Krizin etkilerinin maksimum düzeye ulaştığı yıl olan 2016, en çok sığınmacı kabul eden Türkiye ile AB arasındaki ilişkileri de etkilemiştir. Sığınmacı kabul eden Türkiye ile AB arasında birçok zirve gerçekleştirilmiştir. Fakat Türkiye ile AB arasında varılan sığınmacı krizine ilişkin en temel anlaşma 18 Mart 2016 tarihinde Brüksel’de gerçekleşen 18 Mart Mutabakatıdır. Bu durumdan hareketle, “18 Mart Mutabakatı” öncesi ve sonrasında Türk Basınının zirveye demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları çerçevesinde nasıl yer verdiği çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında farklı ideolojilere sahip *Aydınlık*, *BirGün*, *Hürriyet*, *Sözcü*, *Türkiye* ve *Yeni Akit* gazeteleri 18 Mart Mutabakatı dikkate alınarak 13-20 Mart 2016 tarihli sığınmacı krizine ilişkin haberler incelemeye alınmıştır.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları olguları ve her bir olgunun medya ile olan ilişkisi detaylı ele alınmıştır. İkinci bölümde ise, sığınmacı ve mülteci kavramları açıklanarak, Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların mevcut durumu incelenmiştir. Ayrıca, Türkiye’nin Suriyeli sığınmacı politikası ve Türk Basınında temsili bu bölümde açıklanmıştır.

Araştırmada, “18 Mart 2016 tarihinde AB ve Türkiye arasında gerçekleşen zirve öncesinde ve sonrasında Türkiye’deki günlük gazetelerde, Avrupa’daki sığınmacı krizine ilişkin haberler demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları çerçevesinde nasıl yer bulmuştur?” sorusu sorulmuştur. Araştırma sorusu ile ilgili olarak dört varsayım bulunmaktadır. Bunlardan ilki, muhafazakâr görüşlü gazetelerin, AB ile gerçekleştirilen 18 Mart zirvesine ilişkin hükümeti olumlayan, AB politikalarını eleştiren haberlere demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları olgularını dikkate almayarak yer vereceği yönündedir. İkincisinde, sol görüşlü gazetelerin, hem

hükümetin sığınmacı krizine ilişkin politikalarını hem de AB politikalarını eleştiren haberlere yer vererek, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarını göz önünde bulundurmayaacağı varsayılmaktadır. Üçüncüsünde ise, anaakım medyayı temsil eden gazetelerin, sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarına değinerek, AB ile uzlaşmayı olumlayan haberlere yer vereceği ileri sürülmüştür. Son olarak dördüncü varsayıma göre, ulusalcı gazetelerin AB ile sığınmacı krizine ilişkin yer verdiği haberlerinde hükümet politikalarını eleştirirken, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarını göz önünde bulunduracağı yönündedir. İncelenen gazetelere bakıldığında;

*Hürriyet Gazetesi*⁷, sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde hükümet politikalarını destekleyerek, AB ile uzlaşmayı olumlayan haberler yapmıştır. Gazete sığınmacı krizine ilişkin oluşturduğu haberlerinde, demokratikleşme, insan hakları ve küresel eşitsizlik kavramlarına sıkça değinmiştir. AB ile gerçekleştirilen zirveye olumlu bakışını her haberine yansıtan gazete, muhalefetin açıklamalarını da haberlerinde göz ardı etmemiştir.

*Sözcü Gazetesi*⁸, sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde hükümeti ve hükümetin geliştirdiği politikaları sık sık eleştirmiştir. Gazete, 18 Mart Mutabakatı ve AB ile olan uzlaşmaya olumsuz bakış açısını haberlerine yansıtmıştır. Fakat *Sözcü Gazetesi*, sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları olguları üzerinde hiç durmamıştır. Buradan hareketle, II. hipotezimiz kısmi olarak doğrulanabilmiştir.

*Aydınlık Gazetesi*⁸, sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde hükümet politikalarını eleştirirken, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarına da yer vermiştir. Gazete AB ile sığınmacı krizine ilişkin yaptığı haberlerde iç politikaya atıflarda bulunarak, AB ile Türkiye ilişkilerine politik, ekonomik ve insani bakış açısı getirmiştir.

⁷ Araştırma kapsamında belirlemiş olduğumuz tarihlerde Doğan Medya Grubu, Demirören Medya Grubu'na satılmamıştır. Doğan Medya Grubu Demirören Grubu'na satıldıktan sonra Türkiye'de anaakım medya kalmadığına dair pek çok tartışma olmuştur. Bu konuda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. İncelemiş olduğumuz dönemde Hürriyet Doğan Grubu'na ait olduğu için anaakımı temsilen ele almıştır.

⁸ *Aydınlık* ve *Sözcü* Gazeteleri Atatürkçü ve Ulusalcı olarak tanımlanmaktadır.

*Yeni Akit*⁹ Gazetesi AB ile uzlaşa ve sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde AB'ye karşı iğneleyici ve alaycı tavrıyla dikkat çekmektedir. Gazete hükümeti iç politikada desteklediği gibi dış politika dinamiklerini de olumlayan tavrını ortaya koymaktadır. Fakat gazete sığınmacı krizine ilişkin haberlerinde, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarına hiç yer vermemiştir.

*Türkiye*⁹ Gazetesi, hükümet politikalarını destekleyerek, muhalefeti eleştiren haberlere yer vermiştir. Ayrıca gazete, haberlerinde AB'ye karşı bakış açısı geliştirmiştir. Çalışmamızın ana kapsamını oluşturan demokratikleşme ve küresel eşitsizlik olgularına haberlerinde hiç yer vermeyen gazete, insan hakları olgusunu az da olsa haberlerine taşımıştır.

*BirGün*¹⁰ Gazetesi sığınmacı krizine ilişkin haberlerine baktığımızda, demokratikleşme ve insan hakları olgularını haberlerinde taşıırken, küresel eşitsizlik kavramı yer almamıştır. Gazete AB'ye karşı olumsuz haberler üretmezken, AB ve hükümete karşı eleştirel yaklaşmıştır.

Çalışmaya ilişkin muhafazakâr görüşlü gazetelerin (*Yeni Akit* ve *Türkiye*), hükümeti olumlayan, AB politikalarını eleştiren ve demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarını dikkate almadan haber ürettikleri sonucundan hareketle *Türkiye* Gazetesinin haberlerinde az da olsa insan hakları kavramlarına değinmesi hipotezimizi kısmen doğrulamıştır. Anakım medya temsili gazetelerin (*Hürriyet*), AB ile uzlaşmaya olumlu bakışı ve çalışmamızın kavramlarına dikkate alarak haber üretmeleri neticesinde ikinci varsayımımız doğrulanmıştır. Sol görüşlü gazeteler (*BirGün*) ise, hükümet politikalarını ve AB politikalarını eleştirmesine rağmen üretilen haberlerde demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramları göz önünde bulundurulmamıştır. Bu durumdan hareketle üçüncü varsayımımız da kısmen doğrulanmıştır. Ulusalçı gazetelerin (*Aydınlık* ve *Sözcü*) AB ile sığınmacı krizine ilişkin yer verdiği haberlerinde hükümet politikalarını eleştirirken, demokratikleşme, küresel

⁹ *Yeni Akit* Gazetesi, kökten dinci, İslamcı ve muhafazakâr olarak kendini tanımlarken, *Türkiye* Gazetesi merkez sağ ve muhafazakâr görüşü ile bilinmektedir.

¹⁰ Sloganı "Halkın Gazetesi" olan *BirGün* Gazetesi, kendini solcu, sosyalist olarak tanımlamaktadır.

eşitsizlik ve insan hakları kavramlarını göz önünde bulunduracağı yönündeki varsayımımız, *Sözcü* Gazetesinin hükümet politikalarını eleştirmesinin yanında demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları kavramlarına haberlerinde hiç yer vermemesinden dolayı varsayımımızı kısmen doğrulamıştır.

Bu sonuçlara baktığımızda, AB ile Türkiye arasında sığınmacı krizine ilişkin varılan 18 Mart Mutabakatı ve AB ile kriz sürecindeki dinamiklerin Türk Basınında şaşılacak bir yansımaya yol açmadığı açıkça görülmüştür. Anaakım medyanın hükümete yakın yayın politikaları geliştirmesi, merkez sağcı yayın organlarının açıkça hem iç hem dış politikada iktidara yakın tavrı veya sol görüşlü gazetelerin muhalif yaklaşımları iç politikada olduğu gibi dış politikada da kendini göstermektedir.

Çalışma kapsamında Türk Basınından farklı siyasi görüşe sahip altı adet gazete seçilmiş olup, bütün yazılı basın ele alınmamıştır. Haberlerin yapım süreci, seçilen gazetelerin sahiplik yapıları ve AB ile Türkiye arası sürekli değişen siyasi konjonktür dikkate alındığında, haberi yapan muhabirler, Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılar ve AB uzmanları ile gerçekleştirilen röportajların katkılarıyla, demokratikleşme, küresel eşitsizlik ve insan hakları perspektifi ile haberlerin nasıl ele alındığı değerlendirilerek başka çalışmaların yapılması alana katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Ahlmark, Per. Conclusions from the 20th Century: How War, Mass Murder and Famine Are Related to Democracy and Dictatorship, *Wissenschaftskolleg Jahrbuch*, 1998-1999
- Apodaca, C., *The whole world could be watching: human rights and the media*
The journal of human rights, vol6 issue 2, 2007 147-164
- Atebek, N., ve Dağtaş. E., 1998. *Kamuoyu ve iletişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayını
- Dahl, R.A., 2017. *Demokrasi üzerine*. B. Kadioğlu (Çev.), Ankara: Phoenix Yayıncılık (orijinal basım tarihi 2001)
- Dijk, T.V., 2005. *Söylemin yapıları ve iktidarın yapıları, medya, iktidar ve ideoloji*. M.Küçük (Çev.), Ankara: Bilim ve Sanat
- Durul, F., 2008. *Küreselleşme ve insan hakları*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı
- Eğilmez M, 2018. *Değişim sürecinde Türkiye*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Encabo, M.N., 1997. *Gazetecilik etiği ve demokrasi*, *European Journal of Communication*, Cilt 10, Sayı 4, İrvan S. (Çev.) Ankara: Ark Yayınları (orijinal basım tarihi 1995)
- Fox, J., 2002. Chomsky ve küreselleşme. E.Kılıç (Çev.). İstanbul: Everest Yayınları
- Gentile E, 2017. *Demokraside halk her zaman egemendir (yalan)*. V.Çandar (Çev.), İstanbul: İletişim Yayıncılık
- Hablemitoğlu, Ş., 2004. *Küreselleşme düşlerden gerçeklere*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları
- Hamelink, C.J., 2001. *Media freedom and human rights*, *Criticalarte*, vol:15 no:1-2, ss.3-11
- Heywood A., 2014. *Siyaset teorisine giriş*. H.M. Köse (Çev.), İstanbul: Küre Yayınları (orijinal basım tarihi 2011)
- Huntington S.P., 2011. *Üçüncü dalga geç 20.yüzyılda demokratikleşme*. E. Özbudun (Çev.), Ankara: Kilit Yayınları
- J. Bolt, J. & J. L. van Zanden, *The Maddison Project: Collaborative Research on*

- Historical National Accounts, *The Economic History Review*, 67 (3), 2014.
- Kaboğlu, İ.Ö., 1994. *Özgürlükler hukuku: insan haklarının hukuksal yapısı üzerine bir deneme*, İstanbul: Afa Yayınları
- Kara, U. & Akkaya, T., 2012. *Temel insan hakları bilgisi-I*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları
- Kardaş, Ş, Balcı & Ali., 2014. *Uluslararası ilişkilere giriş*, İstanbul: Küre Yayınları
- Keyman, F. & Öniş, Z., 2005. *Turkish politics in a changing world*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Miller, M.J. & Castles, S., 2008. *Göçler çağı: modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. B.U. Bal & İ.Akbulut (Çev.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi
- Oran, B., 2009. *Küreselleşme ve azınlıklar*. Ankara: İmaj Yayıncılık (orijinal basım tarihi 2000)
- Orend, B., 2002. *Human rights: Consept and context*, Petersburg: Broadwiev Press
- Ovsiovitsh, Jay., News Coverage of human rights, *Human rights quarterly*. 18 (4) 1993 705-747
- Pogge, T., 2006. *Küresel yoksulluk ve insan hakları* (Kompozit Sorumluluklar ve Reformlar), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Potter, D. & Goldblatt, D. & Kiloh, M. & Lewis, P., 1997. *Democratization*, The Open University, Milton Keynes, 1997.
- Robertson, R., 1999. *Küreselleşme toplum kuramı ve küresel kültür*. Ü.H. Yolsal (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Rousseau, J.J., 2011. *Toplum sözleşmesi*. V.Günyol (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları (orijinal basım tarihi 1946)
- Steger, M.B., 2013. *Küreselleşme*. A. Ersoy (Çev.) İstanbul: Dost Kitabevi
- Talu, U., 2000. *Dipsiz medya*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Tanör, B., 1994. *Türkiye'nin insan hakları sorunu*, İstanbul: BDS Yayınları
- Tocqueville D.A., 2016. *Amerika'da demokrasi*. S.S. Özdemir (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları
- Ünal, Ş., 1997. *Temel hak ve özgürlükler ve insan hakları hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları

Sürekli Yayınlar

Bektaş, T., 2001. Medya demokrasi ilişkisi ve Türk medyasında refah partisi imajı.

Dergi Park (Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi). 2 (1), pp. 159-171

Black, R., 2001. Fifty Years of Refugee Studies: From theory to policy *International Migration Review* v 35. n.1, ss. 57-78

Efe, İ., 2015. *Türk basınında Suriyeli sığınmacılar (rapor)*. İstanbul: SETA Yayınları

Ekin, N., *Küreselleşme ve Gümrük Birliği*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayın No. 1999-47, 1999, s. 50.

Kılıç, D. (2005). Haber Yapma Sürecinin Belirleyici Unsurları ve Basın Ahlakı. Selçuk

Kirişçi, K., 2014. *Misafirliğin ötesine geçerken: Türkiye'nin Suriyeli mülteciler sınavı*.

Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu & Brookings Enstitüsü, Washington D.C

Oytun O., 2014. *Suriye'ye komşu ülkelerde Suriyeli mültecilerin durumu: bulgular, sonuçlar ve öneriler*, Orsam Rapor No: 189, ss. 18-19.

Diğer Yayınlar

Avrupa Birliği Bakanlığı, 18 Mart 2016 Tarihli Türkiye – AB Zirvesi Bildirisi, 2016

https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi_.pdf [erişim tarihi 17 Ekim 2018]

Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye AB ilişkilerinde Önemli Tarihler, 2017

https://ab.gov.tr/siteimages/2017_08/kronoloji.pdf [erişim tarihi 21 Nisan 2019], s.12.

Aydınlık Gazetesi, 2019,

<https://www.aydinlik.com.tr/erdogan-siginmacilara-37-5milyar-dolar-harcandi-politika-subat-2019> [erişim tarihi 22 Nisan 2019]

BMKY, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951

<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> [erişim tarihi 29 Kasım 2018]

Doğru, O., (2008) Yirminci yüzyılda kitle iletişim

http://www.canaktan.org/hukuk/insan_haklari/yirminci-yuzyilda/kitle_iletisim.htm [erişim tarihi 05.12.2018]

Geçici Koruma Sağlanan Yabancılara Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, 2016

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf> [erişim tarihi 22 Nisan 2019]

GİGM, 2004, http://www.goc.gov.tr/icerik6/genel-bilgi_409_558_1094_icerik [erişim tarihi 29 Kasım 2018]

GİGM, Türkiye ve Göç, 2013, http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasarim_icler.pdf [erişim tarihi 30 Kasım 2018], s.26-27

GİGM, Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadele, 2015

http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi_409_422_424 [erişim tarihi 21 Nisan 2019]

GİGM, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2017

http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf [erişim tarihi 29 Kasım 2018], s.45.

GİGM, Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler, 2019

http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik [erişim tarihi 21 Nisan 2019]

HDV. 2014. *Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Mayıs-Ağustos 2014 Raporu*. İstanbul

Mülteciler Derneği, 2019,

<https://mülteciler.org.tr/multecilik-ve-siginmacilik/suriyeli-siginmacilar/> [erişim tarihi 28 Nisan 2019]

Mülteciler Derneği, *Avrupa Birliğinden 3 milyar Euro geldi mi?* 2019

<https://mülteciler.org.tr/avrupa-birliginden-3-milyar-euro-geldi-mi/> [erişim tarihi 16 Nisan 2019]

Mülteciler Derneği, Türkiye'deki Suriyeli Sayısı, 2019

<https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> [erişim tarihi 1 Mayıs 2019]

Özkan, A., 2008, Küreselleşme sürecinde medya ve siyaset: medya gücü mü, gücün Medyası mı?

http://www.tasam.org/Files/Icerik/File/cinin_tek_ulke_iki_sistem_politikasi_tayvan_hong_kong_ve_macau_afbc7354-273d-4dad-af16-4edbd5510c47.pdf [erişim tarihi 21 Aralık 2018]

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 2006

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5510.pdf> [erişim tarihi 3 Mayıs 2019]

Sputnik News, 2018,

<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201811141036137164-kac-suriyeli-vatandaslik-hakki-kazandi/> [erişim tarihi 28 Nisan 2019]

TDK,2018,

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c07bb604dbd55.23643806 [erişim tarihi 1 Aralık 2018]

TGC, Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu, 2006,

<https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/medya-ve-cesitlilik-kilavuzu.html> [erişim tarihi 1 Aralık 2018]

Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, (5901 s. k) **Resmi Gazete**, 27544; 11 Şubat 2010

UNHCR, 2014, <https://www.unhcr.org/53a155bc6.html> [erişim tarihi 15 Ekim 2018]

Vatan Partisi 2017,

<http://vatanpartisi.org.tr/genel-merkez/genel-baskan/dogu-perincek-in-ozgecmisi-10809> [erişim tarihi 24 Nisan 2019]

Vatan Partisi, 11-12-13 Mart 2017 tarihli 10. Olağan Genel Kurultayı, 2017,

<http://vatanpartisi.org.tr/genel-merkez/temel-belgeler/tuzuk-4125> [erişim tarihi 24 Nisan 2019]

WID. *Dünya Eşitsizlik Raporu*. 2018,

<https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-summary-turkish.pdf> [erişim tarihi 4 Kasım 2018]

